

ANNO DOMINI MXLIX.

SANCTUS ODILO

ABBAS CLUNIACENSIS QUINTUS.

SANCTI ODILONIS ELOGIUM HISTORICUM

AUCTORE MABILLONIO.

(Acta Sanctorum ordinis S. Bened., Sæculi VI, pag. 631.)

I. Vitæ Scriptores.

1. Quod superiori sæculo de quatuor primis monasterii Cluniacensis abbatibus fecimus, hic quoque a nobis in beati Odilonis gratiam præstandum est, ut scilicet præter Vitam ejus ab antiquis scriptoribus exaratam, quæ tanti viri gesta non satis exponit, elogium ipsius non solum ex antiquis auctoribus, sed etiam ex variis chartis ex archivio Cluniacensi depromptis, aliisque veteribus instrumentis contexamus. Hoc enim pacto tanti viri præclaræ actiones facilius et accuratius repræsentabuntur; nec parum conferent tot antiqua monumenta ad illustrandam ordinis monastici hujus sæculi historiam.

2. Ab iis qui beati abbatis res gestas posteris mandare curaverunt, exordium ducimus. Duos habuit Vitæ suæ scriptores præcipuos sanctus Odilo, Jotsaldum scilicet et Petrum Damiani cardinalem, utrumque ipsi æqualem. Jotsaldus, sic enim constanter habent antiqui codices, quanquam in editis nonnullis mendose Jotsaldus scriptus invenitur, primus Vitæ scriptor, monachus fuit Cluniacensis et beati Odilonis discipulus, cujus rei testem se ipse exhibet in operis præfatione, ubi se *magni Odilonis nutritum magisterio, informatumque beneficio* fuisse profitetur. Is ipse est, nisi fallor, Jotsaldus, unus e quinque monachis qui cum Odilone abbate et Roberto priore chartæ Giribaldi cujusdam anno 1032 subscripisse reperitur. Jotsaldus item et Joserannus fratres nominantur in charta Bernardi et Adæ, eorum patris et matris, quæ regnante Roberto confecta est. Præterea Jotsaldus notarius plerisque archivii Cluniacensis istius temporis subscripsisse legitur, quem a nostro alium esse non putamus. Qui et idem videtur esse Jotsaldus in indiculo veterum librorum Cluniacensis monasterii bibliothecæ memoratus, ubi dicitur calamum adversus Berengarium hæresiarcham strinxisse, tempore Henrici Francorum regis; at excidit istud opus, aut certe

(1) Carmen integrum damus infra. EDIT. PATROL.

A ita incognitum latet, ut nemo hactenus aut ipsum viderit, aut laudatum usquam invenerit. Denique Jotsaldum abbatem habemus, cujus epitaphium legitur exteriori muro veteris ecclesiæ sancti Petri Cluniacensis affixum sub his verbis: *Hic jacet dominus Jotsaldus abbas*. Sed an his in omnibus monumentis unus et idem laudetur Jotsaldus; an diversi ejusdem nominis viri designentur, prorsus est incertum.

3. Porro vitam sancti Odilonis a Jotsaldo scriptam, seu potius ejus fragmentum Andreas Duchesnius in Appendice ad Bibliothecam Cluniacensem sub Anonymi Silviniacensis nomine, et Joannes Bollandus die 2 Januarii. ediderunt. Sed eam nos hic exhibemus integram ex codice ms. bibliothecæ Thuanæ, quem se vidisse testatur Chiffletius in probationibus Trenorchiensis Historiæ. Eandem habuimus ex duobus aliis codicibus ms., uno Crispiciensis monasterii, altero nostræ bibliothecæ sancti Germani a Pratis. Cæterum idem Jotsaldus carnem edidit sub *Planctus* titulo, de beati Odilonis obitu, quod editum est in Bibliotheca Cluniacensi — At cum nihil habeat ad illustranda beati viri acta, ipsum omittere visum est (1); satis sit aliquot versus seligere, in quibus sic de Odilone et Wilhelmo Divionensi abbate canit.

Hisdem decessit Willemus forte Kalendis
Magnus et ipse Pater monachorum Divionensis:
Hi fuerant monachi Maioli denique sancti.
Uno florentes in tempore, corpore mundo,
Unius et fidei, veræ pietatis amici.
Junxit utroque fides, similes habuere recessus:
Gloria non diepar, eandem sequiturque corona.

C Odilonem in fine carminis precatur ut sui ac Almanni memor sit apud Deum. Almannus autem hic est fortasse ipse cui et Hugoni Odilo Vitam sancti Maioli nuncupaverat. Eum enim charissimum ibi fratrem appellat, quem virum litteratum fuisse ex eo patet, quod illum et Hugonem rogat, ut si quid in hac Vita non recte dictum occurreret, emendare velint.

jam valeas, Jotsaldi jam memor esto,
aique tui votis pie semper adesto

ter beati Odilonis Vitæ scriptor fuit sanctus Damiani, cardinalis, episcopus Ostiensis, vir nomine satis celebris. Quod opus, hortante abbate beati Odilonis successore, aggressus, ut quæ in priori Vita fusius enarrabantur, suis resectis, compendiosius referret. Unde, nihil in hac posteriori Vita habeatur quod prius antea non retulerit, visum est priorem esse. Et quidem, ipso attestante Baronio, Vita tenuis est, longeque impar meritis tanti viri. Sed in ea aliquid observatione dignum occurrit ipsum, data occasione, in elogio aut in ad alteram Vitam proferemus. Præter hos scriptores multi alii beati Odilonis res gestas suis celebrarunt, quorum, aut certe celeberrima verba suis locis pro opportunitate in huiusmodi decursu referre non omittemus. Habemus præ manibus sermonem Anonymi de beati Odilonis laudibus, ex cedice ms. monasterii Silvanensis descriptum. Sed cum nihil habeat ad illam tanti viri historiam, ipsum omittere videtur.

H. Beati Odilonis patria et parentes.

Odilonem patria Arvernum fuisse omnes videntur, quem nobili Mercoriorum familia divulgati auctores affirmant: et quidem non ad id probandum legitima argumenta. Illius obitum affert Andreas Duchesnius, vir eruditus, in notis ad ipsius Vitam in Appendice Bibliothecæ Cluniacensæ, ubi laudat vetus Notitiam Claromontensis Ecclesiæ sibi a Savarone daturam, in quo die iv Nonas Januarii Odilone Mercurio, canonicus Claromontensis et præpositus, quadraginta solidos censuales eidem ecclesiæ dimisisse dicitur, ad celebrandam beati Odilonis festivitatem in ecclesia Claromontensi. Ad id, subdit vir eruditus, Odilo ille Mercorianus pecuniæ summam expendisset, nisi quod Odilo ejus fuerit consanguineus? Deinde quæritur, an episcopus, cui Jotsaldus beati Odilonis nuncupavit, quemque idem auctor asserit beati viri nepotem, is est ipse qui in vulgatis cum Anciensium seu Podiensium catalogis Mercurio dictus occurrit. Quod disertè attestant Gisseius in Historia episcoporum Podiensium Sammarthani in Gallia Christiana, alique scriptores qui de iis rebus scripserunt. Omne dubium est, quin Chronicon ms. sancti Petri Podiensis, ex quo verba noster Stephanotius descripsit: *Mercurio Aniciensis pastor exstitit nobili parentela de castro vulgo nuncupato Mercurio, nepos Odilonis abbatis Cluniacensis... obiit, et sepultus apud cœnobium Voltam nuncupatum, quod nunc beato Odilone avunculo suo in propria contrahat tellure. Obiit autem iv Augusti, regnante rege Francorum; flentibus populis ac gaudentibus angelis migravit ad Christum.* Tum subjun-

git Petrum, ejusdem beatæ recordationis Stephani episcopi nepotem et in episcopatu successorem, in eodem Voltæ monasterio cum suo avunculo fuisse sepultum. De Voltæ monasterio inferius plura dicemus. Certo beatum Odilonem ex illustrissima Arvernorum familia originem traxisse observavit Petrus Damiani in ipsius Vita, ubi eum ex equestri familia genus duxisse asseverat. Id quoque testatur Jotsaldus, ubi ait Beraldum cognomento Majorem, beati Odilonis patrem, inter Arvernæ proceres nobilissimum fuisse, possessionibus et terrena potestate ditissimum; matrem vero Girbergam appellat, non minus pietate quam nobilitate pollentem, quam, defuncto viro superstitem, sanctimoniam in Augustodunensi sancti Joannis monasterio factam fuisse scribit. Fratres etiam et quidem complures habuit Odilo, sed eorum nomina reticuit Jotsaldus; sororem vero ejus Blitsemodem abbatissam laudat, sed cui illa monasterio præfuerit, nusquam expressit.

6. At plura discimus de beati Odilonis familia ex duabus chartis, in quibus ipse vir sanctus fratres suos, nonnullosque eorum liberos recenset. Prior est ipsius Odilonis, qua, priusquam veste monastica indueretur, possessiones aliquot monasterio Cluniacensi contulit. Est absque data in chartario Cluniacensi, quod vulgo sancti Maioli appellatur, numero 11; sic autem habet: « Sacrosanctæ Dei ecclesiæ Cluniacensis cœnobii, in honore beati Petri apostolorum principis dedicatæ, in Dei nomine ego Odilo, filius Beraldi, consentiente matre mea et fratribus meis, Stephano scilicet, Ebone, Beraldo, Bertranno, cedo aliquid ex rebus proprietatis meæ, quæ mihi legitimo ordine successerunt, cessumque in perpetuum esse volo et desidero. Sunt autem ipsæ res sitæ in patria Arvernica, in comitatu Brivatense, in vicaria de Aurata, in villa quæ vocatur Saruciacus: in ipsa villa cedo Deo sanctoque Petro, in stipendia servientium supradictæ ecclesiæ, totam ecclesiam in honore mundi Salvatoris constructam, et quantum pars hæreditatis meæ in ipso loco mihi largitur, et insuper unum mansum, qui excolitur a Leotardo filio Gerbaldi, quem olim donavimus ego et mater mea et fratres mei pro sepultura fratris nostri Hicterii, quem ego postea emi ex fratribus patribusque et dominis meis, canonicis videlicet beatissimi domini mei martyris Juliani, et donavi in pretio solidos centum; ipsumque mansum similiter cedo jam dictæ ecclesiæ, non solum pro me, sed etiam pro patre meo et matre mea et fratribus meis, vivis atque defunctis, et omnium parentum et fidelium nostrorum salute. Istas res supradictas cedo jam sæpe dictæ ecclesiæ, ea scilicet ratione ut pastor ipsius ecclesiæ, domnus scilicet abba Maiolus, quandiu vixerit, sui que omni tempore successores, et ipsius ecclesiæ servitores habeant, teneant atque possideant, et justo ordine quidquid facere voluerint, faciant: tamen alienare, nec vendere præsumant, nisi ad fratres meos. Si quis vero (quod futurum minime credo) aliquando surrexerit,

ego ipse videlicet, mutata voluntate, aut ullus ex hæredibus meis, sive ulla omissa aut contra posita persona, quæ contra hujusmodi chartulam ullam calumniam inquietare præsumpserit, iram omnipotentis Dei incurrat et sanctorum offensam, et insuper cui litem intulerit, auri libras x coactus exsolvat, et argenti pondera totidem. Et ut hæc chartula firmiorem per succeedingia tempora obtineat vigorem, manu propria subter eam firmavi, et ut aliorum virorum manibus roboraretur decrevi. Signum Odilonis, qui chartam istam scribere rogavit. Signum Girberianæ matris ejus. Signum Stephani, et Ebonis, et Beraldi, et Bertranni fratrum ejus. Signum Beraldi, Rotbert, Gozfred, Warini, Bernardi, Mironi, Gualterii, Guiberti, qui hanc chartam scripsit. »

7. Altera charta, quæ majoris est momenti, utpote quæ monasterii Voltæ foundationem continet, data est anno 1025, in qua non solum beati Odilonis fratres, sed etiam plerique ex eis nepotes nati recensentur. Quare eam huc integram, etsi prolixior, proferre non dubitavimus, ex chartario Cluniacensi descriptam : « Ab omnibus fidelibus recte saneque sapientibus utile judicatur et congruum, ut universa negotia quæ ad Dei cultum et ad incrementum dignitatis ecclesiasticæ disponuntur, ab ipsis suis auctoribus posteritati fidelium testamentis legalibus et litteris commendentur. Hac igitur auctoritate præmonitus, ego in Dei nomine Cluniacensis monasterii monachus et presbyter Odilo, hujus regionis et patriæ advenas et cives per succeedingia temporum scire volo et desidero, quoniam fratres mei mihi, omnibusque nostris amicis illustrissimæ dulcissimæque memoriæ, Beraldus Aniciensis Ecclesiæ præpositus, et Bertrannus, et domnus Stephanus honorabilis senior, et vir bonæ simplicitatis Ebo, in quodam suo prædiolo pari voto parique desiderio decreverunt construere monasteriolum, et secundum suæ possibilitatis modulum ad Dei ordinare servitium : sed quidam illorum, prohdolor ! acerbissimis casibus et infortuniis impediti, quidam vero naturæ sorte præventi, non potuerunt incipere quod desiderabant perficere. Post mortem vero illorum convenerunt mecum filii eorum, cum aliis nepotibus meis et consanguineis, et pluribus suis fidelibus : ceperunt etiam conqueri quod pro excessibus supradictorum fratrum meorum, patrum et parentum et seniorum suorum, essent acturi, vel si aliquod possemus invenire consilium quod eis a Domino præstaret salutare remedium. Quod nullum aliud potuimus invenire salubrius vel consequentius, nisi ut illud ipsum studeremus incipere, et secundum nostrum posse perficere, quod ipsi nobis reliquerunt in deliberatione : videlicet ut ad votum illorum in aliquo suo prædiolo ædificemus monasterium, et secundum nostrum posse ad Dei ordinem servitium. Hoc etenim consilio definito, et ab omnibus nostris amicis et vicinis alacribus vocibus collaudato, incepimus ædificare ecclesiam in

A quodam proprii juris monticulo, qui Volta vocatur, eo quod præterfluentibus aquis Hylaris fluminis (*l'Allier*) partibus ex tribus concluditur, et, ut ita dicam, quasi sinuatim involvitur. Post peractam vero aliquantam partem ædificii, cum consilio fidelium vicinorum decrevimus in ipso ædificio oratorium consecrari a domno Stephano Arvernorum episcopo venerabili, quod factum est xviii Kalendas Octobris in exaltatione Dominicæ crucis, et passione beati Cornelii papæ, et beatissimi Cypriani victoriosissimi martyris. In ipsius namque oratorii consecrationis die, ego in primis frater Odilo, una cum nepotibus meis, filiis fratrum meorum et sororum meorum, domno videlicet Stephano Aniciensis Ecclesiæ præposito, et ejus fratre Beraldo, et domno Hildegario supradictæ Ecclesiæ clerico et canonico, Beraldo quoque supradicti fratris mei Ebonis filio, Willelmo etiam filio quondam fratris mei Willelmi honestissimi viri, et filiis ejus; Geraldo etiam et Rotberto, Beraldo, Odilone, et Hicterio, cum consilio sororum nostrarum, dominæ videlicet Blismodis venerabilis abbatissæ, et Aldegardis secundum sæculum nobilissimæ matronæ, omnes simul Deo omnipotenti, vivo et vero, incommutabili et æterno, sanctissimæ et individue Trinitati, Patri et Filio et Spiritui sancto, et beatissimæ Genitrici Dei et Domini nostri semperque Virgini Mariæ, et sanctis angelis et archangelis, et omnibus cælestis gloriæ civibus patriarchis et prophetis, et dilectis Domini Joanni Baptistæ et Joanni evangelistæ, et beatis apostolis Petro et Paulo, cæterisque apostolis et apostolicis viris, innocens et omnibus sanctis martyribus, confessoribus, et virginibus, offerimus quasdam res quas parentes nostri jure hæreditario possederunt, quasdam quas a suis honestissimis senioribus studiosissimo fidelitatis obsequio acquisiverunt. Sont autem ipsæ res in comitatu et episcopatu Arvernensi: in primis supradictus monticulus, ut dictum est, sinu jam dicti fluminis involutus, et ecclesia ex alia parte fluminis in honore sancti martyris Cyrilli consecrata; villula etiam eidem loco proxima, quæ vocatur Forsanguis, et unus mansus eidem villule contiguus, qui vocatur Plania; ecclesia vero in villa Saraziaco, et omnis ipsa villa, excepta illa parte quæ in sorte supradicti Willelmi nepotis nostri venit. Est et alia villa supradictæ ecclesiæ proxima, quæ diminutivo nomine Saraziacellus vocatur. Hanc enim villulam et supradictum villare, quod vocatur Forsanguis, domnus et charissimus frater meus Stephanus per chartam donationis, ad perficiendum opus quod præ manibus tenetur, vivus adhuc et sospes contulit, et ex hac vita discedens reliquit. Est et alia villa in ipso comitatu, qui vocatur Meztaniacus, quæ ex hæreditate Golfaldi avunculi nostri ad nos pervenit. Sunt et aliæ duæ ecclesiæ, non eam duabus sed cum una parochia, consistentes in episcopatu Vallavensi, una in honore sancti Joannis Domini præcursoris, et alia in honore beati Petri apostoli consecrata; et in villa Lisaco eam partem quam Beraldus præpositus et Bertrannus frater ejus

l habere, totam ex integro ; et in Capilliaco d domnus Bertrannus habere visus est. Hæc supra scripta cum omnibus rebus ad se pertinet offerimus, ut supradictum est, Deo, omnibus sanctis ejus pro liberatione et ereptione, et requie supradictorum virorum Beraldi, ai, Ebonis et Stephani, pro quibus hæc specialiter fit, et aliorum fratrum suorum, Eustorgii, Willelmi et Hicterii, pro salute patris eorum Beraldi, et ejus genitoris, illustrissimorum virorum, omniumque m, consanguineorum et fidelium ipsorum et um, tam vivorum quam defunctorum, utriusque, ætatis et ordinis, et eorum qui ad hoc efficiendum et custodiendum et stabiliendum consilium et adjutorium præstant, et per successiva tempora præstitierint, et omnium fidelium sanctorum, ut misericordia, pietas et gratia nunc et in futuro omnium illorum misereatur, et in supradictum locum, et omnia quæ ad locum pertinere videntur, et deinceps per spatia succedentium temporum a fidelibus sanctorum in prædiis et quibuslibet rebus vel oblationibus eidem loco concessum fuerit, sub protectione beatorum apostolorum Petri et Pauli, et defensione pontificum apostolicæ sedis, et actione abbatis et monachorum Cluniacensium sumus, et ab omni servitute et exactione et improbitatis liberum esse decernimus. Oramus namque et cum omni desiderio optamus Cluniacenses abbates et monachi istum locum totum semper et possideant, et in Dei servitio secundum regulam sancti Benedicti, sicut et cætera cuncta ad se proprie pertinentia, ut dictum est, et in divina religionis ordinent et disponant. forte hæc nostra sanctio... sciat profecto dignos duxisse, ut illius loci sancta congregatio ex paupertate aliquid servitutis habere se reciperet, cujus reverentiam et meritum aliquis ex genere honorem secundum Deum, et secundum seculum visus est obtinuisse, et parentibus nostris et nobis ipsis non parvos profectus et evenisse. Cæterum si quis adversus testamentum nostræ oblationis aliquam aliquando causam inferre præsumperit, contra censuram divini iudicii et mundanarum legum jura se fecisse recuset. Si pœnitendo emendare voluerit, indulgentiam percipiat; si vero emendare noluerit, et magis malitia perseverare disposuerit, quod petierit adiciet, sed quod meretur percipiet; ita ut res pro tali crimine promulgatas persolvat, et æternam pœnas perpetuas luat. Signum domni abbatis, cujus voto et desiderio hæc charta scripta est. Signum nepotum suorum, Stephani et Beraldi, alterius Beraldi, iterumque Bernardigerii, Willelmi, Odilonis. Signum Petri et Bernardi. Signum Pontii. Signum Dalmatii. Signum Pontii. Signum Blismodis. Signum Aldiarnum Auxiliæ. Facta autem est hæc charta

anno ab incarnatione Domini millesimo vicesimo quinto. »

III. *Odilo fit monachus Cluniaci, tum abbas.*

8 Odilo, ut loquitur Jotsaldus, post despectas Brivatenses et Anicienses arces, quod in utraque urbe aut ecclesia dignitates præcipuas sive ipse sive alii ex ejus familia obtinerent, Cluniacum secessit, monasterium sanctitate et religionis fama per totum orbem celeberrimum, ubi a beato Maiolo, sanctissimo abbate, cui jam probe notus erat, monastica veste donatus est. Id anno 991 contigisse tradit Hugo Flaviniacensis abbas in Chronico Virdunensi, cui ascribitur Chronicon Cluniacense, a nostro Stephanotio ex ejusdem monasterii veteribus membranis descriptum. Hoc tamen nemo sibi facile persuadet, si verum sit Odilonem hoc ipso anno, uti ex aliquot chartis colligi posse videtur, a beato Maiolo in abbatiæ regiminis consortium assumptum fuisse. Certe haud multum ab ea sententia recedere videtur ipsemet Jotsaldus, et post eum Petrus Damiani, qui referunt sanctum Maiolum e vivis abiisse annis quatuor fere evolutis postquam Odilo ad conversionem venerat. Certum est autem eum anno 994 obiisse. Unde conjicere licet quanta fuerit beati Odilonis maturitas, quantumve ejus meritum, qui, adhuc neophytus et in ipso fere ad religionem ingressu, tantæ congregationis regimine ab ipsemet sancto Maiolo dignus fuerit habitus.

9. Ejus porro electionem ultra annum 992 differri non posse probatur ex multis chartis hoc ipso anno datis, in quibus nempe Odilo abbas nuncupatur. In chartario n. monasterii Cluniacensis, charta 738, campus quidam in villa Bersoniaco situs datur monasterio Cluniacensi, cui præest Odilo abbas, anno v Hugonis regis Francorum, id est anno saltem 992. Hoc ipso anno mense Julio Girbaldus vendidit pectorem campi ibidem siti; charta 539 donatio est curtis et vineæ in villa Morgono, in pago Matisconensi, facta Odiloni abbati anno vi Hugonis regis; quem eundem annum præfert charta 753, quæ in ipsius etiam Odilonis abbatis gratiam facta est. Hæc quoque proferendæ essent aliquot chartæ primo Rodulphi Burgundionum regis anno datæ, si apud omnes constaret hunc regem ante 992 thronum conscendisse. Chartis quas supra laudavimus suffragatur auctor veteris Chronici, quod penes nos manuscriptum habemus, ubi ad annum 992 hæc habentur: «In Burgundia Odilo ex clerico Brivatensi monachum professus, in Cluniacensi cœnobio præficitur, quod per annos lvi miro religionis fervore rexit et prorexit,» etc. Quin et cum alii fere omnes auctores Odiloni totidem regiminis annos concesserint, certumque sit, ut et ipsi etiam attestantur, eum Kalendis Januarii anni 1049 ex hoc sæculo abiisse, istorum quoque auctoritas ad confirmandam nostram sententiam merito proferenda est. Tamen Sigebertus, in Chronico, regiminis Odilonis initium anno sequenti consignat; Hugo vero Flaviniacensis anno 994, sed iste ad Maioli mortem solum attendit. Quod expres-

s'us habetur in Chronico Malloacensi, ubi vir sanctus Maiolo abbati anno 994 successisse dicitur. Et quidem præter chartas quas supra adduximus, complures aliæ occurrunt in chartariis Cluniacensibus, quæ Maiolo adhuc vivente Odilonem Cluniaci abbatem appellant. Talis est charta data anno VII Hugonis regis, id est anno 993, qua nonnulla monachis Cluniacensibus conferuntur apud Visandonum. Anno præcedenti, mense Decembri, donatur vinea Odiloni abbati Cluniacensi in villa Dambinas, in Matisconensi comitatu. Denique eodem anno VII ejusdem regis, mense Martio, proindeque anno 994, paulo ante obitum sancti Maioli, Odilo abbas *in loco Scambii* recipit et dat terram in villa Odgraco, in comitatu item Matisconensi sitam.

10. Nondum tamen monasterii regimen tunc temporis abjecerat Maiolus, uti probant variæ chartæ, annis sexto et septimo Hugonis regis datæ, quæ ipsius nomen præferunt, in libro donationum sub sancto Maiolo factarum. In charta 16 Maiolus Cluniaci abbas dicitur anno VI Hugonis regis quasdam ecclesias per commutationem acquisivisse in comitatu Augustodunensi. Eodem anno, mense Junio, Landrada Cluniacensibus, *ubi Maiolus est abbas*, nonnulla confert in pago Matisconensi sita. Anno VII ejusdem regis, Berardus clericus monasterio Cluniacensi, *ubi est*, inquit, *Maiolus abbas*, medietatem silvæ Advolt contulit. Hinc patet Odilonem fuisse Maioli veluti vicarium, atque in regendo monasterio coadjutorem; unde in charta Bernardi cujusdam viri nobilis, manumittentis aliquot e suis servis ad preces Viviani præpositi, quos hic ad suum monasterium pertinere contendebat, sic habetur: « Werpivit illam querelam quam habebat adversus dictum Cluni locum, cui dominus et reverentissimus Pater Odilo præest jussione sancti Patris Maioli. »

11. Habemus in Spicilegii Acheriani tomo VI decretum electionis sancti Odilonis in abbatem Cluniacensem, quod vivente adhuc sancto Maiolo factum est; eique, præter eundem Maiolum ac centum septuaginta septem monachos, rex ipse Rodulfus, Burchardus archiepiscopus, aliique episcopi, complures abbates, et viri nobiles subscripserunt. Nulla autem occurrit in hoc instrumento temporis nota; at si Rodulfus ante anni 992 finem Burgundiæ regnum adeptus non fuerit, paulo ante Maioli obitum, qui die 10 Maii anni sequentis contigit, factum est. Ex eo autem patet Maiolum senio confectum in Odilonem sese exonerasse, ne regularis disciplinæ vigor, cui ob proveciorem ætatem invigilare, quantum necessarium erat, se non posse arbitratur, sua culpa in monasterio Cluniacensi tepesceret. « Ego, inquit, Maiolus.... ætate defatigatus, officii quoque corporis imminutus, dum minus me postorali cura idoneum persentisco, beati Benedicti capitulatim de constituendo abbate sollicitudine præmonitus, cum omnibus fratribus meis, filiis et conservis, beati quidem Petri pridem clericum, fratrem et filium monachum Odilonem religiosum eligimus, et abbatem

esse decernimus; ne inasolentia nostræ infirmitatis oculo deterescat, et repulsam in aliquo patiat, Deo propitio semper ad meliora provehendus. » Ex eodem instrumento discimus Odilonem ægre hanc dignitatem accepisse, quod se tanto oneri imparem putaret. Quare beatus senex, advocatis episcopis et abbatibus, atque etiam viris nobilibus, hoc decretum eorum subscriptionibus confirmari procuravit. » Et ne, inquit, technam alicujus excusationis prætetendat, nam sicut quis indigne ad regimen locustus adspirat, ita si quis dignus refugit, merito constringendus habetur, consilium episcoporum et abbatum adhibuimus, » etc. Nomina vero eorum qui electionem sua subscriptione confirmarunt retulimus in Elogio sancti Maioli, ad annum 994, quæ ideo hic repetere non juvat, sed eorum loco damus aliquot versus ab auctore, ut videtur, æquali de hac electione editos, qui in codice ms. Cisterciensis monasterii sub hoc titulo, *Electio domni Odilonis*, habentur.

Hic Pater emeritus mox est ut ad astra vocatus,
 Quem successorem Deus eligeret sibi Patrem
 Haud opus est nostro perferre per omnia digne
 Dogmate, quam prudens, quam morum, stemmate pol-
 Si quis in humanis rebus pariterque supernis; (leas.)
 Cognitor est solus dans hæc sibi munera Christus.
 Qui claris patrius prænobilis Odilo dictus,
 Terrea mox fugiens, tener annis, cælica quærens,
 Patri Maiolo junxit se præduce Christo.
 A grege susceptus, ductor gregis ipse futurus,
 Sedulus implevit quidquid sibi regula jussit.
 Vivere pro tali dignatus sede magistri,
 Fratribus electus Pater omnibus atque cupitus,
 Præcepto Patris curam suscepit ovilis,
 Huic non dissimilis, licet addit culmen honoris,
 Cuncta Deo placite disponit cum pietate.
 Verbo discretus manet. actu tamque modestus,
 Devius ut lævum non pergat iter neque dextrum.
 Sollers rubricam metitur in omnibus æquam,
 Ejus consilium quærit dominatio regum,
 Atque suo summi proceres subduntur honori.
 Sic agit activam quo non linquat theoriam.
 Sola carne solo, versatur pectore celo,
 Sed ne plura loquar, non est virtutibus impar
 Patri Maiolo, per plurima mira corusco.
 Mitis ut ille fuit, divinitus hic quoque confit,
 Istum cum videas, illum præsto tibi dicas.
 O quantum pollet locus hic, quantumque refulget.
 Qui meruit tales sibi met conquirere patres;
 Qui veluti soles hinc nos irradiantes,
 Emicat hic cælis, alterque coruscat in arvis!
 Huc usque venisse sufficiat; dicit enim sancta Scriptura:
 Ne laudaveris hominem in vita sua.

12. Porro, cum ita certa et manifesta videantur argumenta, quibus Odilonem sancto Maiolo adhuc superstite in abbatem Cluniacensem electum fuisse probatur, mirari subit Maiolum in monasterio Silviniacensi morti proximum, a fratribus interrogatum cui regimen abbatie committendum vellet, nihil prorsus de sancto Odilone respondisse. Id quippe testatur Syrus ejus discipulus et Vitæ scriptor. Imo in altera Vita, quæ habetur in Appendice ad Bibliothecam Cluniacensem, Maiolus respondisse dicitur: *Non est nostrum, filii charissimi, vobis abbatem eligere, sed magni consilii Angelus non patietur vos diu inconsultos*, etc. An quod Odilo abbatie regimen suscipere renueret, ut numero præcedenti dicebamus, ita ut necessarium fuerit Hugonis regis et episcoporum auctoritatem interponere? Certo Adhemarus in Chronico ait Odilonem invitum Maiolo

se, eumque tam ab ipso Hugone rege quam a congregatione electum.

IV. *Acta sub sancto Odilone.*

In priori paragrapho chartas aliquot laudatas 992 aut sequenti datas, quæ, cum sub Odilonis communi administratione scriptæ nil mirum est si alterutrius nomen præantum vero sub tantis viris vigeret relicta, colligi potest ex charta Walterii episcopi eodem tempore, anno videlicet regis, mense Maio, data, in qua *cæno-iacense sibi præ cæteris amore conjunctum pollet religio*, etc.; tum ei dimittit quidquid ad archidiaconos spectare posset in ecclestium cænobium pertinentibus, exceptis odalibus eulogiis. Ecclesias autem has scilicet de Algaio monte, de Tresela, san-

arii, Montis Malarii, Tervisi, Vallis, et *ariæ*. Subscribunt præter ipsum Walterium abbas, tum præpositi, cantor, Epertus pro abbas, deinque archipresbyteri et idem episcopus, anno xxix, Lotharii pro Maiolo dederat ecclesias sanctæ Mariæ Melardi, et sanctæ Mariæ in villa Vallis, alios proventus et decimas ecclesiæ sancti villæ Tyrinaci, ubi monachi Cluniacenses *ita quotidie assistebant*. De Magabrensi nobio, quod idem antistes sancto Odiloni in statum revocandum tradidit, inferius interim de donationibus post sancti Maioli liloni factis agendum est: quippe cum sancti viri regimine Cluniacensium mona-

inctitatis fama non minus quam suorum in tempore celebris fuerit, episcopi aliique multa eis bona concesserunt, ex quorum ulta discimus ad historiam illustrandam im utilia.

In Rodulfi Burgundiæ Transjurane rege Aprili, proindeque anno 995, si verum lum Rodulfi patrem die 19 Octobris anni s excessisse, Artaldus comes dedit sancto ecclesiam sancti Petri in villa Marogliaco, byteratu, decimis et universis appenditiis, pro Lugdunensi et Rodenensi. Is forte ipse us qui in altera charta, quæ est sine data, llam sancti Præjecti Memboli in pago Va-

, cui subscripsit Pontius Ademari comitis

A cepit, quidam Ayroardus monasterio Cluniacer si dedit mansum indominicatum in pago Matisconensi. Anno item 1 Roberti, Odilo quædam commutavit cum Maiolo præposito Matisconensi, quæ commutatio die 2 Martii, proindeque anno 997 a Willelmo et Widone approbata fuit

17. Anno 937, consignatur charta Rodulfi regis in Bibliotheca Cluniacensi, ubi ille, anno nono regni sui, compluribus bonis monasterio Cluniacensi confirmatis, nonnulla largitur, ad Emmæ conjugis suæ petitionem. Data est apud Ansam villam, xi Kalendas Julii, indictione iii, etc. Reamundus ad vicem An-susi episcopi recognovit. Sed manifestus error est. Constat quippe hanc chartam esse Rodulfi, qui, Carolo Simplice in carcere detento, Francorum rex appellatus est anno 923.

B 18. Anni 998, qui Rodulfi regis quintus fuit, initio, idem rex, post concessas jam antea in Cluniacensium gratiam aliquot chartas, unam dedit qua varias cis possessiones confirmat in comitalibus Lugdunensi, Forensi et Viennensi. Data est in *Paterniaco*, anno 998, Rodulfi regis quinto. *Padicius cancellarius ad vicem Purgardi archiepiscopi et archicancellarii recognovit*. Idem rex, anno regni sui sexto, sub finem scilicet ejusdem anni 998, uxoris suæ *Agildrudis reginæ et Purchardi archiepiscopi inter-ventu confirmavit omnia præcepta regalia et chartas seu donationes ab aliis fidelibus Cluniacensi mona-sterio intra regni sui fines factas, casque more patris sui bonæ memoriæ in omnibus missis renovat, ac singillatim recenset*.

C 19. Anno item 998 aut sequenti, nam charta data est anno iii Roberti regis, qui anno 996, die 24 Octobris, defuncto, ut quidem censemus, patre suo Hugone monarchiam obtinuit, Bernardus dedit Odiloni et monasterio Cluniacensi medietatem alodii sui in villa Buxerias pro anima fratris sui Israelis adhuc viventis. Idem Bernardus in altera charta, quæ data est anno v Roberti regis, dicitur *miles et secundum sæculi dignitatem vir clarissimus*, et cum Emma uxore sua donat ea quæ habebat in villa Buxerias in pago Matisconensi, in pignus pro ducentis solidis. Quinquennio postea elapso, id est anno decimo regis Roberti, hæc eadem Emma Bernardi uxor cum Maiolo, mariti sui fratre, partem suam ejusdem villæ Buxerias, quam cum Israele, altero Bernardi fratre, partita fuerat, eidem monasterio concessit. Denique eadem in alia charta, ubi dicitur *Bernardi clarissimi militis uxor*, dedit cum filio suo Gauceranno et filia Emma, pro sepultura sua apud Cluniacum, res quas habebat in agro Ammacensi in pago Matisconensi. Unde patet hanc familiam erga Cluniacum beneficentissimam fuisse. Ille porro Bernardus ab alio ejusdem nominis distinguendus, qui eodem tempore ac eadem in regione vivebat, quique erga Cluniacum beneficus fuit, ut patet ex ejus charta, qua cum uxore sua Ada confert monasterio coloniam unam in agro Mediolanensi in pago Matisconensi, in villa Curtilis. Hic ibidem dicitur duos

habuisse filios, Jorsaldum videlicet et Joseraunum, quorum prioris fortasse fuit Jorsaldus, postea Cluniacensis monachus et beati Odilonis vitæ scriptor. His quoque adjungi potest Bernardus, qui cum uxore sua Atta, et Roberto eorum filio, anno quarto Roberti regis, dedit vineam in villa Nogias. Hæc autem omnia simul referre visum est, ne propter nominum consonantiam aliqua suboriretur personarum confusio. Sed jam annorum series repetenda.

20. Anno 999, mense Januario, Rodulfi regis sexto, Odilo et Vivianus prior locarunt sub annuo censu Petro militi et Ermengardie ejus uxori, castrum Condorcense cum suis pertinentiis, receptis in compensationem tribus mansis. Eundem annum sextum Rodulfi regis præfert charta Blismodis, quæ se *feminam nobilissimam* nuncupat, et donat ecclesiam sanctæ Maximæ de Talusatis; chartæ subscripsit cum filio Albuino et aliis testibus.

21. Anno circiter millesimo, Robertus rex et Henricus, patris scilicet sui Hugonis Capeti frater, dux Burgundionum, diplomate communi vetuerunt ne quis intra certos Cluniacensis monasterii limites, quos designant, castellum audeat construere. Charta est absque data in nostro apographo, sed ultra annum 1001 differri non potest, cum Henricus hoc ipso anno e vita excesserit mense Octobri.

22. Anno vi Roberti regis, id est anno 1001 aut sequenti, si de monarchia intelligatur, Maiolus clericus quasdam consuetudines in terris monasterii Cluniacensis sibi debitas esse contendebat, sed coram Wilhelmo Matisconensi comite ejusque uxore Ermentrude causa cecidit. Eundem annum Roberti sextum præfert charta data mense Junio, proindeque anno 1001, qua Arleis donat sancto Maiolo et monachis ejus, *ut per ipsius merita valeat adipisci præmia æterna*, partem de medio planto in pago Matisconensi, villa Marsiaco, loco ad Trintbladam dicto. Si tamen annus Roberti sextus hic designatus intelligatur de tempore quo simul cum patre suo Hugone regnaverit, charta ipsa ad annum 993 revocanda erit; sed Arleis Maioli jam defuncti, ut quidem videtur, patrocinium ambiebat. Nam statim post ipsius mortem sacri honores ei delati sunt.

23. Anno 1004 canonici Vallavensis ecclesiæ (*le Puy en Velay*) domos quasdam ab Odilone petierunt, Gauslino dimittendas, ut ipsi alias domos, quas ex Kigone Gauslinus habebat, acquirere possent, suis officinis amplificandis profuturas. Annuit Odilo, receptis in compensationem aliis domibus quæ ex donatione Wigonis *bonæ memoriæ* pontificis provenerant. Res acta fuit *in Aniciensi civitate*, in Nonas Februarii, feria v, luna viii, anno incarnationis 1004, indictione ii. Subscripserunt Beraldus præpositus Aniciensis, Robertus abbas, et alter Robertus ædituus. Hoc ipso anno Rathburnus vicecomes et Walda uxor ipsius Cluniacensibus donaverunt Ecclesiam sancti Martini Laudadis.

24. Anno 1005 Rodulfus vir nobilis, qui ibi mona-

(3) Nota formulam *regnante Christo*.

sterii Palerniacensis conditor fuisse dicitur, ancillam quamdam suam cum altera ex monasterii Cluniacensis jure commutavit. Charta data est anno 1005, xii Rodulfi regis, indictione iii; quæ temporis notæ optime sibi coherent, si quidem Rodulfus anno 993, post patris sui obitum, mense Octobri regnare incepit.

25. Ad hunc ipsum annum, aut certe ad annum 1020 (sola quippe indictione iii regnante Roberto indicatur) revocanda est Lamberti comitis donatio sancto Odiloni facta unius mansi in villa Latonai in territorio Matisconensi. Data sic exprimitur: *Actum publice apud Cabilonem civitatem, regnante Roberto rege, apud nos vero Domino Jesu Christo (2), mense Aprili, die Jovis, indictione iii.*

26. Eadem formula utitur Robertus quidam in chartario Celsiniacensi, cui monasterio, ubi tunc præerat domnus Odilo abbas, confert pro sepultura sua vineam in monte Dorensi sitam. Charta sic concluditur: *Data regnante Roberto rege Francorum, imo Domino nostro Jesu Christo*. Fundatio Chauvaci monasterii, quod Celsinianensi subjectam est, data est sub eadem formula, quam item adhibuit Pontius comes in charta qua possessiones aliquot Cluniacensibus donat in pago Trevis juxta rivulum Lota sitas, in locis Villetas, Merdusana et Mota; sed hæc diversas omnino a præcedenti chronologiæ notas habet: Data quippe est: *in castro Torana, feria v Septuagesimæ, indictione vii, epacta xv, regnante Jesu Christo*. Subscripsit domnus episcopus Cono. Denique Beatrix uxor Archimbaldi vicecomitis, *nuper*, ut ipsa loquitur, *defuncti*, donat Cluniaco, *ubi Odilo est abbas*, de rebus suis silis in pago Lugdunensi, in loco qui dicitur Salseto, unum mansum. Data est charta Cluniaci, *regnante Domino Jesu Christo, mense Maio*. In his porro et similibus chartis ejusmodi formulam adhibitam fuisse nonnulli censeant, quod tunc temporis rex sacris interdictus esset ob Bertham, quam, licet sibi affinitate conjunctam, uxorem duxerat. Certe id vel ex sola Beatrix charta, quam modo laudavimus, falsum esse patet. Hæc quippe post Roberti obitum scripta est. Nam Archimbaldus, quem Beatrix defunctum dicit, adhuc in vivis erat anno 1037, ut ex ejus charta inferius patebit, et quidem biennio postea monachos in cella sancti Laurentii instituit. Sed de hac formula disserendi non est hic locus, quam quæstionem alias viri eruditi fusius agitarunt.

27. Anno decimo Roberti regis, Letbaldus episcopus Matisconensis duos servos ad Odilonis preces donavit. Charta data est die Lunæ, mense Augusto, proindeque ad annum 1007 revocanda. Porro in charta quadam Cluniacensium monachorum, post Odilonem abbatem et Vivianum præpositum Letbaldus episcopus subscripsisse dicitur ante alios monachos. An Letbaldus Matisconensis, qui, relicta sede, aliquando Cluniacum secesserit?

28. Anno 1008, indictione vii, octavo Kalendas

Aprilis, Odilo domos quasdam Arelate sitas in emphyteosim concessit. Multi alii cum eo subscripserunt, inter quos Hugo de Calviote, et Redemptus de Botera.

29. Anno XII Roberti regis, mense Aprili, proindeque Christi 1009, quidam Rodulfus Odiloni ac monasterio Cluniacensi dedit curtillum et alia quædam in villa Aziaco in pago Matisconensi.

30. Anno 1015 Gaufridus, Cabilonensis Ecclesie præsul, simul cum canonicis in generali conventu residens, exaltavit a decimis ecclesiam Juliacensem, idque ad preces Odilonis abbatis: qui vicissim in compensationem dedit ecclesie sancti Vincentii, id est cathedrali, ecclesiam quamdam sibi a Goffrido Sinemurensi donatam. Subscribunt cum Gaufrido præsule Hugo comes et episcopus, scilicet Antissiodorensis, et alii. Data est anno XXVI Roberti regis, qui tamen annus non congruit cum anno 1015, quo hæc contigisse dicuntur.

31. Anno 1017, regnante Roberto, sexto Nonas Maii, Willelmus dux Aquitanorum, Roma rediens, in civitate Papiæ donavit monasterio Cluniacensi medietatem de censu piscium qui circa insulam Rado capiuntur; subscripserunt duo Willelmi filii, Willelmus et Odo.

32. Anno 1018 regnante Roberto, idem Willelmus, qui a nonnullis ob egregias ipsius doles *Magnus* nuncupatus est, curtem quamdam in vicaria Maravenno contulit monasterio Cluniacensi. Chartæ cum Willelmo duce subscripserunt Agnes comitissa, Willelmus junior, Gislebertus episcopus. Fulco comes, etc.

33. Gislebertus episcopus, in hac charta memoratus, Pictaviensi Ecclesie præfectus est anno 975, ex chronico Malleacensi. Cui successit Isembertus archidiaconus, qui eidem chartæ subscripsit; sub quorum pontificatu Arualdus, in ea pariter memoratus, decanatum ejusdem Ecclesie administravit. Porro idem Willelmus monetam de Niort Cluniacensibus concessit, ut ex altera ejus charta patet, cui cum illo subscripserunt Agnes ejus uxor ac duo ejus filii Willelmus et Odo.

34. Agnes, in utraque charta Willelmi ducis memorata, tertia ejus uxor fuit, Ottonis, cognomento Willelmi, Burgundiæ ducis filia. Willelmum vero et Odonem ex prioribus uxoribus susceperat Willelmus, primum nempe ex Almodia, alterum vero ex Prisca, secunda ipsius uxore. Uterque absque liberis defunctus fuit, sepultique sunt in monasterio Malleacensi, quod eorum pater condiderat, qui et ibi paulo ante obitum monastica veste donatus et sepultus fuit, anno 1030 aut sequenti. Cæterum Agnes præter Agnetem filiam, quæ Henrico imperatori, cognomento Nigro nupsit, duos etiam filios Willelmo peperit, in Historia Aquitanie celebres. Hos ipsa memorat in donatione quædam monasterio Cluniacensi post ejus mariti obitum facta, quam hic subijcere visum est, ex chartario Cluniacensi: « Sacrosancto et exorabili loco Cluniacensis monasterii, quod est constructum in honore apostolorum Petri et Pauli, cui

præest dominus Odilo abbas, ego Agnes et filii mei Willelmus et Gaufridus, donamus habitatoribus jam dicti loci monetam totam quam habemus in villa quæ nominatur Engeliacus; et in alia villa quæ vocatur Molgong, omnes consuetudines quas illic solemus habere, ut inde faciatis emere sepicas, quas soliti eramus dare vobis. Unde etiam postulamus ascribi nomina nostra in Missali, in quo recitantur benefactores vestri, quia maximam fiduciam habemus in orationibus vestris vestraque congregationis, et hoc quod conventum habetis attendite mihi.» In hoc anno jam dicta nobilissima comitissa Agnes obsedit castrum Volventem, et, ut fuit sua consuetudo, cepit eum.

35. Quantum vero sibi Cluniacenses beneficiis tam a se quam a suis propinquis collatis devinxisset Agnes, patet ex instrumento quodam publico, quo Cluniacenses ei Lasiacum dimittunt in grati animi monumentum, ut videre est in Cluniacensi chartario.

36. Anno 1019, ix Kalendas Februarii, Rodulfus rex ad Irmingardis conjugis suæ petitionem concedit, ex propria hæreditate, monachis Cluniacensibus, *regulæ sancti Benedicti modo et deinceps obedientibus*, ecclesiam sancti Blasii, et vinculum totum cum suis appenditiis. Charta, quæ etiam habetur in Bibliotheca Cluniacensi edita, col. 411, data est in villa *Tabernis*, quæ aliter *Urba* appellatur ex fluvio ibi defluente. Sed in ea charta conjungitur annus xxxv Rodulfi regis cum anno 1019 incarnationis Dominicæ, quod mendum est. Hunc ipsum annum 1019 præfert charta Leotbaldi (in alio apographo Theobaldus appellatur) episcopi Matisconensis, qua domno Odiloni abbati monachisque Cluniacensibus dimittit decimas, aliasque pertinentias ecclesie sancti Sulpicii. Data est in synodo clericorum, die iv Idus Novembris. At jam tunc defunctus erat Leotbaldus, si vulgaris Matisconensium episcoporum catalogis credamus. Et quidem hoc ipso anno placitum habitum dicitur in conspectu Ottonis Matisconensis comitis, et Gauslini episcopi (qui Leotbaldo successit), ubi adfuit Humbertus præpositus ecclesie Cluniacensis, cum quatuor aut quinque ejusdem loci monachis, ad vindicandas monasterio quasdam possessiones, quas Raculfus ad se pertinere contendebat. Non aliud, ut puto, fuit placitum in quo idem Humbertus, cum aliquot aliis monachis apud Matisconem, coram Odone comite et Gauslino episcopo, conquestus est adversus mulierem quæ nonnulla apud Colongias aliasque ditionis Cluniacensis villas invaserat, quæ causa cecidisse dicitur mense Octobri, anno 1019, quo circiter tempore Hugo episcopus Antissiodorensis dedit Cluniaco, ubi *Odilo abbas*, medietatem curtis de Givriaco in comitatu Divionensi; idque pro anima Lamberti patris sui, comitis scilicet Cabilonensis, et matris suæ Adheleidis, de quibus agit Glaber Rodulfus. Alteram medietatem ejusdem Hugonis soror, Mathildis dicta, simul cum viro suo Gaufrido, filiisque Gaufrido, Herveo, Odone, Theobaldo et Lamberto, pariter mo-

nasterio contulit. Donationi subscripsit idem Hugo simul cum Leotbaldo episcopo Matisconensi. Idem Hugo in altera charta eandem donationem confirmavit, cui cum eo subscripsere Otto comes, Gauslenus episcopus, Ugo vicecomes. Acelinus abbas et alii. Data est anno incarnationis 1019, et unctionis regis Roberti xxii.

37. Anno xvii Rodulfi regis, mense Martio, proindeque anno 1020, Tetberga comitissa dedit mansum unum in loco qui ad Camnium dicitur, in pago Lugdunensi, pro Artaldi sui senioris, id est mariti, salute et filiorum suorum Artaldi et Geraldii, qui donationi subscripsere. Hoc ipso anno Wicardus, Cluniaci existens, monasterio dedit capellam sanctæ Mariæ apud Rocham in villa Quinciaco. Quam donationem iterata charta donat, anno xxxiii Roberti regis, id est 1028 si de monarchia intelligatur. Habentur in chartario Cluniacensi aliæ ejusdem Wicardi suorumque affinium chartæ, sed absque datis. Ipsius *Wadiatores* donarunt Odiloni abbati ecclesiam sancti Martini in villa Vallis, in pago Lugdunensi.

38. Anno 1021 Bernardus dedit Cluniacensi monasterio Silvam Augustam, in pago Matisconensi. Chartæ subscripsit Otto comes, quæ data est indictione iv, anno xxxiv Roberti regis, ex quo scilicet cum patre simul regnare cepit; nam alias annum 1029 designaret, sed dissideret indictio, nisi forte xii pro iv legatur. Anno xxvi ejusdem regis, qui cum anno incarnationis 1021 et præcedentis sine concurrat, data est Cluniacensi monasterio ecclesia beatæ Mariæ Bellimontis in comitatu Cabilonensi, in sine Senoio.

39. Anno 1022 ineunte, si quidem jungitur cum anno xxvii. Rodulfi regis, Ademarum monasterio Cluniacensi, *ubi Odilo abbas*, contulit ecclesiam villæ Testor, cum decimis, sepulturis, primitiis, etc. Subscripsere ejusdem Ademari filii Willelmus, Stephanus abbas, Wido, Pontius, Armannus.

40. Anno 1023, duo fratres, nobiles viri, Leodegarius et Pontius, sæculo abrenuntiantes, dimidiam partem castri Altoni Odiloni abbati dederunt, cujus alteram partem monasterio Cluniacensi eorum pater jam antea contulerat. Charta data est anno incarnationis 1023, feria iv ante Ascensam Domini, regnante Rodulfo. Donationi consenserunt eorum fratres Ferraldus et Petrus episcopi, Vapincensis scilicet, ut quidem mihi videtur, et Sistaricensis, Arnulfus, Geraldus, Rodulfus et Rumbaldus. Eodem anno Gauslenus episcopus Matisconensis quædam commutavit cum Odilone abbate in villa Lupiaco, in pago Matisconensi, deditque variis in locis aliquot vinearum rascias. Cum episcopo subscripsere Walterius præpositus et alii canonici, anno incarnat. 1023, regnante Roberto.

41. Anno xxvi Roberti regis, qui ab inito cum patre regno intelligendus est, non enim tam diu solus regnavit, proindeque anno 1023, mense Junio, Gibalduus dedit Odiloni abbati silvas, prata, terras et

molendinum super fluvium Absonus, in diocesi Augustodunensi, in comitatu Avalensi, in villa Martiniaco, indictione vii, quæ tamen cum hoc anno non concordat. Subscripsere Ermuinus episcopus (Augustodunensis), Landricus comes, et Rainaldus ejus filius. Eodem Roberti regis anno, xv Kalendas Julii, luna xiii, dati fuerunt Odiloni abbati Cluniacensi duo mansi in Villa-Francorum, in comitatu Matisconensi. Donationi subscripsere Gauslenus episcopus et Wigo vicecomes.

42. Anno xxviii Roberti regis, mense Martio, proindeque anno 1023, datur Odiloni abbati Cluniacensi curtillus in villa Casotis, in agro Salorniaco, in pago Matisconensi. Chartæ subscripsit Otto comes, et data dicitur indictione xi, quæ cum suprascriptis chronologiæ notis non convenit, nec etiam cum ejusdem regis anno xxviii, si computetur ab inito cum patre regno.

43. Anno xxix regis Roberti, mense Junio, ac ideo æræ vulgaris anno 1024, Odilo abbas et monachi Cluniacenses homini cuidam Hebræo, nomine Salomoni, dederunt unam vineam, unum pratum, et unam raxiam in villa Carniaco, in pago Matisconensi; et ipse in commutationem dedit eis vineam in agro Fusciano, villa Molonaco. Subscripsere Otto comes, Elizabeth ejus uxor, Gauslenus episcopus, et alii. Actum die Veneris, mense Junio, epacta xv, anno xxix Roberti regis.

44. Ultra ejus annum xxxi, Christianæ scilicet æræ 1026, quo Hugo junior Roberti filius excessit e vita, differri non potest charta qua ambo illi reges complures donationes variis temporibus monasterio Cluniacensi factas confirmarunt. Nullam habet datam in chartario Cluniacensi.

45. Sub iisdem regibus Otto, comes Matisconensis, villas duas Cluniacensi monasterio dedit aut restituit, ut ipse in charta loquitur: *Pro anima patris mei Widonis, nec non et avi mei Ottonis, cognomento Willelmi, et uxoris mee, et filii mei Gaufridi, reddo ad locum Cluniacum villam, Aniscum a priscis dictam, in vicino Araris fluvii sitam, quæ olim ex hereditate sancti Vincentii (ecclesiæ cathedralis Matisconensis) ad meum comitatum ab antiquis devenit, sicuti jam ante comes Leotaldus avus meus per testamentum præcepti Ludovici regis dederat apostolo Petro et Cluniacensibus monachis.* Donat etiam villam alteram priori contiguam, Asnerias dictam, cum appenditiis, etc. Data est regnante Rotberto rege cum filio suo Hugone. Uxor Ottonis, cujus nomen in charta non exprimitur, fuit Elizabeth, quæ, eodem Roberto regnante, simul cum marito suo donavit monasterio prædium quoddam in villa Fusciano, in pago Lingonensi, in comitatu Ocherensi. Denique Otto comes Odiloni abbati quasdam res donavit in villa Camavata, in comitatu Matisconensi; item molendinum supra fluvium Graonam secus Rocamevernosam. Subscripsit Goslenus episcopus.

46. Anno xxxv Rodulfi regis, id est æræ vulgaris 1027, aut sequenti, data est Odiloni abbati ecclesia

Georgii, sita in Villa-Domina. Item vinea A
, et una condamina in pago Gratianopoli-

anno xxxvii Rodulfi regis, Amedeus comes, Humberti comitis, simul cum uxore sua Adadedit monasterio Cluniacensi, *ubi præest pater Odilo*, ecclesiam sancti Mauricii in Maltacena, et alia multa, reservato sibi ac soribus suis jure patronatus. Hæc charta r in Bibliotheca Cluniacensi, col. 412, ubi icitur anno xxxvii, regnante Rodulfo, incaris Domini 1025, Kal. Novembris, luna xx, aracteres chronologici non sibi coherent, anus xxxvii Rodulfi regis anno 1029 vulgatæ nse Octobri incepit. Cæterum erga monachos censes in villa Maltacena degentes beneficium Humbertus, ut patet ex duplici ejus charta uichenonem in probationibus Historiæ Saæ, ubi multa confert eidem loco. Utraque lata, sed utrobique nominantur tres Humlii, scilicet Amadeus, Aymo et Odo.

Anno xlii Roberti regis, ex quo scilicet a pagigni societatem fuerat assumptus, ac proinde 029, datus est monasterio Cluniacensi curtivilla Sarciaeo in pago Matisconensi, indicu, mense Februario.

Anno xxxiii ejusdem regis, qui, si de moa intelligatur, erit annus 1027 aut sequens, ut Cluniacensibus capella sanctæ Mariæ cum s, etc., in villa Quinciaco, in pago Lugduet tantum terræ juxta eandem capellam, quod et domui ædificandæ et officinis hortoque monalidem fere tempus revocari debet alia charta, intur monasterio Cluniacensi septem rasciæ um in pago Matisconensi, Roberto rege cum enrico regnante. Anno 1027, Henricus regni a patre dictus est.

Anno 1031, Otto comes, rogatus a Roberto Cluniacensi, venit in capitulum, ibique amoromnia quæ eis data vel ab iis comparata us habebant in comitatu Matisconensi, ac Cerviam, quam olim sui ipsius antecessomonasterio contulerant, confirmavit. Subscribit Otto comes, Gaufridus filius ejus, et Wido Gaufridi comitis. *Actum Cluniaci, iii Idus li, anno incarnationis 1031, indictione xiv, post transitum Roberti gloriosi Francorum anno quadragesimo regni ipsius, qui est sextus us piissimi domni Henrici, ex quo unctus est in super gentem Francorum et Burgundionum.* us habet, et quidem rectius, die 22, anno XLIV, t v filii, etc.

Eidem anno consignanda videtur charta ipsius us concedentis aliquam terram sub censu lino clerico, et duobus ejus hæredibus. Conrunt alii monachi, ex quibus quinque post rtum priorem subscripserunt, tum post illos abbas. Data est apud sanctum Marcellum, vii idas Novembris, anno i Henrici regis Franco-

rum. Porro ejusmodi chartis non plures quam quatuor aut quinque monachi solebant suscribere : unam tamen præ manibus habemus, cui viginti monachi subscripsere; sed est absque data.

52. Anno 1032, indictione xv, feria v infra paschalem hebdomadam, Girbardus presbyter, ad conversionem veniens, nonnulla contulit monasterio, quæ, tribus mensibus elapsis, Aia nobilis femina in præstariam sud censu trium solidorum obtinuit pro sua ac filiorum suorum vita, acceptis ab ea quadraginta solidis, *mulo valente C adjuncto uno bancale*. Subscripsere Odilo abbas, Robertus prior cum aliis quinque monachis, e quibus unus appellabatur Josaldua, is fortasse qui beati Odilonis vitam conscripsit.

53. Ante id tempus Berlio miles dederat Odiloni abbati Cluniacensi ecclesiam sancti Germani confessoris, etiam in pago Viennensi, in agro Corsoriacensi, in insula inter Bulburum et Carusium. Charta nullam datam exhibet, sed ei subscribunt Leodegarius archiepiscopus Viennensis, atque Aymo episcopus *Belensis*, id est Bellicensis.

54. Cum hoc ipso anno 1032 Rodulfus Burgundionum rex viam finierit, visum est huc referre aliquot chartas quæ ipso regnante, absque alia temporis nota, datæ passim occurrunt. Ex his est charta Wigonis vicecomitis, qui simul cum Euphemia uxore sua, filia Nardumi vicecomitis, dedit Odiloni abbati Cluniacensi, regnante Rodulfo, terras in comitatu Lugdunensi et Matisconensi, sitas super Ararim et Voianam fluvios, in villa Konneuco. C Hanc autem donationem fecit Wigo pro anima patris sui Berardi, et matris suæ Blismodis, ac fratris sui Wichardi. Item quidam milites, sub eodem Rodulfo rege, Cluniacensi monasterio dederunt ecclesias sancti Joannis, sancti Antonini et sancti Leuterii, in comitatu Vindascensi, in territorio Dimont, quas a seniore suo Willelmo comite (videlicet Provinciæ) et ejus uxore Lucia comitissa acceperant. Walterius archiepiscopus Vesontionensis altare et decimas ecclesiæ sancti Stephani in villa Portensi Cluniacensibus monachis petentibus concessit, salvo eulogiarum et paratarum censu. Data est regnante Rodulfo, et consenserunt canonici, decanus, Robertus abbas, etc.

55. Huc quoque laudare liceat chartam Ottonis Willelmi, quod hanc solam clausulam habeat : *regnante Rodulfo rege*. Nam cum ipse Otto comes anno 1027, et alii qui in ea habentur, longe ante Rodulfum regem obierint, non potest usque ad extremos Rodulfi annos rejici. In ea charta Otto, cognomento Willelmus, ait se diu aure surda præterisse clamorem sancti Maioli et domni Odilonis successoris ipsius, de duabus sancti Petri Cluniacensis potestatibus, Ambariaco scilicet et Juliaco; sed declarat tandem eas se restituere simul cum omnibus silvis, villis, etc., ad eas pertinentibus. Subscripsere Otto, Rainaldus ejus filius, Otto, Gauslenus episcopus, et Adselinus abbas. Actum Ledoni, re-

gnante Rodulfo rege. In altero hujus chartæ apographo habetur et alius Ottonis Willelmi filius, nomine Wido; et ipse Otto Henricum Burgundiæ ducem seniore suum appellat, multaque subjungit atrociam maledicta in sui beneficii violatores, si aliquando fuerint; quo ex loco chartam hanc ultra annum 1001, quo Henricus Burgundiæ dux fato functus est, differri non posse intelligimus.

56. Post Rodulfi regis obitum, Ermengardis regina, ejus relicta, monasterio Cluniacensi, *ubi, inquit, præest dominus Odilo abbas*, donavit per advocatum suum, nomine Hubertum, duos mansos in pago Genevensi: unum in villa Silvigiaco, alterum in villa Cicuilatis, cum omnibus ad eos pertinentibus casis, casalibus, vineis, pratis, etc. Caret data.

57. Anno 1036 Willelmus nobilissimus comes (Provinciæ), et ejus uxor Lucia, reddiderunt Cluniacensi monasterio, *ubi præest, inquit, dominus Odilo abbas*, hæreditatem sancti Maioli, scilicet Diliadam et Septem Fontes in episcopatu Regensi. Actum apud Podiodolinem monasterium, feria II, anno incarnationis 1036, indictione V, Chunone imperatore regnante anno decimo. Altera charta de eadem re sic habet: *Duo fratres Provinciæ comites, Gaufridus atque Bertrannus, werpiverunt Deo et sancto Petro Cluniensi, in manu Odilonis abbatis, Diliadam et Septem-Fontes. Testes fuere Raimbaldus archiepiscopus, Feraldus episcopus, Petrus episcopus Sextericensis, Franco episcopus, et alii multi nobiles viri. In altero apographo, inter Feraldum et Petrum Sextericensem, subscribit alius item Petrus episcopus, cujus sedes non designatur; et charta data dicitur apud Serrianum Villam, feria V Ascensionis Domini regnante Conone imperatore anno X. Porro Cono seu Chuno, in istis aliisque ejusmodi chartis memoratus, est Conradus imperator, cognomento Salicus, quem Rodulfus Transjurane Burgundiæ regni hæredem instituit. Annum 1037 præfert altera charta, anno item X Cunonis imperatoris data, indictione V, secundo Kalendas Novembris. In ea Pontius cognomento Valnerudis, et frater ejus Armannus, ac Roslagus consobrini eorum, dant monasterio Cluniacensi, *ubi præest Odilo abbas*, medietatem eorum quæ habent in villa Salabaldemari, in pago et episcopatu Diensi.*

58. Anno 1037, Archimbaldus vicecomes dedit domno Odiloni abbati ecclesiam sancti Laurentii cum omnibus appenditiis, in pago Matisconensi. Dedit quoque in pignus silvam Planacassaneam et mansum in villa Vigoseto, donec reversus fuerit ex Jerusalem. Post reditum dedit et confirmavit donationem curtis Mommalardis, quam Hugo ipsius avus et Artaldus ejus pater fecerant Cluniaco, modo tamen ipse absque hærede moriatur. Actum apud Cluniacum, anno 1037, indictione V, Henrico regnante. Walterius episcopus et alii subscripserunt. Idem Archimbaldus biennio postea in ecclesia san-

cti Laurentii monachos instituit, ut suo loco dicemus. Ejus vero uxor, nomine Beatrix, post ipsius obitum Cluniacensibus, quibus tum Odilo præerat, dedit mansum unum in loco qui dicitur Salsetum, in pago Luglunensi. Charta data est apud Cluniacum mense Maio, regnante Domino nostro Jesu Christo.

59. Anno 1038 data dicitur charta donationis Odiloni factæ unius curtis, et trium raxarum de vinea in pago Matisconensi, in vinea Manisiaco, in agro Itgiaco, III Idus Januarii, indictione V (quæ cum anno supradicto non concordat), feria quarta, regnante Chunone imperatore. Cæterum, cum hoc ipso anno Conradus imperator filio suo Henrico Burgundiæ regnum dimiserit, huc revocamus chartam qua, eodem Churrado imperatore regnante, Odilone abbate, et Leutfrido comite, Richuinus et uxor ejus Lanzede dederunt monachis Cluniacensibus in pago et episcopatu Santensi quartam ecclesiæ de Dombasila et ecclesiæ de Gingivilla.

60. Anno VIII Henrici Francorum regis, qui, si de monarchia intelligatur, est annus 1038 aut sequens, Hugo Antissiodorensis episcopus dedit Odiloni abbati Ecclesiam sancti Cyrici super Graonnam, cum potestate et foreste ad eam pertinente. Subscripsere Robertus dux et Joannes abbas. Actum Antissiodori, dictante Jotsaldo.

61. Anno 1039, data fuit monasterio Cluniacensi ecclesia sanctæ Mariæ cum decimis, terris, silvis, etc., in villa Silviago, in pago Genevensi. Et monachi investiti fuerunt per funem signi ecclesiæ. Data est anno incarnationis 1039, Henrici regis primo. Qui quidem Henricus ipse est Conradi filius, Niger dictus, qui patri in imperio et in regno Burgundiæ Transjurane successit. Eodem anno Læco donavit Odiloni abbati Cluniacensi tres *condaminas* sitas in villa Silviago. Data est anno incarn. 1039, indictione VII, regnante Henrico rege, filio Chuno imperatoris, anno I imperii ejus. Termini *condaminarum* in charta a quatuor ventis describuntur; qua scilicet voce constat aliquam terræ portionem designari. Eandem datam habet donatio allodii quod dicitur Germinata, in pago Genevensi. Eodem anno, Dundinus suscipiens monachicum habitum *sub norma sancti Petri Cluniensis cænobii*, ut ipse loquitur, res suas monasterio contulit, anno incarnationis 1039, indictione VII, Henrici regis anno I. Idem fortasse ipse est Dundinus, qui in altero apographo *Divus* dicitur, ubi anno pariter 1039, et indictione VII, I Henrici imperatoris, filii Cunonis monachus Cluniaci factus memoratur, et sua apud Ausiacum villam monasterio tradidisse.

62. Anno 1040, sub rege Francorum Henrico Wigo filius Willelmi dedit Odiloni abbati de Cluniaco curtillum in villa Berziaco, in pago Matisconensi. Donationem confirmavit Gaufridus comes. Eodem anno Bernardus episcopus Cadurcensis, et Robertus ipsius frater, dederunt Odiloni abbati ecclesiam sancti Saturini de Carennaco. In altero

chartario habentur duæ ejusdem Bernardi chartæ, donantis eandem ecclesiam sancti Saturnini, cum omnibus ipsius pertinentiis, Odiloni abbati Cluniacensi ordinandam. Quibus chartis, præter canonicos, duo abbates, Stephanus et Albertus, subscripserunt; sed sunt absque data. Porro Bernardus, in istis chartis memoratus, desideratur in catalogis Cadurcensium episcoporum, tum apud Cruceum, tum in Gallia Christiana. Bernardus quippe, ab istis auctoribus memoratus, jam tunc fato functus fuerat cum istæ donationes factæ fuerunt; siquidem Deodatus, sive Deusdedit, ejus successor, anno 1028 interfuit dedicationi ecclesiæ sancti Salvatoris apud Lemovicas, et anno 1034 peroravit in synodo in Lemovicensi; qui et anno circiter 5040 obiisse dicitur apud laudatos auctores.

63. Anno XII Henrici regis, qui, si de monarchia intelligatur, est incarnationis 1042, data fuit Odiloni abbati Cluniacensi capella sanctæ Mariæ de Bracmaco in pago Cabilonensi, subscripserunt Theobaldus comes et alii.

64. Anno 1046, Hugo archiepiscopus Chrysopolitanus confirmavit Hugoni honesto religioso et clerico, atque uniri permisit ecclesiæ Laudonensi, quam ipse Hugo construxerat et amplificarat, ecclesias sanctæ Mariæ de Calx, sancti Albini, sancti Symphoriani, cum omnibus earum appenditiis. Actum Bisuntii, indictione VI, Henrico regnante, anno 1046. Sed annus non concordat cum Indictione.

65. Pontius comes et Rotlandus miles donant loco Cluniacensi, ubi dominus Odilo præest abbas, ecclesias sanctæ Mariæ et sancti Joannis, cum decimis et presbyteratu toto, et duodecim sextaradis (sic) terræ, in loco qui dicitur Heron, in pago Trevis, in episcopatu Diensi. Charta data est anno X Eycæ rege, an legendum Erico, seu Henrico? Sed etsi legatur Henricus, inquirendum superest an rex Francorum, aut imperator, qui Burgundiæ regno, ut jam diximus, tunc præerat, hic designetur. Difficile est hunc nomen absque autographo solvere.

66. His subjicimus aliquot chartas sub sancto Odilone confectas, sed sine data. Ejusmodi est charta Geraldi, patris Armani episcopi, ut puto, Vivariensis, qui cum uxore sua Valmode monasterio Cluniacensi, ubi præest Odilo abbas, donavit ecclesiam sancti Joannis in villa Meissano, in episcopatu Vivariensi. Hermannus seu Hermannus ineunte sæculo undecimo Vivariensem ecclesiam administravit. Aymerico Petrasfortis, sæcularem militiam gerens, dedit cenobio Cluniacensi, cui præest dominus Odilo abbas, regi principans, villam sitam in pago Gratianopolitano, in comitatu Sarohensi, cui nomen est Mons-Rmenoldi, cum omnibus quæ ad eam pertinere videntur, vineis, pratis, et campis. Subscripserunt Ubertus comes (Sabaudicæ), Amedeus filius ejus, Burcardus, Odo et alii, apud Guichenonem in probationibus Historiæ Sabaudicæ, pag. 5. Ansedeus quidam dedit monasterio Cluniacensi ecclesiam sancti Nazarii, cum altari et appenditiis omnibus, et quatuor

A cappellis juxta positis, in agro Augusto dunensi juxta Borbonium castrum, quam ecclesiam ab Hugone comite in beneficio tenebat. Dedit etiam ecclesiam sancti Petri in villa Deuma, et cappellam sancti Præjecti ibidem, et ecclesiam sancti Baudilii in Pistichiano, etc. Subscripsere donationi Hugo comes et Theobaldus comes. Item Rotbaldus marchio et Eimildis ejus uxor Cluniaco, ubi est abbas dominus Odilo, donarunt castrum Podium-Dolinum ex integro, cum omnibus suis appenditiis, in comitatu Arausico situm. Subscripserunt cum illis Adalax comitissa, et filius ejus Willelmus, Rostagnus de Sabran, Willelmus vicecomes, et alii. Tetha mulier monasterio Cluniacensi, ubi præest Odilo abbas, dedit Durannum clericum, servum suum. Donationi consenserunt Walterius episcopus, et Warulfus, ejusdem episcopi frater. Defuncto vero Odilone, ac in ejus locum electo Hugone, tunc apud sanctum Marcellum in diebus Quadragesimæ residente, prædictam donationem confirmaverunt iidem Walterius et Warulfus, et alius Walterius, ejusdem Warulfi filius. Idem Walterius confirmavit donationem, a matre sua Tescenda factam, de terra in villa Cueles, pro anima Walterii, fratris sui Warulfi filii. Consensere ejusdem episcopi nepotes Walterius, Bernardus et Otto, præsentente Hugone priore Cluniacensi.

67. Singularis est werpitio a Bosone facta de comanda de Polliaco, quam ideo huc describendam curavimus ex apographo Cluniacensi, ubi sic habetur absque ulla data. « Venit Boso ad placitum, ubi cum Geraldo comite erant nobilissimi homines, et juravit Boso hoc sacramentum, ita dicens, manu sua propria: Ego Boso, nec meus conductus, me jubente, homo, nec femina ad meam artem, nec ad meum ingenium, in Polliaco nunc in ejus obedientia comandam non requiram, prensionem nullam faciam de bove, vacca, etc. Et si ego vel meus conductus homo vel femina aliquam comandam vel prensionem fecerit; post quindecim dies postquam sciero, vel ad rationem missus fuero, per te, Geralde, vel per tuos missaticos, sive per abbatem qui modo est, vel per ipsum qui in antea erit, vel per monachum qui ipsam obedientiam tenuerit, captam emendabo, et postea ad tuam misericordiam, Geralde, veniam, sive ad abbatem vel monachum qui modo est, vel in antea erit. »

68. Ibidem sequitur charta, absque ulla temporis nota Rainaldi comitis, qui donat Cluniacensi monasterio curiam Belmontis, cum terris, villis, et appenditiis, sitam in pago Navernensi (legendum forte Nivernensi) pro anima patris sui Landrici, matris suæ Mathildis, uxoris suæ Advisæ, et fratris sui Widonis. Ipse Rainaldus, cum uxore sua Advisa, et Willelmo corum filio, subscripsit. Porro Landricus hic memoratus erga monachos quam bene affectus fuerit, colligi potest ex alia charta, quæ nullam quoque præfert temporis notam; in ea autem sic loquitur: Semper optavi monachis tranquillam vitam habere, et absque impedimento vota sua persolvere; ideoque querelam quam monachi Cluniacenses cum

*Adeleide nobili femina habebant, de terra quam An-
telmus frater ejus dederat eis in pago Augustodu-
nensi, in villa Fontinellulas, componere, etc.* Subscri-
pserunt Rainaldus, Landrici comitis filius, Gauzfri-
dus vir Adeleidis et ejus filii Gauzfredus, Robertus
et Walterius; et Adeleidis filii Girboldus, Obtrannus,
Gauzfredus, Ugo, tum Hatewis comitissa.

69. Habentur in chartario Celsiniacensi, quod
præ manibus habuimus, complures chartæ dona-
tionum sub beati Odilonis regimine eidem loco
factarum, sed in quibus nulla fere occurrit data;
nonnullæ ex his hanc clausulam habent; *quod regi-
tur....., vel sub regimine beatissimi patris Odilonis.*
Pleræque sunt pro obtinendo sepulturæ jure. Ex
his una est Hugonis de Uelone et Duranni Deibanio
et aliorum, qui dant pro sepultura Bomparis duas
appendarias, etc. In alia Stephanus et Theotbergo
dant vineam in villa de Samniaco pro sepultura
sua. Rothbertus presbyter dat quædam, ut, si ali-
quando ei, permittente Domino, voluntas fuerit ut
monachus fiat, recipiatur; sin autem, et in loco
moriatur, ibi obtineat sepulturam. Willelmus dedit
monasterio Celsiniacensi ecclesiam in honore beati
Petri constructam, quæ vocatur Casa-Meiana, cum
mansis, appendariis, etc., ut remaneat beato Petro de
Celsinianas (*sic*), *in advocacione sancti Petri de Roma,
sine ullo contradicente, etc.* Denique, ut multos alios
omittam, Bernardus de Turre cedit loco Celsinia-
censi, *qui regitur sub gubernatione domni Odilonis
abbatis, multa in villa Plausiaco, omnemque alo-
dum, quem, inquit, pater meus Geraldus in ipsa villa
de Plausiaco habebat, in ipsa die qua monachus
fuit.* Unde patet famosum illum Geraldum de
Turre, quem illustrissima hodiernorum Bullionio-
rum principum familia nominis sui *de Turre* pri-
mum parentem agnoscit, Cluniacensi familiæ nomen
dedisse, quod et plerique ex ejus posteris facere, ut
ex eodem chartario discimus. Haud levitur præter-
eundem est quod in aliquot ejusdem loci chartis
cum Odilone abbate Cluniacensi memoretur alius
Odilo, qui scilicet Celsiniacensis monasterii tunc
erat prior; quare, si quandoque occurrant chartæ
Odilonis nomen præferentes, quarum chronologici
characteres cum sancti Odilonis ætate non satis
cohæreant, non sunt ob id in dubium revocandæ,
sed tribuendæ Odiloni priori. Unam hujusmodi
chartam exhibere visum est: « In Dei nomine Odilo
Cluniensis monasterii indignus presbyter et negli-
gens monachus, Odilo etiam Celsiniensis mo-
nasterii præpositus, et ceteri fratres Deo ibidem
servientes. Notum esse volumus præsentibus et
futuris, quia illud prædium quod bonæ memoriæ vir
nobilis, nomine Eustorgius, contulit Deo et sanctis
apostolis, et monasterio Celsiniacensi, non potui-
mus relinere firma pace, nisi Rothbertus avunculus
ejus, vir nobilis et catholicus et decanus Arvernensis
Ecclesiæ, dignaretur et donum nepotis sui con-
firmare, et ex sua parte concedere, quod et fecit
sua benevolentia et dulcissima charitate. Idcirco

A gratiam pro gratia duximus eidem reddere, sicut
ipse studuit humiliter quærere, rogans et obsecrans
ut susciperemus eum in societate fratrum nostro-
rum, et patrem ejus et matrem et fratres, eorum-
que parentes. Nos vero, ad votum ejus et desida-
rium attendentes, eos in nostra societate et frater-
nitate suscepimus, optantes, orantes et obsecrantes
ut in omnibus quæ agere vel dicere potuerimus nos
et omnis nostra fraternitas, intercedente beato
Petro apostolo et omnibus sanctis, partem eis et
societatem concedat omnipotens Dominus, ut et
vivi spatium pœnitentiæ et indulgentiam pecca-
torum concedat, et defunctis requiem et vitam
conferat sempiternam. Si ille senior domus
Robertus monastico ordini se sociare voluerit,
orando præcipimus, et præcipiendo rogarous ut
cum caritate suscipiatur, et cum honore et reve-
rentia tractetur. Si sepulturam in nostro loco
habere voluerit, ibi sepeliatur ubi ipse jusserit.
V. *Varia monasteria per sanctum Odilonem instituta,
aut restituta, sive reformata.*

70. Quæ monasteria anno 996 Cluniacensium
abbatum jurisdictioni essent subjecta, discimus ex
bulla Gregorii V, pontificis maximi, in Bullario
Cluniacensi relata, pag. 10, in qua non solum
variæ possessiones ad monasterium istud nobilissi-
mam pertinentes, sed etiam cellæ, seu, ut vocant,
prioratus, ab eo pendent, singillatim recensentur.
Ex iis cellis nonnullæ sub beati Odilonis regimine,
aliæ vero longe antea monasterio Cluniacensi
subjectæ fuerunt. De iis solummodo hic agendum
quæ Odilonis tempore Cluniacensibus attributæ
sunt; quas, servato chronologico ordine, quantum
ex antiquis monumentis fas erit, recensebimus.

71. Ex bulla Gregorii V, quam modo laudavi-
mus, patet Magabrense monasterium jam anno 996
Cluniaco aggregatum fuisse; at quid anno factum
fuerit non liquet. Quamquam certi sumus id tem-
pore beati Odilonis contigisse, uti discimus ex
Walterii Eduensis episcopi charta, ubi occasionem
et rationes istius unionis faciendæ ipæmet exposit;
hanc ipsam ex vetusto exemplari, ab annis circiter
quingentis exarato, proferimus integram. « Omni-
bus Christianis sub norma catholicæ fidei dogma-
tibus notum esse volumus quoniam ego, in Dei
nomine, Valterius, gratia Dei Eduorum episcopus,
de rebus Ecclesiæ mihi a Deo commissæ cogitans,
quantum divina majestas meæ possibilitati largiri
dignabitur, colligere dispersa et conservare con-
gregata, necessarium duxi adire consilium domni
Odilonis abbatis Cluniacensis cœnobii, et domni
Viviani cæterorumque fratrum supradicti mo-
nasterii, de quodam nostro monasterio, vocabulo
Magabrense, quod est in honore sancti Martini
consecratum, antecessorum nostrorum temporibus,
non solum regulari ordine, sed etiam pene omni
utilitate destitutum, restaurare cupiens ipsum in
pristinum monasticæ religionis gradum. Ideoque
hoc feci, quoniam nullum aliud tam salubre con-

silium invenire me posse credidi, quam ut peterem subsidium a supradicto domno Odilone Cluniacensis cœnobii abbati, et a venerandis ejusdem loci Patribus sub eo regulari tramite degentibus; atque jam dictum Magabrense cœnobium eorum traderem dominationi gubernandum. Illi itaque, nostris precibus assensum præbentes, prout possibilitas loci erat, idem monasterium regulariter disponere cœperunt, fratres ibi omnipotenti Deo servituros ordinantes. Cæterum vero noverint cuncti, tam præsentibus quam futuri, quoniam ea intentione hoc agere cœpi quatenus amor et societas supradicti Cluniacensis loci, sicut tempore venerandæ memoriæ domni Maioli abbatis nostro loco charitatis vinculo colligata permansit, sic etiam cuncto in perpetuum tempore inconvalsa et firma permanere possit. Idcirco jam dictum Magabrense monasterium trado fratri nostro domno Odilone abbati et successoribus ejus, cœnobioque Cluniacensi in perpetuum regendum et regulari ordine disponendum, per consilium nostrorum clericorum et cæterorum nobis a Deo commissæ Ecclesiæ filiorum: ea ratione, ut superius dixi, ut societas nostri loci et Cluniacensis cœnobii per succedentia temporum spatia semper sit charitatis vinculo colligata et conjuncta, atque ibi omni tempore tam vivorum quam defunctorum Ecclesiæ nobis commissæ clericorum agatur memoria digna. Similiterque eorum memoria in nostra celebretur Ecclesia. Hoc vero agens, non ut videar, quod absit! loci mihi commissi destructor, jam dictum monasterium non a potestate successorum meorum et sanctæ ecclesiæ Augustodunensis aufero, sed potius ita ordinare disposui, ut Cluniensis abbas et successores ejus, fratresque ipsius loci per consilium nostrorum successorum episcoporum et canonicorum regulariter ordinent, teneant et possideant. Ipsique nostri successores episcopi et canonici per nostram deprecationem et obsecrationem hanc nostram descriptionem sua pontificali dignitate et auctoritate, et ut (si) nostri voti participes sint, rogamus et deprecamur ut semper in melius corroborent et confirmant, et secundum Dei omnipotentis voluntatem et hujus nostræ descriptionis congruam dispositionem gubernent et regant, et ipsius loci, ut dignum est, semper sint advocati, et contra adversitates malorum hominum adjutores fortissimi. Hoc vero statuimus et omnino contradimus, ut nullus noster successor episcopus, neque aliqua alicujus potestatis persona, aliquem ibi abbatem aut præpositum ordinare præsumat sine licentia et voluntate supradicti abbatis Cluniacensis et successorum ejus. Cluniacensis quoque abbas et fratres ipsius loci, et successores eorum, ipsum jam dictum cœnobium cum consilio nostrorum successorum episcoporum et canonicorum, videlicet honorum Christoque devote famulantium, ordinent et disponant. Hanc vero nostram descriptionem disposuimus roborare et Romanæ auctoritatis privilegio, et regali præ-

A copto. Walterius peccator episcopus. » In altero hujus chartæ apographo cum Walterio peccatore episcopo, ut hic dicitur, subscripsisse memorantur Humbaldus abbas, Hemericus abbas, Autus præcentor, et Anscherius archidiaconus,

B 72. Rodulfus, vir nobilis, condidit monasterium Beracense, quod propriis possessionibus dotavit. Foundationis occasionem ipsemet Rodulfus exponit his verbis: « Ego igitur in Dei nomine Rodolphus, audiens quotidie per sacrarum Scripturarum auctoritatem male agentibus minari pœnas et juste operantibus promitti sidereas mansiones, desiderans invenire aliquod confugium ubi possim declinare insidias inorum peccaminum, nullum tam salubre potui reperire consilium, quam si ædificarem, juxta possibilitatem meam, aliquod monasterium monasticæ religioni aptum, ubi quotidie Deo et sanctis ejus congruum exhiberetur servitium. Ad hoc tamen agendum et perficiendum, ad Paterniacense monasterium venerabilis Odilonis abbatis cœnobii Cluniacensis, fratrumque ibi degentium ivi expetiturus auxilium: quorum consilio confortatus, anno ab incarnatione Domini 998, quinto videlicet anno Rodulphi regis nobilissimi, convocavi domnum Aindricum Lausaniensis Ecclesiæ præsullem, ad dedicandum ipsum monasterium, qui, ut est bonus et nobilis, benigne et nobiliter nostrum adimplevit desiderium. Est autem ipsum monasterium super ripam lacu Everdunensis situm, in episcopatu videlicet sanctæ ecclesiæ Lausanensis in comitatu Waldensi, in honore sancti apostoli Petri dicatum. Hoc autem monasterium dono Deo et sancto Petro. Concedo etiam ipsi monasterio has terras, » etc. In altero hujus chartæ apographo episcopus Lausanensis hic memoratus appellatur *Amedeus*, sed retinenda est nostri exemplaris lectio. Is enim Henricus (quod nomen aliquando *Aindricus*, seu *Ainricus*, in veteribus chartis scriptum legitur), qui ecclesiam Lausanensem sæculo decimo exeunte administrabat.

C 75. Eisdem ferme temporibus sancto Odilone data creditur ecclesia sancti Mauricii de Maltacena, alias de Burgeto, ubi monachi Cluniacenses fuerunt instituti, ut patet ex variis Humberti comitis et Amedei ejus filii donationibus postea factis, quæ in probationibus Historiæ Sabaudicæ a Guichenone editæ sunt. Habetur in Bibliotheca Cluniacensi, col. 412, charta Rodulphi regis ea de re anno 1024 data.

D 74. Ad idem tempus, ut mihi quidem videtur, revocari potest monachorum institutio apud sanctum Victorem in urbe Genevensi. Erat quippe tunc celeberrima ecclesia illa sancti Victoris, quam *antiquam et nobilem* appellat auctor Vitæ sancti Odilonis: et quidem, in Fredegarii Chronico cap. 22, constructa dicitur a *Sedeleuba regina, in suburbano Genavensi*. Quæ Seleuba soror fuit Chlotildis uxoris Clodovei Magni, Chilperici Burgundionum regis filia. Hanc autem ecclesiam paucis ante id tempus annis visitans Adhelais imperatrix, pene desolatam repererat; quod ægre ferens, Hugoni ejusdem civitatis episcopo per-

suasit ut tam venerabilem locum, monasticæ religioni instituendæ aptissimum, haud negligentè tractaret. Votis Augustæ favit corporis beati martyris inventio, quæ tunc temporis contigit. Ejus quippe sacra membra, quæ diu latuerant, nescio quo casu detexit memoratus antistes, eaque, præsentè Rodulfo rege, cum ejus uxore Egildrude aliisque aulæ primoribus, episcopis et comitibus, solemnè pompa, sub ara ejusdem basilicæ reverenter collocavit. At non erant satis amplæ loci facultates, ut ibi abbas institui posset. quare « memorandum, » verba sunt ipsius Hugonis episcopi in charta quam ea de re confecit, « Cluniensis cœnobii abbatem Odilonem ad hoc peragendum evocavi, et permissione domni Rodulfi regis, consensu etiam fratris ejus Burchardi Lugdunensis archiepiscopi, cæterorumque comitum et nobilium virorum hortatu, prædictum locum sancti martyris Victoris ejus ordinationi commisi... ut prædictus locus in perpetua valeat manere religione, et inter nostros successores Cluniensisque cœnobii abbates charitas excellentissima firmetur, et apud illos nostra memoriâ specialiter observetur, » etc. Charta hæc, quam Guicheno in Bibliotheca Sebusiana, centuria 1, num. 13, edidit, est absque data; quam proinde varii variis annis consignarunt. Hugonem episcopum Genevensen, hic memoratum, anno 930 vixisse ex ista charta inferunt Sammarthani fratres, in catalogo Genevensium antistitam; at vel ex hoc eos hallucinatos fuisse evinci potest, quod Odilo, cui hac occasione commissa dicitur fuisse sancti Victoris ecclesia, non nisi anno 992 aut præcedenti, in regiminis consortium a beato Maiolo fuerit ascitus. Eandem anno circiter 1019 datam fuisse conjicit Guicheno. Si tamen falsa non sit data chartæ Rodulfi regis, in Bibliotheca Cluniacensi, col. 411, relatæ, anno 1019, Agiltrudis, prima Rodulfi uxor, quæ in charta pro sancto Victore memoratur, defuncta jam erat, nam ipse Rodulfus uxorem suam ibi Iraisindam appellat. Et tamen Rodulfus ad uxoris suæ Agiltrudis, et fratris sui Burchardi episcopi, necnon et Odilonis abbatis preces, omnia Cluniacensis monasterii privilegia a prædecessoribus suis concessa confirmasse dicitur in diplomate quod anno 998 datum dicitur. Unde satius visum est ad priores ejusdem regis annos prædictam sancti Victoris donationem revocare.

75. Anno 999 Hugo Antissiodorensis episcopus, et comes scilicet Cabilouensis, monasterium Auræ-Vallis, alias Paredum, jam antea a Lamberto comite ipsius patre, cooperante sancto Maiolo, ædificatum, sed quod sub proprio abbate esse debebat, monasterio Cluniacensi penitus subjecit, ut patet ex ejus charta, quam ex autographo edidit Peraldus in collectione chartarum Burgundicarum, pag. 166 : *Data est mense Maio, indictione XII, anno incarnationis Domini 999, Roberto rege anno IV regni ejus. Udebaldus, licet indignus sacerdos et monachus, scripsit.* Actum in suburbio Cabilonensi, cœnobio

(3) Patrologiæ, tom. CXXXVII, in MAIOLo.

A beati Marcelli, in præsentia regis Roberti, qui tamen ipse non subscripsit, quamvis cum Hugone subscripserint Henricus dux, et alii comites ac viri nobiles, ex quibus Rodgerius et Raynaldus episcopi fuere. Porro ejusdem chartæ exemplar habemus, cujus ope suppleri possunt aliquot verba quæ in autographo Peraldus legere non potuit, quod procul dubio nonnullis in locis detritum præ vetustate fuerat. In eodem nostro apographo *Ainricus* pro *Henricus* scribitur, quod in veteribus chartis passim occurrit, mater quoque Hugonis episcopi non *Adellerdis*, sed *Adelaydis* dicitur, quod etiam aliunde nobis compertum est; et qui inter subscribentes apud Peraldum *Marcus comes*, in nostro *Mauricius comes* appellatur. Quin et in eodem exemplari nostro Hugo mentionem facit donationis ecclesiæ sancti Marcelli, a Gaufrido, matris suæ marito, olim sancto Maiolo factæ. Sic enim post hæc verba, *donationis fiat*, habet charta: « Eodem etiam voto et desiderio, consilio et auctoritate supra memoratorum principum et episcoporum roboratus, tradit jam dictus apostolus ac præfato abbati, fratribusque sibi commissis, prælibatum Cluniacense cœnobium incolentibus, necnon successoribus illorum in perpetuum, locum sancti Marcelli in suburbio Cabilonensi positum, scilicet ubi ipse idem sanctus martyr requiescit corpore, cum omnibus ad se pertinentibus, sicut olim a Gaufrido comite, matris ejusdem præsulis conjuge, sancto Maiolo suisque successoribus fuit commissum ad possidendum et ordinandum atque disponendum jure perpetuo, sine alicujus contradictione. Placuit autem huic testamento, » etc., ut in editis. Quam additionem spuriam non esse patet ex charta Theobaldi comitis Cabilonensis, Hugonis nostri nepotis; in qua ille testatur monasterium sancti Marcelli a Gaufrido comite, qui Adheleidem, Lamberti avi sui relictam, uxorem duxerat, sancto Maiolo commendatum fuisse, consentientibus Adheleide et Hugone tum clerico, postea episcopo. *Postea, inquit, regnante serenissimo rege Roberto, avunculus meus domnus Hugo comes et episcopus, præsentè ipso rege, comitibus et episcopis istius patriæ, supradicti monasterii donum tradidit domno Odiloni abbati, successorì abbatis Maioli, etc.* Quam donationem confirmat ipse Theobaldus, cujus charta ea de re integra edita est sæculo superiori pag. 772. (3) Porro monasterii Auræ-Vallisive Paredi donationem Cluniacensibus factam confirmavit Robertus rex Francorum, ut observavit Andreas Duchesnius in notis ad vitam beati Hugonis, quæ habentur in appendice Bibliothecæ Cluniacensis, col. 93. Sed et idem Hugo episcopus et comes villas de Vivens et de Moncello atque alia quædam bona eidem monasterio contulit, ut patet ex alia ejus charta anno XX Roberti regis data.

76. Hoc ipso anno 999, Otto III imperator monasterium beate Mariæ apud Papiam, quod vulgo Cella sancti Maioli appellabatur, Cluniacensi monasterio confirmavit. Diploma hac de re confectum

habetur in Bibliotheca Cluniacensi, col. 409. Hic vero locus nobilissimus dicitur in Vita sancti Odilonis, et multum ab eodem sancto viro gdauctus.

77. Anno xv Roberti regis, mense Septembri, proindeque anno æræ vulgaris 1011, si de monarchia intelligatur, Wido, nobilis vir, monasterium Thiernense a suis parentibus quondam seculariter possessum Cluniaco subiecit, assentiente Petro ejusdem loci abbate, cui toto vitæ suæ tempore reservata sunt abbatis jura et prærogativæ. De reliquiis sancti Symphoriani in altari ecclesiæ Thigernensis reconditis agit Gregorius Turonensis, lib. 1. De gloria martyrum, cap. 52, de Genesii martyris inventione ibidem facta, capite 67 ejusdem libri.

78. Eodem sæculo undecimo ineunte, sed incertum quo anno, contigit monasterii apud Valentio- lam in episcopatu Regensi erectio. Huic occasionem dedit donatio curtis in eodem loco, cujus meminit Gregorius V in bulla jam a nobis laudata. Cum enim ipsam monasterio extruendo aptam judicasset beatus Odilo, hanc licentiam ab episcopo petiit et obtinuit, ut patet ex veteri notitia quam ex chartario Cluniacensi descriptam habemus, ubi hæc leguntur: « Odilo abbas mittit monachos ad Almeradum Regensem episcopum, qui postularent licentiam monasterii ædificandi juxta ecclesiam in honore almi confessoris Maximi antiquitus consecratam in villa Valentio- la. Cui consensit, decrevitque ut nulla persona habeat dominationem aut consuetudinem in dicto loco, atque fratres ibi commorantes possent quæ a fidelibus offerrentur accipere. » Nulla est apposita data, sed ex eo conjicimus Almeradum sæculi undecimi initio Ecclesiæ Regensi præfuisse, quod Lirinensi monasterio, cui tunc Warnerius abbas præerat, aliquot bona contulerit. Warnerius quippe in Lirinensis monasterii regimine sanctum Odilonem præcessit. Idem Almeradus, seu, ut ibi scribitur, Helmeradus, in charta quadam, agente domino Warnerio Cluniacensi præposito, agnovit coram reliquiis in imagine sancti Petri contentis sibi decimas proprii laboris non deberi in terris Valentio- læ et aliarum possessionum a Cluniaco pendentium. Charta data est in ipsa ecclesia Valentio- læ, sed est absque data, sicut et tertia, ubi idem antistes sancto Odiloni dimittit annuos quosdam redditus, quos ecclesia Valentio- læ solebat episcopo solvere. Denique Archimbertus quidam et Pontius filius ejus Cluniacensibus monachis dimisere quidquid sui juris in villa Valentio- læ, etc., esse contendebant. Hoc actum est in concilio quod fuit in capu (sic habet nostrum apographum, an legendum campo aut capi- to?) sancti Romani, præsentis Joscelino episcopo, et aliis quampluribus, in episcopatu Friedunensi. Annus non exprimitur: quis vero sit episcopatus Friedunensis, cui iste præfectus fuerit, nos latet; nisi forte legendum sit Forojuliensi, cui Ecclesiæ circa hæc tempora præerat Gaucelmus sive Gocelinus, qui multa bona Lirinensi monasterio contulisse dicitur.

79. Anno 1022, Odilo Lirinense monasterium re- gendum suscepit, eique præfuit ad annum 1028, quo in ejus locum successit Amalricus, ut discimus ex duobus chronicis mss. quæ penes nos habemus, quorum chronicorum ope emendandus est Vincen- tius Barralis, ejusdem loci monachus, qui Odilonem Lirinensi insulæ paulo post sancti Maioli obitum præfectum fuisse scripsit in Chronologia sanctorum Lirinensium. Duas idem auctor chartas refert, quæ Odilone Lirinensi abbate datæ sunt; sed nullam habent temporis notam, sicut nec in Bibliotheca Cluniacensi, ubi iterum editæ habentur.

80. Varias vices passa est Juliensis ecclesia, unde difficillimum est tempus assignare quo a mo- nachis Cluniacensibus primum inhabitata fuerit. Certe jam supra laudavimus chartam Ottonis co- gnomento Willelmi, Burgundiæ ducis, datam re- gnante Rodulpho, in qua, postquam lassus fuisset se Maioli et Odilonis abbatum voces surda aure diu audivisse, compunctus tandem Juliacum restituisse dicitur.

81. Verum post factam Cluniacensibus Juliaci restitutionem ab Ottone Willelmo, eundem locum nonnulli sæculares viri sibi attribuere tentaverunt, quorum conatus nonnisi alterius terræ largitione retundere potuit comes Raynaldus, Ottonis filius. Id probamus ex veteri notitia quæ in chartario Cluniacensi habetur his verbis: « Otto comes, qui co- gnominatur Willelmus, reddidit monachis in famo- sissimo cœnobio Cluniensi Deo servientibus pote- statem quæ dicitur Juliacus. Longo tempore trans- acto, surrexerunt Aymo et Otbertus filii Aldonis, proclamantes eam potestatem suam hæreditatem esse: sed hæc calumnia cessavit in præsentia Ray- naldi comitis, filii supradicti Willelmi, qui pro hac calumnia dedit præfatis Aymoni et Otberto aliam quandam potestatem, quam susceperunt, et quere- lam deposuerunt. Signum Raynaldi comitis. Signum Adheleidis uxoris ejus. Signum Azelmi abbatis de Monte Sancti-Joannis. Acta sunt hæc apud castrum Divionense, anno 1022, indictione vi, Rotherto rege Francorum. » Nondum tamen anno 1022 defunctus erat Otto-Willelmus; sed error est librarii. Utrius- que vero restitutionis meminit Robertus Burgundio- num dux in veteri quadam notitia, ex eodem char- tario, tempore Henrici regis fratris sui data; in qua quidem notitia testatur Robertus Willelmum ejus que filium Raynaldum, auctoritate et jussu patris sui Roberti regis, Juliacum Cluniacensi monasterio restituisse, cum consensu Hugonis comitis Cabilo- nensis, aliorumque virorum nobilium utriusque mi- litie, quod ipse confirmat et corroborat.

82. Anno 1025, beatus Odilo monasterium Voltæ in paterno fundo construxit. Hoc enim, quod a fra- tribus suis ante complures annos promissum fuerat, nec satisfacere potuerant, ipse cum nepotibus suis, eorum filiis, adimplevit. Exstat etiam nunc, ut testa- tur Andreas Duchesnius in notis ad Vitam sancti Odilonis, append. Bibliothecæ Cluniac. pag. 74, ver-

sus, supra januam ecclesie ejusdem loci, qua aditus est ad claustum, insculptus, qui hæc indicat paucis istis verbis :

Hoc tibi, Rex regum,.... condidit, Odilo templum. Verum totam rei gestæ seriem exponit ipsemet sanctus abbas in instrumento foundationis, quod supra paragrapho secundo integrum dedimus.

83. Circa hæc tempora Kadolenus vicecomes cum uxore sua et filio Wilhelmo dedit monasterio Cluniacensi locum qui dicebatur Sancti Joannis de Molgone, cujus rei complura instrumenta existisse colligimus ex variis notitiis quæ in Cluniacensibus chartariis ea de re habentur. Hæc donatio facta fuit *regnante Roberto rege et præsidente Aquitanis Wilhelmo duce, mense Maio*. Ei subscripsit Isembertus episcopus Pictaviensis, qui sese *pontificem Aquitanorum* appellat, et cum eo Jordanis episcopus Lemovicensis, et Roho Encollismensis. Item Joffredus et Aelfredus vicecomes, tum Wilhelmus de Partenaco. Nusquam vero Kadolenus subscripsisse legitur, quod fortasse non nisi post ipsius mortem instrumenta hujus rei confecta fuerint.

84. Non liquet quo tempore incæperint monachi domum de Sariano inhabitare. Initia sua debet Leodegario cuidam, monacho Cluniacensi, qui ibi proprio labore ecclesiam construxit; qua dotata, factum est ut ibi monachi instituerentur. Dicata est ecclesia a Regimbaldo Arelatensi archiepiscopo, qui anno circiter 1031 huic ecclesie præesse cœpit. Hæc discimus ex veteri quadam notitia, quam penes nos habemus in veteribus membranis descriptam, ubi, præmissa brevi formula, hæc leguntur : « Quidam Dei famulus, nomine Leodegarius, Cluniensis monasterii frater et monachus, in villa quæ vocatur Sarianis, quam Wilhelmus quondam dux provincie et pater patriæ, sanctorum apostolorum Petri et Pauli et monasterio Cluniensi et loco in quo se sepeliri rogavit, et beato Maiolo adhuc in carne vivente, et vivens delegavit, et moriens donando attribuit, ecclesiam construere studuit, et eam consecrare et dedicare rogavit a domno et venerabili Regimbaldo Arelatensium archiepiscopo, ad honorem Dei et memoriam Dominicæ et victoriosissimæ crucis, et sanctorum apostolorum Petri et Pauli, et beati Marcelli papæ et martyris, et beati Saturnini martyris inelyti, et omnium sanctorum viventium et regnantium cum capite suo Christo per omnia sæcula sæculorum. Donat etiam supradictus frater supradictæ ecclesie die consecrationis suæ mansum unum, ad sustentationem et utilitatem per succedentia tempora inibi Deo servientium. » Et in fine, absque ulla cujusquam subscriptione, habetur hæc clausula : « Valeant cuncti fideles, hujus nostræ operationis laudatores. »

85. Anno 1029, Rodulfus, Burgundiæ Transjuraneæ rex, ad petitionem Reinoldi comitis, filii Ottonis cognomento Wilhelmi, concessit Cluniacensibus monasterium Vallis in diocesi Vesontionensi situm, confirmatque ei omnia quæ tam ab Ottone-Wilhelmo quam a Reinoldo ipsius filio collata fuerant.

Chartam integram refert Perardus, pag. 177, quæ data est Logis, anno 1029, Rodulfi regis xxxv. Ibi dicitur « monasterium in honore Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi, ejusdemque genitricis Mariæ, sanctique Petri apostoli, necnon et beati Nicolai almi confessoris constructum, situm in episcopatu Bisontionensi juxta Polliniacum, in loco qui recte Vallis vocatur, constructum. » Porro monasterium istud ab Ottone-Wilhelmo a fundamentis ædificatum fuisse discimus ex charta Hugonis archiepiscopi Vesontionensis, ubi confirmat donationem decimarum, oblationum, sepulturarum, cappellarum, etc., in villa quæ dicitur Mediolanum, et cappellæ sancti Victoris apud Madriacum, a Walterio prædecessore suo factam ecclesie loci Vallis, quam, inquit, Otto-Wilhelmus construxerat, et ipse Walterius in honorem beatæ Mariæ consecraverat. In alio apographo hæc omnia intercedente Odilone abbate concessisse dicitur ipse Hugo. Data est anno 1033, die sancti Joannis, et subscripserunt R. præpositus, Robertus abbas, tum archidiaconi duo, Radaldus abbas, et alii complures canonici et sæculares.

86. Ante annum 1034 consignanda est fundatio monasterii de Chauriaco, quæ a Stephano Claramontensi episcopo facta est sub regimine sancti Odilonis, in gratiam Celsinianensis monasterii. Eo quippe anno jam Renco, Stephani IV successor. Ecclesie Claramontensi præerat, quam Ecclesiam adhuc anno 1052 regebat. Hujus porro foundationis notitiam habemus in chartario Celsinianensi : « Stephanus sanctæ Dei Ecclesie Claramontensis episcopus, et mater sua et fratres sui, simulque Rorgius et filius ejus Faramundus, et omnes canonici sanctæ Ecclesie Claramontensis, dederunt Deo et sancto Petro et ad locum Celsiniacensem, qui regitur sub gubernatione domni Odilonis abbatis, tres ecclesias et sex appendarias; prima ecclesia vocatur Chauriacus, ut ibi monasterium construatur; secunda sancta Maria; tertia, sancta Marcella cum decimariis (sic), baptisteriis, sepulturis, campis, prætiis, etc. Facta est hæc donatio mense Decembrio, feria tertia, regnante Domino nostro Jesu Christo. »

87. Sub ejusdem Stephani pontificatu, atque iisdem fere conditionibus, fundatum est monasterium sancti Flori apud Arvernos, quod Cluniacensibus monachis sub beati Odilonis regimine in monasterio Celsinianensi degentibus concessere Amblardus et Eustorgius, viri nobiles, quorum donationis instrumentum in Celsinianensi chartario habetur, eique cum donatoribus subscripserunt Stephanus episcopus Claramontensis et Robertus vicecomes. Monasterium sancti Flori sub Cluniacensis ordinis obedientia perseveravit usque ad annum 1317, quo repudiata a Gerardo abbate Auriliacensi episcopali dignitate, Raymundus Vehens, prior sancti Flori episcopus factus est, et ejus monasterium in cathedralem mutatum. Ibi tamen perseverarunt monachi usque ad annum 1476, quo a Sixto IV secularis toga eis indulta est.

88. Anno 1037, monasterium sancti Marcelli apud Salciacum, in episcopatu et comitatu Valentino constructum, monachis Cluniacensibus traditum est ad instaurandam ibi disciplinam regularem, quæ sub abbatibus tibi constitutis servari non potuerat. Habemus ejus concessionis chartam, quam ex chartario Cluniacensi proferimus. «Primo homine transgrediente, etc. Ego Ademarus comes, et uxor mea, nomine Rotildis, una cum filiis nostris, Pontio videlicet episcopo, Hugone, Lamberto, Gontardo, Geraldo, quemdam locum, Saltiacum nomine, situm in episcopatu et comitatu Valentiniæ civitatis, consecratum in honore sancti Marcelli martyris, sub quibusdam abbatibus hæcenus in negligentia curæ animarum positum, ut ad statum melioris rectitudinis valeat converti, cum omnibus quæ ad ipsum locum pertinent, videlicet terris, pascuis, silvis, vineis, aquis, molendinis, pratis et cunctis suis appenditiis, donamus Deo et sanctis apostolis Petro et Paulo, et monachis Cluniacensibus, quibus præest dominus Odilo abbas, ad possidendum et ordinandum, et jure hereditario quidquid agere voluerint agendum. Ideo autem hæc facimus quatenus tam nos quam cuncti propinqui et amici nostri, anima etiam domni Lamberti comitis, vel animæ omnium fidelium Christianorum mercantur habere societatem et partem orationum servorum Dei [in] Cluniaco monasterio vel in cunctis suis appenditiis Christo militantium. Actum publice, anno ab incarnatione Domini 1037, regnante Conone imperatore, anno x. regni sui. Testes Ademarus comes, et uxor sua Rotildis, qui hæc donationem fecerunt, et decem uncias auri a monachis pro ea acceperunt, et Edraldus monachus magnum servitium eis fecit, qui eam sancto Petro acquisivit. Pontius episcopus, et frater ejus Hugo, et Lambertus, Gontardus, Geraldus fratres eorum. Rainardus presbyter scripsit, dictante Raintardo. » Pontius episcopus, Ademari filius, qui in hac charta memoratur eique subscripsit, Valentinensem Ecclesiam post Guigonem rexit. Sedebat adhuc anno 1047, ut ex nonnullis chartis colligitur; at quo anno hanc sedem inierit aut dimiserit, nobis compertum non est.

89. Porro Lambertus comes, ibidem memoratus, Ademari donatoris pater fuit, qui monasterium ipsum sancti Marcelli penitus desolatum restaurari curaverat, ut ex alia charta patet, in qua sic cum uxore sua Fuletrude loquitur: «Donamus de rebus proprietatis nostræ Deo et sancto Marcello, et monachis Oddoni et Duranno, et ad illos qui ad illum locum venerint, damus pro filiis nostris Ademaro et Lamberto et parentibus nostris, ut ecclesia sancti Marcelli ibi reædificetur, monasteriumque ibi fiat, nullique loco ipse locus nisi sancto Petro principi apostolorum sit subjectus. Abbatem (sic) quoque in dicto loco sancti Marcelli de Fellinis, non habeatur neque eligatur, nisi qui regulam sancti Benedicti teneat et custodiat, et ad hoc fratres sibi subditos charitable compellat.» Ob lacerum folium data non habetur; in ejus tamen titulo facta fuisse dicitur sub rege Con-

rado. Et quidem hanc donationem confirmavit idem Conradus, anno xlvi regni sui, id est æræ vulgaris anno 983.

90. Anno 1039 consignanda est fundatio cellæ sancti Laurentii in pago Matisconensi, ut patet ex charta Archimbaldi vicecomitis, qui hoc ipso anno, indictione vii, regnante Henrico rege, dedit Odiloni abbati mansum vineale in pago Matisconensi situm, ea scilicet conditione ut in ecclesia sancti Laurentii, quam ipse jam antea Cluniacensi monasterio contulerat, monachorum sub disciplina Cluniaci abbatum viventium conventus institueretur, in quorum usus mansum illud cum cæteris ad eandem ecclesiam pertinentibus cederet.

91. Anno 1045, cui tamen indictio xi, quam in apographo charta præfert, non concordat, monasterium sancti Salvatoris Nivernensis Cluniacensibus subjectum fuit ab Hugone ejusdem urbis episcopo, assentientibus Adalmo loci rectore et canonicis ecclesiæ sancti Cyrici, ad quorum jus antea pertinebat. Instrumentum ea de re confectum in chartario Cluniacensi exstat, datum publice in sancta synodo, anno 1045, indictione xi, octavo Idus Novembris.

92. Sub Henrico rege Francorum, at incertum est quo anno, Petrus Rogerii episcopus Tolosanus apud Cluniacum existens, monachorum ibi degentium sanctitatem miratus, contulit eis ecclesiam sanctæ Columbæ in sua diocesi sitam. Ibidem monachos fuisse institutos colligimus non solum quod ad hanc ecclesiam multæ aliæ cum prædiis et appenditiis attinebant, verum etiam quod in diplomate Paschalis II, in Bibliotheca Cluniacensi, pag. 571, inter alia quæ Cluniacensibus confirmat, occurrit, in episcopatu Tolosano monasterium sanctæ Columbæ. Eandem ecclesiam, nescio quo pacto a Cluniacensibus alienatam ipsis restituit Amelius episcopus Tolosanus, Pontio tunc Cluniacensi abbate, ut ex ejus charta patet, data anno 1110, regnante Ludovico rege, quæ integra habetur in Bibliotheca Cluniacensi, col. 578. Anselmus canonicus ecclesiæ Leodiensis, in libro De gestis ejusdem ecclesiæ pontificum, capite 53, scribit beatum Odilonem ejusque successores plures ecclesias in parochia Leodiensi acquisivisse; in quibus, inquit, religiosi monachi ab ipso sub nomine prioratus sunt statuti, qui nocte et die pro statu ecclesiæ aures divinæ misericordiæ non cessant perpulsare.

93. Hæc fuerunt præcipua monasteria quæ, quantum discere potuimus ex antiquis monumentis, Odilonis tempore, abbatum Cluniacensium regimini commissa fuerunt, præter alia bene multa, quæ, jam antea sub ejus præcessoribus Cluniaco subjecta, restauravit aut plane renovavit, ut testatur ipsius Vitæ auctor. Sed præter hæc, varia item alia monasteria, quæ temporum injuria aut incuria abbatum a disciplinæ regularis fervore defecerant, ad meliorem frugem revocavit Odilo, quæ tamen Cluniacensibus subjecta non fuere. Ex his exstitere celebre sancti Dionysii monasterium, aliaque bene multa

per Gallias; in quibus, agente potissimum Hugone rege, ut testantur Ademarum et auctor Chronici sancti Maxentii, vir sanctus disciplinam regularem restituit. Willelmus quoque Aquitanorum dux, ut idem Ademarum asserit, nonnulla ditionis suæ monasteria Odilonis magisterio eadem de causa commendavit. Hinc in monasterio Angeriscensi Raynaldum abbatem institui curavit in Alduini locum, qui fato functus erat, et pro Raynaldo pariter defuncto Aymericum substituit; quamvis Raynaldo Goffridum successisse dicat Chronici Malleacensis auctor. Tanta nempe erat beati Odilonis, et monachorum Cluniacensium sub ipsius regimine viventium, apud omnes opinio, ut plerique aliorum locorum monachi, quibus disciplinæ regularis amor inerat, Cluniacensium mores amplecterentur; imo et inde abbates acciperent, quamvis sui juris remanerent, nec alias monasterio Cluniacensi subiaci vellent. Quod tum maxime flebat si id postularent monachi, aut placeret episcopis sive principibus sub quorum dispositione constituta erant ejusmodi monasteria. Sic Durando, qui consilio abbatis Cluniacensis, aliorumque ordinis abbatum, Saviniacensis abbas creatus fuerat, successus est Ilerius monachus Cluniacensis, consilio sancti Odilonis, uti testatur Burchardus Lugdunensis antistes in charta ea de re conscripta, cujus authenticum præ manibus habemus.

94. Non autem continebatur intra Galliarum fines monasterii Cluniacensis ejusque sanctissimi abbatis fama, quæ occasionem præbuit Cluniacense institutum in exteras nationes propagandi. Illustre hujus rei exemplum habemus in Sancio Hispaniarum rege, qui, cum monasteriorum in suo regno recte instituendorum desiderio teneretur, Cluniacum, ex episcoporum et optimatum consilio, misit unum e suis, Paternum nomine, qui regulari disciplina sanctisque loci illius consuetudinibus probe imbutus, eas postmodum redux in Hispaniarum monasteriis observari curaret. Id discimus ex ejusdem regis diplomate pro monasterio Oniensi, quod noster Ypezus in appendice tomi V Annalium ordinis nostri edidit, ubi piissimus princeps sic loquitur: « Ordo monasticus, omnium ecclesiasticorum ordinum perfectissimus, tum temporis omni nostræ patriæ erat ignotus..... tandem, inspirante Deo, a prudentibus ac religiosis viris salubre reperi consilium; quibus referentibus didici quia perfectionem hujus sanctæ quam requirebam professionis nemo perfectius ostendere poterat, quam congregatio monasterii Cluniacensis, quæ in eodem tempore clarius cæteris monasteriis sancti Benedicti perfecta florebat regulari religione, auxiliante Deo, et venerando abbate Odilone administrante. Igitur super hoc negotio accepi ab omnibus episcopis nostris consilium et optimatibus, et unum ex nostris patriotis virum, quantum hominibus possibile est ad cognoscendum, religiosum et timoratum, vocitatum Paternum, cum devoto comitatu religiosorum sociorum, misimus ad

A prædictum Cluniacense cœnobium, ut in ipso perfectionem monasticæ vitæ cognosceret ac disceret: qua sufficienter imbutus ad patriam nostram rediret, et sitiens patriæ nostræ potum monasticæ professionis propinaret. Quod, donante gratia Dei, ut ordinavimus factum est. Nam isdem vir, doctrina disciplinæ regularis cum suis sodalibus perfecte instructus, prospere ad nos reversus est. Quem primo doctorem monasticæ vitæ in monasterio sancti Joannis de Peña constituimus, et, ut fratres sub ipso regulariter viverent, eum pastorem animarum præfecimus, et prædictum monasterium, ut firmiter in stabilitate regularis vitæ persisteret, regalibus donis atque firmissimis privilegiis munivimus, etc. Hoc ergo monasterio regulari dispositione decenter ordinato, omnes episcopi et principes totius regni communiter consilium inierunt, et ad me venientes unanimiter, ut cœnobium sancti Joannis de Peña decoraveram monasticæ religioni, sic etiam honestarem eadem regulari beati Benedicti professione Oniense monasterium, quondam a religioso Sancio comite in honore sancti Salvatoris constructum, etc. Ad monasterium sancti Joannis de Peña misi, et domnum Paternum, quem ibi abbatem venerandæ congregationis præfeceramus, ad nos venire cum aliquantis religiosis fratribus expostulavi. Qui benigne obediens meæ justæ petitioni, quod ab eo petebam sine aliqua dilatione impetravi; depulsisque mulieribus in Oniensi monasterio sine aliqua reverentia habitantibus, consensu et voluntate atque petitione omnium patriæ nostræ episcoporum ac clericorum, statuimus ibi congregationem religiosorum monachorum, quibus abbatem, Garseam nomine, secundum regulam sancti Benedicti, communi etiam fratrum acclamatione præposuimus. Domnum vero Paternum, abbate loci diligenter instructo, et congregatione honorifice ordinata, ad proprium monasterium remisimus. Ut ergo inconvulsa, etc. Plura decernit rex pro electione abbatis ac monasterii immunitate, quod nulli omnino subjectum esse vult, ita ut si abbas aliquando gravium delictorum reus dejici mereretur, id solummodo fiat in consilio. Cæterum Paternus, in diplomate regio memoratus, is ipse est ad quem Odilo epistolam scripsit, in Spicilegii tomo II, pag. 386, editam, ubi eum *divini amoris fervidum domnum Paternum, gregis Christi affectu paterno procuratorem providum*, appellat. Ex eadem vero epistola facile colligi potest quantum Sancio regi atque ejus filio Ranimiro devinctus esset Odilo, qui quotidianis precibus ad omnes horas Hispaniæ regnum in publico conventu commendari curabat. Habuit quoque Cluniacensis ordo monasteria in Hispaniis omnino suæ jurisdictioni subjecta, etiam tempore sancti Odilonis. Ex his fuit celebre monasterium sancti Zoili de Carrione, ubi Arnulfus primus loci prior ab ipso sancto abbate institutus dicitur apud historiæ Hispanicæ scriptores. Sed et huic monasterio complura alia parebant, quæ omnia Cluniaoum, uti matrem, venerabantur. Sed, anno

1435, Eugenius quartus Carrionenses priores, Cluniacensibus subtractos, abbatis titulo donavit.

VI. *Summorum pontificum, regum, aliorumque principum erga sanctum Odilonem affectus.*

95. Tanta erat Cluniacensium monachorum sub beati Odilonis regimine sanctitatis fama, ut fideles quique ac pii viri eos beneficiis aut donationibus sibi devincere cuperent rati nihil sibi defuturum, si tantorum virorum precibus et patrocinio apud Deum adjuvarentur. Hinc tot pontificum bullas, tot regum et imperatorum diplomata in eorum gratiam data legimus, quæ aut vetera privilegia confirmarentur, aut nova concederentur; tot principum aliorumque virorum, nobilium simul et ignobilium, chartas, quibus aut nova instituebantur cœnobîa a Cluniacensibus monachis inhabitanda, aut certe jam erecta prædiis variisque possessionibus augebantur, ut in eis saltem accesseret Deo sub tam sancta disciplina servientium numerus. Certare videbantur pontifices et reges, utri eorum erga Cluniacenses magnificentiores essent. Pontifices intercedentibus sæculi principibus privilegia impertiebantur; isti vero commendatione pontificum, sua auctoritate bona monasterio jam parva tuebantur, novisque donationibus vetera amplificabant.

91. Videre est in bulla Gregorii quinti, quam se interventu Ottonis imperatoris concessisse testatur, quam accurate et minutatim omnia Cluniacensis monasterii bona recensuerit, ne qua essent quæ ipsius confirmatione carerent. Edita est in Bullario Cluniacensi, pag. 10, quam ideo huc proferre visum non est. Observatione digna sunt quæ ibidem, pag. 11, Sylvester II, Gregorii successor, ad beatum Odilonem scribit: *Silvester.... Odiloni dilecto filio, et abbati præclaro, atque universæ congregationi sibi commissæ charam salutem et apostolicam benedictionem. Vestris nos sanctissimis omni tempore committimus orationibus, et ut accipere dignemini fidelibus exoramus petitionibus: quia in quocunque noster vuluerit status, nullo modo vester defectum sentiet profectus, etc.* Habemus duas Benedicti VIII epistolæ adversus Cluniacensis monasterii bonorum invasores. In priori epistola adhortatur Aquitaniam, Burgundiam ac Provinciam episcopos, quibus ipsa inscripta est, ut viriliter agant in tuendo Cluniacensi monasterio, quod a Wilhelmo nobilissimo Aquitanorum principe constructum, et ab eo, simulque laudantibus et approbantibus Romanorum imperatore, ac Francorum et Burgundionum regibus, sub speciali Romanæ Ecclesiæ tutela positum fuerat. Ex eadem epistola colligimus Robertum Francorum regem ejusmodi monachorum Cluniacensium vexationes ægre admodum tulisse, siquidem pontifex testatur querelas ea de re ad se fuisse delatas in præsentia Deo devoti domini Roberti regis Francorum, principumque ejus et optimatum, qui cum eo venerunt ad limina apostolorum. Altera Benedicti papæ epistola inscripta est Stephano Arvernensi episcopo, cui mandat ut nonnullos ex recensitis in superiori epistola invasoribus, quos pro-

A priis nominibus designat, ob inobedienter neglectam bonorum Cluniacensis monasterii restitutionem excommunicationis vinculo innodare non differat. Joannes XIX, ut præfert titulus in Bullario Cluniacensi, pag. 8, interventu sancti Henrici imperatoris, jura omnia tam spiritualia quam temporalia monasterii Cluniacensis asseruit in epistola quam ea de re scripsit Odiloni. Laudatur ibidem alia ejusdem pontificis epistola, qua interventu Conradi imperatoris omnia monasterii Cluniacensis bona et jura confirmat. Idem pontifex, in epistola ad Robertum Francorum regem, eum ut eundem locum contra invasores tueatur invitat. Scripsit et ad Burchardum Lugdunensem archiepiscopum, tum ad Gausleum Matisconensem, pro asserenda ejusdem monasterii immunitate ab omni jurisdictione episcopali. In epistola autem ad universes fideles directa testatur se, antecessorum suorum vestigiis inhaerentem, cum consensu multorum episcoporum tunc Romæ in synodo in præsentia domni Conradi imperatoris nuper coronati congregatorum, omnia Cluniacensium privilegia et immunitates confirmasse. Data est quinto Kalendas Aprilis, anno Joannis papæ tertio, indictione x; quæ quidem chronologica notæ anno 1027 optime congruunt. Denique Clemens II ad episcopos, principes et magnates Galliæ scripsit, ut eis pariter Cluniacensis monasterii tuitionem commendaret.

97. Quo autem loco apud sæculi principes habitus fuerit Odilo, probant complures donationum chartæ quas supra laudavimus, et varia diplomata in ejus gratiam data. Idem testantur pontificum bullæ, in quibus Romani pontifices Cluniacensium curam se suscepisse testantur, ad id potissimum imperatorum aut regum interventu permoti. Certe Otto tertius, quo imperante Odilo in monasterii Cluniacensis regimen assumptus est, confirmavit ipsi monasterium sancti Maioli apud Papiam, ut ex diplomate ea de re confecto patet, quod ex Bibliotheca Cluniacensi jam supra laudavimus. Præ cæteris vero Odilonem coluit Adhelais Augusta, Ottonis I imperatoris uxor, cujus Vitam ipse vir sanctus conscripsit. Unicum locum proferre sufficiet, ex quo patebit quanta et quam sincera fuerit beatæ hujus femine erga sanctum abbatem veneratio. Sic quippe ea de re loquitur ipse Odilo, de se, tacito licet nomine, sic loquens: *Erat quidem ibi in præsentia ipsius, paulo scilicet antea quam esset e vita exitura, monachus, qui, licet esset indignus abbas vocitari, ab ea tamen putabatur alicujus esse momenti: quem cum illa respiceret, et ipse eam esset intuitus, cepit uterque flere uberius. Dicam eam plus fecisse, quam si dicerem eam multos infirmos sanasse. Vestem enim satis incultam, qua erat indutus, humiliter apprehendit, et sanctissimis oculis, et serenissimæ suæ faciei osculando impressit, eique humiliter et cum silentio dixit: « Memento mei, fili, in contemplativis, et scias me non amplius te visuram corporalibus oculis. Cum enim humanis rebus excessero, orationibus fratrum*

animam meam committo. » Inde per iter quo venerat, pervenit ad locum ubi, ordinante Deo, decreverat sibi parari sepulcrum. Ottoni imperatori successit sanctus Henricus, monachorum tutor, qui suum erga Cluniacum affectum donis magnificis comprobavit. Inter ea erant, ut refert Ademarum in Chronico *sceptrum aureum, sphaera aurea, vestimentum imperiale aureum, corona aurea, crucifixus aureus, pensantia simul libras centum, et alia multa.* Sed et, uti prosequitur laudatus auctor, *cum Odilone abbate ejusdem loci crebrius colloquium familiare exercebat, et in aula palatii sui cum primoribus ducebat.* Eadem repetit auctor Chronici sancti Maxentii seu Malleacensis.

98. Diplomata varia Hugonis Francorum regis, et Roberti ejus filii et successoris, ultro probant qua in veneratione apud eos essent Odilonis sanctitas et morum innocentia. Eum cum aliis regni episcopis et proceribus adesse voluit Robertus translationi corporis sancti Aniani apud Aurelianos, quam piissimus princeps celeberrimam esse volebat. « Non defuit etiam, » inquit Helgatus, « praesentia domini et venerabilis Odilonis Cluniacensium abbatis, et aliorum bonorum virorum non minimi meriti, cum quibus semper desiderabat colloqui. » Quanti vero Odilonis sanctitatem veneraretur Robertus, ex Chronico Divionensi intelligere possumus, ubi legimus quod cum Willelmus sancti Benigni abbas accepisset Robertum regem in Burgundia omnia devastantem Divionem accedere velle, « praefatus abbas Willelmus, » ait Chronographus, « monachos per alia monasteria jussit recedere...., paucis ob custodiam loci et sancti Benigni servitium cum domino abbate Odilone in hoc loco dimissis: quem ad hoc accerserat, ut, si forte rex aliquid mali contra hunc locum moliretur, illius precibus exoratus dimitteret. » Et re ipsa Robertus nihil mali monasterio intulit. Robertus Burgundionum dux, ejusdem Roberti regis filius, sanctum Odilonem *suae salutis et honoris devotum et fidelem amicum* appellat. Willelmus Aquitanorum dux ita eum venerabatur, ut, teste Ademaro, se in eo Spiritus sancti templum contemplari putare diceret, *segue ei in manibus commendatum traderet,* cui ideo, ut supra observavimus, aliquot ditionis suae monasteria subiecit.

99. Rodulfus Transjuranae Burgundiae rex, hujus nominis tertius, in ipso regni sui initio chartam edidit, qua declarat se monasterii Cluniacensis velle esse tutorem invictissimum, omnesque regni sui proceres ac judices contestatur ut idem ipsi faciant. Habetur hoc diploma in Bibliotheca Sebusiana, centuria 1, cap. 55. Plura de hoc principe congerere superfluum esset, cum varias ipsius chartas passim supra laudaverimus. Haud minor erat apud exteras gentes Odilonis fama quam apud Gallos. Eum Sancio in Hispania regi ejusque filio Ranimiro acceptissimum fuisse colligi potest ex ipsius Odilonis epistola ad Paternum, quam supra laudavimus. Idem patet ex altera epistola, ad Garciam Sancii filium et suc-

cessorem data, ubi sic loquitur: *Scimus itaque, ex indissolubili familiaritate et societate qua olim patri vestro probamur copulati, ita in vestra fidelitate devoti, etc.* Ejus implorat opem tempore famis, quae jam a biennio in Galliis invaluerat.

100. Quanta autem polleret apud principes simul et populos eis subjectos auctoritate probari potest ex famoso illo foedere publico, quod vulgo *Treura-Dei* appellatur, ab ipso Odilone caeterisque, ut refert Hugo Flaviniacensis in Chronico ad annum 1041, viris piis divinis revelationibus institutum. Aliud exemplum auctoritatis ejus in populos suppeditat Ademarum in Chronico, ubi refert cives Bituricensis Goslino, qui ex monacho sancti Benedicti factus fuerat a Roberto rege archiepiscopus Bituricensis, per quinquennium restitisse, quod Goslinus, etsi ex stirpe regia, ex scorto tamen natus fuisset: sed, *sequestro tandem Odilone,* inquit ille auctor, regis voluntas prevaluit. Odilonis tamen auctoritatem exosam nonnulli habuere. Talis fuit Adalbero Laudunensis episcopus, qui in carmine ad Robertum regem, quod Valesius edidit, Odilonem *regem* per deridiculum nuncupat.

101. At nemo existimet principum gratiam Odilonem adulationibus aut molli assentatione, vel etiam apud simplices fastu sibi conciliasse, cum e contrario maximam hanc auctoritatem sanctitatis morum et boni studio promovendi, etiam aliquando severioribus verbis, acerbis reprehensionibus, a minis de divino judicio intentatis sibi comparaverit. Testatur Otto Willelmus dux Burgundionum, vir istorum temporum potentissimus, in charta jam a nobis superius laudata, se diutius *surda aure sancti Maioli et domni Odilonis clamores praeterivisse,* cisque tandem morem gessisse. Narrat quoque Glaber Rodulfus, Historiae suae libro II, cap. 8, beatum Odilonem Roberto regi cum exercitu suo ad obsidionem castrum sancti Germani prope Antissiodorum urbem properanti occurrisse; sed cum, uti idem auctor prosequitur, regem ejusque primates vir sanctus redarguisset, quod adversus tantum Dei pontificem, sanctum Germanum, hostili manu insurgent, ipsique viri Dei monita contempsissent, statim nebula, divinitus exorta, castrum omnino contactum fuit, qua muniti obsessi magnam obsidentium stragem fecere. Simili fere miraculo, Willelmus, cognomine Bucca-Uncta, comes Matisconensis, cum extruxisset castrum contra Cluniacum, repente claudus factus est, et Ugo comes ejus hostis captum paulo post castrum illud diruit, ut narrat Ademarum in Chronico ad annum 1020. Ermengardem comitissam, quae Odilonem ad peccandum incitasse dicitur, ita sese super carbones ardentes volutando deterruit, ut haec piis operibus de in intenta multa bona monasterio contulerit. Carbones illi etiam nunc asservantur in sacrario Silviniacensis monasterii. Ibidem vero Ermengardis anniversarium solemniter celebrandum memoratur in Necrologio Gaufridi Cholati anno 1453 scripti, in quo haec leguntur:

x Kal. officium fiat plenum pro domina Ermenarde comitissa, quæ donum sancti Mauricii cum ppendiciis suis ad servitium et recreationem fratrum debiliū et infirmorum de conventu Silviniacensi per manum beatissimi P. N. Odilonis Deo et ecclesiæ Silviniacensi donavit. Item dedit etiam mortuum de Firmitate super Aligerim. Item dedit magnam crucem auream. Item duo candelabra argentea. Item duos pannos purpuratos, multaque alia dona huic monasterio fecit et dedit in terris et pratis.

VII. *Monasterii libertates tuetur, archiepiscopatum Lugdunensem recusat.*

102. Tantus pontificum et principum erga beatum Odilonem ac Cluniacenses affectus cohibere non potuit monachorum æmulatores, quin eis negotia facerent, tum ob temporalium bonorum possessiones, tum ob privilegia eis concessa, quæ nonnulli convellere totis viribus conati sunt. Paragrapho superiori bullas aliquot pontificum laudavimus quibus viros in sæculo potentes redarguebant bonorum monasterii invasores. At multo difficilior fuit Matisconensium episcoporum conatibus obsistere, qui ægre ferebant monasterium Cluniacense, intra suæ dioceseos fines constructum, a sua ipsius jurisdictione eximi. Concesserant quippe pontifices Romani privilegia Cluniacensibus, quibus ex Willelmi conditoris testamenti præscripto ac regum et principum concessu immunitas omnimoda monasterio Cluniacensi asserbatur : scilicet ut monachi Cluniacensis monasterii a quocunque episcopo, prout abbati placeat, ordinari possent ; nec quidquam juris in loco illo haberet episcopus Matisconensis, imo nec nisi ab abbate invitatus illuc accedere posset. Hæc diserte habentur in bulla Gregorii quinti a nobis paragrapho superiori laudata, quæ a subsequentibus pontificibus confirmata fuerunt.

103. Privilegiis istis munitus Odilo Burchardum Viennensem archiepiscopum invitavit ut ordinationes apud Cluniacum celebraret. Quod cum ille fecisset, graviter conquestus est Gauslinus Matisconensis episcopus adversus eum, remque detulit ad synodum Ansanam, cui anno 1025 habitæ inter alios pontifices intererat quoque Burchardus. Qui cum a Gauslino ea de re coram Patribus accusaretur, culpam omnem in Odilonem rejecit. Accersitus itaque sanctus abbas cum aliquot e suis monachis comparuit, protulitque in medium privilegia quæ modo recensabamus, quibus licitum est abbati Cluniacensi ut, posthabito Matisconensi episcopo, quemcunque mallet episcopum posset accersere ad celebrandas in monasterio Cluniacensi ordinationes. At Patres qui ibi aderant, lectis synodi Chalcedonensis canonibus, aliisque antiquorum conciliorum decretis, censuerunt eis præponi non debere quod obtendebatur ab Odilone privilegium. Quare Burchardus, a Gauslino obtenta venia, pollicitus est se, quandiu in vivis esset, tantum olei sese ei præstiturum, quantum pro chrismate sacro singulis annis conficiendo opus

esset. Ea fuit occasio, ni fallor, cur Joannes XIX Romanus pontifex ad Gauslinum, tum etiam ad Burchardum Lugdunensem litteras scripserit, eos graviter reprehendens quod monasterium Cluniacense, speciali apostolicæ tuitioni commissum, et Odilonem sanctissimum abbatem vexarent. Defuncto tamen paulo post Gauslino, vestigiis ipsius institit Walterius ejus successor, ut narrant Petrus a Sancto Juliano, aliique passim scriptores. Unde ansam sumpsit, ut videtur, idem Joannes pontifex Roberto regi scribendi adversus eos sacerdotes qui privilegia per sedem apostolicam Cluniacensi monasterio concessa convellere tentabant. Imorem ad synodum quæ Romæ anno 1027 habita est delatam fuisse patet ex ejusdem pontificis epistola ad universos fideles, in qua, confirmatis de consensu astantium pontificum monasterii Cluniacensis privilegiis, præsentem etiam Conrado imperatore, paulo antea coronato, prohibet ne quis monachos Cluniacenses excommunicare audeat, aliisque fusius exponit, quæ videri possunt in Bullario Cluniacensi, pag. 9. Cæterum hæc controversia sæpius postea sub Odilonis successoribus recrudit ; sed quid tandem ea occasione in concilio Remensi sub Callisto II statutum fuerit legis apud Ordericum Vitalem.

104. Eam vero monasterii sui immunitatis tuendæ sollicitudinem, qua tenebatur vir sanctus, ambitioni nequaquam esse tribuendam vel ex eo solo patet quod amplissimas dignitates ultro sibi oblatas constanter recusaverit. Hujus rei exemplum illustre suppeditat nobis Glaber Rodulfus libro v Historiæ suæ, cap. 4, ubi, post relatas varias disceptationes quæ post Burchardi Lugdunensis episcopi mortem in successoris electione exortæ fuerunt, hæc subjungit : « Quæ omnia dum perlata fuissent Romano pontifici, suggestum est ei a viris fidelibus ut sua auctoritate Patrem Odilonem, Cluniacensis monasterii abbatem, ibidem eligeret consecrari pontificem ; sic enim totius cleri ac plebis optans acclamabat devotio. Qui protinus mittens eidem Patri pallium simul et anulum, imperavit eundem prædictæ civitati fore archiepiscopum. Sed vir religiosus suæ humilitatis attendens propositum omnimodis renuit fieri, pallium et anulum suscipiens, illi qui Deo dignus existeret, reservavit futuro pontifici ejusdem sedis. » Idem narrat Hugo abbas Flaviniacensis in Chronico Virdunensi, ubi id a Gregorio papa factum fuisse scribit, quem quidem Gregorium ejus nominis sextum fuisse refert velut auctor Chronici Cluniacensis ms. At Gregorius anno 1044 electus est in Romanum pontificem, quo tempore jam ab aliquot annis Odelricus, qui re-nuenti Odiloni substitutus est, Lugdunensi Ecclesiæ præfectus fuerat. Et quidem Hugo ipse refert Odelricum ab Henrico imperatore Lugdunum cum ornamentis pontificalibus anno 1041 directum fuisse ; aliunde vero certum est Odelricum, ex quo in episcopum assumptus est, sedem suam nemine contradicente tenuisse. Unde Garnerius in notis ad cap. 4

Diurni Romani ait Odilonem a Benedicto IX in archiepiscopum Lugdunensem fuisse electum. At id, ut quidem censem, sub Joannis XIX pontificatu contigisse verisimilius est. Ipse enim Joannes, in epistola ad Odilonem, graves adversus eum querelas movet, quod posthabita quam debebat pontifici reverentia, oblatum Ecclesie Lugdunensis regimen recusasset. Epistola ea de re integra habetur tomo II Spicilegii Acheriani, pag. 67, quam legisse neminem pœnitebit,

105. Non paruit tamen papæ monitis Odilo, qui hac in sola re pontificum mandatis non obtemperare licitum esse sibi existimabat; alias quippe nihil sibi licere putabat absque eorum venia, si res esset aliqujus momenti. Hinc cum homicida quidam, qui Stephanum Claromontensem occiderat, Cluniacum secessisset, ibique monachus factus pœnitentiæ lacrymis commissum crimen diluisse nonnullis videretur, imo et ob egregia talenta talem eum esse censerent qui ad sacerdotium deberet promoveri, id non est ausus piissimus abbas absque peculiari pontificis mandato. Qua de re interrogatus pontifex id nequaquam fieri permisit, satis esse ratus si illi homicidæ toto vitæ suæ tempore communionem sanctam privato *in exitu vitæ pro misericordia viaticum detur*, ut testantur Patres concilii in Lemovicensis, sessione 2, sub finem.

VIII. Odilonis virtutes præcipuæ.

106. Humilitatis, quæ virtutum omnium fundamentum est, egregium exemplum jam in Odilone admirati sumus, qui dignitates eo ardore refugiebat, quo plerique alii solent eas aucupari. Quantas in corde ipsius radices egisset ista virtus, colligi potest ex eis quæ apud Casinum montem ei contigere. Cum enim aliquando beatus vir, ut legitur apud Leonem Marsidanum in Chronico Casinensi, libro II, cap. 53, illud sacrum ordinis nostri caput monasterium invadere statuisset, montem ipsum ob sanctissimi Patris reverentiam pedes integrum conscendere voluit. Tantum virum cum eo honore quem exigere videbatur summa ejus sanctitatis fama, excepere Casinates; sed cum in capitulum pro antiqua monasterii consuetudine deductus fuisset, ibi a Theobaldo abbate unam sibi gratiam concedi efflagitavit, ut scilicet omnium fratrum vestigiis provoluto eorum pedes osculari sibi liceret: quod cum, ægre licet, impetrasset, illud summa cum humilitate ac devotione animi exsecutus est. Contigit his diebus festivitatem sancti Patris Benedicti celebrari; quam occasionem nactus Theobaldus abbas gratiam unam sibi ab Odilone vicissim rependi postulavit, ut scilicet ipse in tanta solemnitate publice missas celebraret in sacro monte; cui Odilo, quamvis animo reluctanti, tandem acquievit. Paratis itaque omnibus, cum ad altare esset progrediendum, Theobaldus baculum quem pro abbatum more inter celebrandum gestabat, beato viro obtulit; at ille ad id faciendum nunquam potuit adduci, ferendum non esse affirmans ut

præsentem beati Patris Benedicti vicario, qui abbatum est abbas, quispiam alius abbas virga pastorali ceteretur; idque beati viri humilitati indulgentiam fuit. Denique eum e sacro monte discedentem Theobaldus et multi e fratribus honorifice prosecuti sunt, a quo impetraverunt ut omnem suam operam interponeret ad obtinendum monasterio Casinensi aliquid e sancti Mauri reliquiis; quod septennio postea factum est. Etenim cum os brachii sancti Mauri a Fossalensibus sibi fuisset concessum, illud argentea in theca inclusum se e suis fratribus commisit, qui ipsum in Casinense monasterium detulerunt.

107. Non minus autem Odilo erat domi humilis inter suos quam apud externos. Hinc nascebatur tanta erga eos qui sibi subiciebantur mansuetudo, ut etiam nonnulli ei vitio vertere conati fuerint, quod in agendo videretur, quam ut superiorem deceret, indulgentior. At ipse, uti Petrus Damiani, alique post eum auctores scripserunt, respondebat: *Si damnandus sum, malo damnari de misericordia quam de duritia*. Hinc, uti refert idem auctor, in imponendis pœnitentiæ modis, ita erat circa errantes compatiens, ut nequaquam districtum patris imperium, sed maternum potius exhiberet affectum. Quo quidem agendi modo, ut observat Chronographus Cluniacensis; præclarissimum *clementissimum* viri titulum consecutus est, quem ibidem *misericordissimum* Odilonem appellat. Hæc omnia tamen prudentia, virtutum nutrice, ita temperabat, ut non ejus facilitate regularis disciplinæ vigor dispendium aliquod pateretur. Certe summam ejus prudentiam laudaverunt Patres concilii Lemovicensis anno 1031 in causa apostolatus sancti Martialis congregati. Ipse vero ita sibi ipsi vilescerebat, ut in Vita sanctæ Adheleidis *cunctorum se peripsemu* declararet *Cluniacensium pauperum*.

108. Eo potissimum intendebat vir sanctus, ut charitas inter suos illibata et inviolata vigeret, hincque adeo invidentiæ malum abhorrebat, ut sæpius, testante Glabro Rodulfo libro V, plangere solitas fuerit tam immane scelus apud nonnullos qui monasticæ professioni astricti erant reperiri. Eos vero qui charitatem et unionem inter fratres labefactare susurris aut adulationibus conabantur, sive qui inveniebantur murmurantes, ita vir sanctus execrabatur ut eos e monasterio ejiciendos esse censeret, hac solum in re austerus. Id testatur Abbo Floriacensis abbas in epistola ad monachos Miciacenses ubi ejusmodi homines detestatur, quos deridendo *historiographos* appellat, quod fratrum suorum mores traducere solerent, in idque laudat beati Odilonis exemplum, qui aliquot e suis hac labe inquinatos, flagris caesos e monasterio ejici jusserrat. « Si quidem, » inquit Abbo, « et in nostra professione singularis Odilo Cluniacensium rector hujusmodi historiographos nuper detectos de suo monasterio flagris caesos expulit, et ferro abscissionis terribilitate inussit. »

109. Charitatis igne ita exæstuabat vir sanctus,

rum licet pene infinitorum multitudine unquam omitteret pietatis exercitia, quiretur. Nec itinerum difficultates, nec rum cura, nec alia quælibet occasio eum lo quotidie sacrosancto Eucharisticæ sacri- e poterant, quod solebat cum exuberanti n effusione præstare; tremendam adeo æubiis sacris jejuniis, aliisque corporis et erationibus præveniens, ut purior ad al n accederet. Virginitatem adeo coluit, ut *centenarius* diceretur, ut discimus ex *Chro- ricensi*, tum ex *Senonensi* sancti Petri Vivi li tomo II. Inde nascebatur in beatissimam adeo fervens devotio, ut cum caneretur in rsus ille: *Tu ad liberandum suscepturus non horruisti Virginis uterum*, statim, B Damiani, in terram reverentiæ causa rrueret. Observat Jotsaldus in *Planctu* e ejusdem beati viri obitu, cum tenero atissimam Virginem semper coluisse: et aliorum ipsius tutelarium patrocinium ut eum dignentur in sui societatem ad-

am erga Deum habebat vir sanctus cha- a proximum etiam, dum sese offerebat iffundere nunquam omisit. Quod potissi- it tempore famis, qua invalescente vasa reliosa quæque ornamenta, quibus ex re- incipum donariis affluebat Cluniacensis istrahere ac vendere non dubitavit, ut pau- cessitatibus subveniret. Coronam ipsam m, quam sanctus Henricus beatorum apos- C etri et Pauli altari impositam eis consecra- : occasione venundedit, ratus nihil pro- nembrorum Christi vitæ anteponendum. a ejusmodi largitionibus Cluniacense mo- a difficillimis illis temporibus adeo exhau- , ut ab exteris gentibus opem efflagitare actus, cum nihil sustentandis ejus loci et populis vicinis adjuvandis superesset. ex ejus epistola ad Garsiam regem, ubi ea scribit: « Licet non sine rubore pandere vestræ sublimitatis munificentia nostræ cessitatem, qua jam per duos et eo am- os affligimur continue. Nam generalis to- i paupertas, famis quoque et inopiæ nos calamitas, sicut et alios nostræ vicinitatis D tas: quod periculum ut evadere possimus, miniculo, si placet, perquam plurimum s. » Sed nihil magis Odilonis misericor- pauperes commendat, quam quod ipse prologo ad *Vitam* sancti Maioli a se con- , ubi faletur, se ita *provinciæ calamitatibus, um grandi lamentabilique dispendio* affe- sse, ut etiam noctes per plures insomnes it. Denique cum aliquando improbis illis mporibus iter agens duos pueros fame nediis in agris reperisset, commota sunt jus, et quos adhuc viventes juvare non po-

tueraat, mortuos detractis propriis vestibus et circumtectos sepeliri curavit.

IX. *Commemoratio fidelium defunctorum a sancto Odilone primum instituta.*

111. Celebris est in tota Ecclesia memoria beati Odilonis, quod primus omnium diem commemorationi generali omnium defunctorum solemniter celebrandæ peculiariter dedicatum constituerit; quem ritum cum primo suis in monasteriis instituisset, postea universalis approbavit Ecclesia, et generali decreto ubique observandum præscripsit. Jam quidem antea in plerisque locis fiebat aliquo certo die commemoratio defunctorum, ut patet ex multis passim veteribus Martyrologiis et Necrologiis, imo et ex Udalrico, qui in *Consuetudinibus Cluniacensibus* observat feria secunda post festum sanctissimæ Trinitatis commemorationem defunctorum apud Cluniacenses celebrari solitam fuisse. Sic in vetustissimo *Kalendario* ms. Antissiodorensi ista commemoratio x Kal. Februarii memoratur, et longe ante id tempus in cap. ultimo *Regulæ* beati Isidori, quotannis sacrificium altera die post Pentecosten præscribitur pro spiritibus defunctorum. Sed ejusmodi preces pro iis solummodo fiebant, qui ex eadem congregatione aut aliqua saltem societate ipsi conjuncti fuerant, aut certe qui hanc gratiam donationibus, consanguinitate, aut familiaritate, aliisque beneficiis, meruerant; at Odilo, cujus charitas intra limites adeo angustos coarctari non poterat, hanc ad omnes omnino fideles defunctos gratiam extendi voluit.

112. Hujus instituendæ commemorationis occasionem fuse describunt Jotsaldus et Petrus Damiani in beati viri *Vita*; quare satis visum est hic proferre Burchardi cujusdam monachi epistolam hac de re scriptam, quam ex ms. codice *Thuaneæ* bibliothecæ habemus: « Dominus Patribus et senioribus Cluniacensis cœnobii Burchardus pauper et exiguus ipsorum servus et monachus, cœlestis gloriæ munus. Quia enim novi vos ferventissimos communis domini et Patris nostri Odilonis coronæ gloriæque propalatores et commendatores, sanctitatis vestræ auribus intimamus, quod de ejusdem præconii laudibus veridicis testibus nuper audivimus. Homo quidam religiosus et miles abbatis Voltensis perrexit Hierosolymis causa orationis ad sepulcrum Domini; cumque idem revertaretur ad propria, perdidit viam recti itineris: qui ingressus in quadam silva grandi errando vagabatur nesciens quo iret. Contigit autem nutu Dei dum erraret in silva, ut inveniret quemdam senem eremitam sanctissimum virum. Cum ergo vidisset eum senex ille, interrogavit illum quis esset, aut quid quæreret, vel unde veniret, quoque tenderet? At ille humiliter intimavit ei causam erroris et unde esset, et quod de Hierosolymis rediret, seque viam recti itineris perdidisse. Audiens autem ille senex eremita quod de Gallia esset, inquisivit ab eo an sibi notus et cognitus fuisset locus Cluniacus, et abbas ipsius loci, san-

ctus Odilo nomine. Cui miles ille peregrinus respondit sibi quidem locum ipsum et abbatem ipsius loci esse incognitum, sed tam frequentius se audisse a suo seniore abbate, scilicet de Volta, supradicti loci atque abbatis se esse. Ad hæc senior dixit ei: *Ego quod mihi de eo divina pietas revelavit, indicabo tibi. Abbas supradicti cœnobii sanctus Odilo tantæ excellentiæ et tanti meriti est apud Deum, ut obtinuerit ab ipso, quod nulli sanctorum unquam concessum, ut duos insuper dies, videlicet secunda feria et tertia feria, liberæ sint omnes animæ defunctorum fidelium a tormentorum cruciatu, et ab omnibus gehennæ incendiis atque suppliciis. Tu vero viæ tuæ citius redderis, qui, ut hæc audires a me, voluntate Dei permissus es paululum de via errasse. Cumque in patria tua reversus fueris, ubicunque poteris, nomen hujus sancti Odilonis divulgabis, denuntians omnibus hominibus, divitibus et pauperibus, majoribus et minoribus, ut unusquisque pro suis viribus orationes et eleemosynas studeant facere pro glorificatione illius animæ, cujus intercessione singulari etiam defunctis peccatoribus, sive etiam damnatis, tam inaudito et tam benigna atque incestimabilis a Deo concessa est misericordia. Quid inde faciendum sit sapietis, sanctissimi Patres. Scitote tamen quia nulla remansit ecclesia in Germania, ubi non pulsatis omnibus signis in supradictis duobus diebus publica et largissima pro ejus charitate facta sit eleemosyna.* »

113. Huic epistolæ subjungimus decretum de tam celebri institutione a beato abbate factum, jam quidem editum a Chesnio in Bibliotheca Cluniacensi; sed illud huc proferimus ex veteri ms. Cluniacensis monasterii, in quo sic habetur: « Decretum est a beatissimo Patre domno Odilone, una cum consensu et rogatu omnium fratrum Cluniacensium, ut sicut in ecclesiis Dei, quæ per orbem terrarum longe lateque constructæ sunt, in die Calendarum Novembrium agitur festivitas Omnium Sanctorum, ita apud nos agatur festivo more commemoratio omnium fidelium defunctorum, qui ab initio mundi fuerunt usque in finem, tali modo. Ipso die supradicto, post capitulum facient eleemosynam decanus et cellerarii de pane et vino omnibus supervenientibus pauperibus, sicut mos est agendi in Cœna Domini; et quidquid ipso die ex refectioe fratrum remanserit ad prandium, ex integro recipiat eleemosynarius, nisi tantum panem et vinum quæ pro cœna recipiet. Ipso etiam die post vespertinalem synaxim pulsantur omnia signa, et agatur Vesperæ pro defunctis. In crastino autem post Matutinas pulsantur denuo omnia signa, et agatur officium pro defunctis; ad missam vero matutinalem festivo more agatur officium, omnia signa pulsantur, tractum a duobus fratribus cantetur. Cuncl fratres offerant privatim; et publice missam celebrent pro requie omnium animarum fidelium, et duodecim pauperes reficiantur. Et ut hoc decretum perpetuum vigorem obtineat, volumus et petimus,

A et præcipimus, ut tam in hoc loco quam in cunctis locis ad istum locum pertinentibus servetur, et si alius aliquis ex ista nostra fidei inventione sumperit exemplum, particeps omnium bonorum efficiatur votorum. Ergo qualiter omnium memoria Christicularum semel in anno agatur, monuimus et præcipimus, dignum profecto ducimus, ut pro nostrorum fratrum animabus sub almi Benedicti norma in cœnobiis Domino militantibus, ut divinis aliquid obsequiis plus more solito adaugeamus, nec non ut memoria chari nostri imperatoris Henrici eum eisdem præcipue agatur constituimus, ut merito debemus, multis ab ipso ditati opibus, scilicet ad vigiliam mortuorum post psalmum: *Ad dominum cum tribularer*, qui post lectiones recitatur, *Domine, quid multiplicatis sunt*, dicamus; ad matutinas laudes, post *De profundis*, *Usquequo, Domine*; ad Vesperas post *Lauda, anima mea, Dominum, Nisi quia Dominus*; ad... *Deus, auribus nostris*, post *Domine refugium. Dominus regit me*: Ad Litaniam, *Judica me, Deus, et discerne*. Et ita divina favente gratia, ut præmisimus, eorum agatur memoria per omnia futura tempora, tam in hoc loco, quam in omnibus ad hunc respicientibus. »

B
C
D
114. Hujus instituti meminit Udalricus libro Consuetudinum Cluniacensium, cap. 42, ubi, cum egisset de festivitate Omnium Sanctorum, subdit de sequenti die, decretum esse a Patre Odilone, ut sicut in priori die commemoratio fieri solet omnium sanctorum, sic et in sequenti fieret commemoratio omnium fidelium defunctorum. Tum de occasione instituendæ hujus consuetudinis sic prosequitur: *Unde acciderit quod hoc pius Pater constituit, qui ejus Vitam legerit, ibi bene hoc ipsum cognoscere potest. Quæ Udalrici verba confirmant ea que in utraque beati viri Vita de hac re habentur. Suffragatur quoque Gaufridus prior Vosiensis in Chronico, cap. 12, ubi ait Odilonem divina revelatione instituisse festum defunctorum, quod post festivitatem omnium sanctorum celebravit, et toti ordini suo celebrandum indicavit. Quæ institutio brevi apud alias quoque Ecclesias invaluit, ut inter alios testatur Sigebertus Gemblacensis monachus in Chronico, ubi post relatam ad annum 928 supra memoratam visionem, et Odilonis de celebranda defunctorum memoria constitutionem, subjungit: *Qui ritus ad multas ecclesias transiens, fidelium defunctorum memoriam solemnizari fecit. Id a Notgero episcopo in diocesi Leodiensi receptum fuisse monet Anselmus, ejusdem ecclesiæ canonicus, capite 53, in Gestis pontificum Leodiensium, ubi post expositam hujus solemnitatis a sancto Odilone instituendæ occasionem, subjungit eam variis in Ecclesiis statim receptam fuisse, tum, quam inquit, consuetudinem etiam episcopus Christi Notgerus ad suam diocesim transtulit, eamque solemniter fieri ordinavit.**

115. Trithemius in veteri editione Chronici Hirsaugiensis decretum ea de re a sancto Odilone factum consignat anno 1010; quo anno narrat hi-

storiā vulgatā eremitæ, qui huic institutioni occasionem præbuisse dicitur. Eum vero inhabitasse scribit cremum juxta montem Æthnæ seu Vulcani in Sicilia situm. Hæc eadem, sed paulo fusius, repetit in nova ejusdem Chronicæ editione Sangallesi, nisi quod loco eremitæ monachum quemdam peregrinum e Cluniacensi familia inducit. Subdit deinde institutum illud a Joanne XVIII pontifice Romano confirmatum fuisse. Quod potius ad Joannem XIX referri debet, si hæc ipsa constitutio post Henrici Augusti obitum, ut in decreto a nobis superius laudato disertis verbis habetur, facta fuerit; siquidem Joannes XVIII jam e vivis excesserat ab aliquot annis, cum sanctus Henricus obiit. Longius a vero abest, quod in veteri Martyrologio Adonis ex Corbeiensi sancti Laurentii præpositura habetur his verbis: *iv Nonas Novembris... item ipso die generalis memoria fidelium defunctorum, constituta a beato Odilone, auctorizata vero et confirmata a beatissimo papa Leone, anno ab incarnatione Domini millesimo secundo.* Hoc quippe anno Silvester, non vero Leo, Romæ sedebat. Sed error est fortasse amanuensis, qui vocem *quingagesimo* incaute omiserit. Anno quippe hujus sæculi secundo supra quingagesimum Leo IX vir sanctissimus Romanam Ecclesiam regebat.

X. *Odilo studia promovet. Ejus scripta.*

116. Odilonem litterarum scientiam cum honestate morum in se ipso conjunxisse, probant ea quæ jam de ipsius virtutibus diximus et opera quæ edidit. Studia vero etiam id suis approbasse discimus ex iis quæ ad illa promovenda ab eo facta fuisse apud vetustos auctores passim legimus. Certe Abbo Floriacensis abbas, vir illorum temporum sanctitate et doctrina celeberrimus, scripsit epistolam prolixiorē ad cujusdam monachi Cluniacensis *attenti et docilis petitionem, de repetitione similium numerorum, qui habentur frequentius in canonibus Evangeliorum.* Quam quidem quæstionem se mandasse scriptis, et prolixiore sermone exposuisse testatur, quod nequivisset illi ex tempore facere satis, tum ob ipsius quæstionis difficultatem, tum quod tempus ad integram illius explanationem non suffecisset: ex quo patet monachum illum ad difficiliōres Scripturæ sacræ quæstiones enodandas animum applicuisse. Studiis etiam historiæ incumbēbant monachi Cluniacenses sub beati Odilonis regimine, ut patet ex Glabri Rodulfi Historia, ipsimet Odiloni nuncupata, quamque se suscepisse scribendam Glaber testatur, *studiosorum fratrum querimonis excitatum, qui egre ferebant neminem inveniri, qui suorum temporum eventus tam in ecclesiis Dei quam in plebibus posteritati commendaret, tum dicit se hac in re Odilonis præceptioni ac fratrum voluntati obediētes præstitisse.* Et ne quis fortasse putet hanc Historiam pro monachis scriptam non fuisse, Glaber hanc ipsam *pro religiosis* se scripsisse disertis verbis affirmavit. Vitam sancti Maioli cum duobus libris Miraculorum domni ac reverentissimi abbatis

A *Odilonis paterno imperio obediens* scripsit Syrus monachus. Cætera omittimus, ut dicamus aliquid de ipsismet beati abbatis operibus et doctrina.

117. Odilonis eloquentiam laudat Abbo Floriacensis abbas in epistola superius laudata. Jotsaldus vero ejusdem in Scripturis eruditionem et in sermone facundiam pluribus commendat in ejus Vita. Ejusdem *exhortationes* laudat Petrus Blesensis in epistola 123, quæ est ad Richardum Londoniensem episcopum, ubi refert aliquot sancti abbatis loca de sanctissimo Eucharistiæ sacramento. Trithemius, qui ejus solummodo sermones viderat, eum tamen recenset inter viros doctos qui sæculo XI floruerunt. Eidem cum iis qui ortu et doctrina insignes erant, locum concessit Platina. Ad calcem veteris codicis ms. ecclesiæ Aniciensis exstant nonnulli versus de laudibus sancti Maioli, qui beato Odiloni inscripti sunt. Horum aliquot proferimus, in quibus beati viri doctrina laudatur:

Oydilio domino Patri, probitate colendo,
Dognate perspicuo, divino munere fulto,
Quem Domini Phæbum dat nobis ovoma Græcum,
Cum grege commisso Regi parente superno,
Hunc omnes fratres Domini matri famulantes
Vallari rogitant, et pervenire peroptant, etc.

Ommitto auctores qui virorum illustrium catalogos contexuere; at mirari satis non possumus beati viri humilitatem, qui sibimetipsi ita vilis et abjectus videbatur, ut Vitam Adheleidis imperatricis, quam Basilii et Hieronymi more *Epitaphium* nuncupavit, se ideo solum scripsisse *vili brevique sermone* dixerit, ut occasionem præberet alicui viro erudito de tam sancta imperatrice digne et competenter, prout par erat, scribendi. Eodem spiritu ductus Vitam sancti Maioli sui præcessoris conscripsit *secundum parvitatem intellectus sui*, ut ipse aiedat. Hymnos etiam et orationes aliquot in Officiis divinis de sancto Maiolo et sancta Adheleide, in horum festivitibus recitandas composuit: quæ omnia in Bibliotheca Cluniacensi edita sunt cum ejus sermonibus, aliquot epistolis, professione fidei, et orationibus nonnullis. Tres item ejusdem beati viri epistolas edidit noster Lucas Dacherius in Spicilegii tomo II, quas ex archivis Cluniacensibus descripserat. Unum item ex ejus sermonibus ineditum præ manibus habemus, quem de solemnitate sanctæ Crucis composuit. Huic etiam revocari potest sollicitudo beati viri pro asservandis privilegiorum et donationum monasterio suo factarum chartis, qui earum collectionem accuratam fieri satēgit, ut discimus ex collectoris prologo in veteri ms. Cluniacensis cœnobii. Denique præter hæc omnia, a nonnullis ex cod. ms. laudatur Chronicon quoddam vetustum nostro Odiloni tributum; sed cum ejus rei apud veteres nullum exstet vestigium, conjicimus Odilonis nomen pro Odone in hunc codicem irrepsisse. Et quidem monachus Majoris Monasterii, qui gesta consulum Andegavensium collegit, edita tomo X Spicilegii Acheriani, laudat Thomam Luochensem, qui *breves chronicas nomine Odonis abbatis intitulatas*

conscripsit; non alias, uti videtur, ab iis quæ illi Odiloni nostro tribuerunt. Cæterum ea qua pollebat vir sanctus humilitas non minus in ejus scriptis quam in cæteris vitæ ejus actionibus eluxit, ita ut ea propriis etiam discipulis examinanda committere non erubesceret. Testis est hujus rei ipsemet sanctissimus abbas, qui ea de causa Vitam sancti Maioli a se exaratam Hugoni et Almanno Cluniacensibus monachis nuncupavit, ut ex epistola Vitæ præfixa patet, quam hic brevitatis causa omitimus, quod jam non semel edita sit.

XI. *De aliquot beati viri discipulis.*

118. Ita suave erat Christi jugum sub beati Odilonis regimine, ut mirum non sit si complures genere aliisque dotibus illustres viri, relictis sæculi pompis, Cluniacensibus accenseri voluerint, eo tempore quo per celebri illi monasterio præfectus erat. Eos omnes recensere nec vacat, nec sinit multitudo. Nonnullos ex illustrioribus memorare sufficiat, præter eos quos supra ex variis chartis in parag. 4 laudavimus. Inter eos vero qui scientia et litterarum studio illustres fuerunt, Sirius, Arlebaldu, et Jotsaldus locum habere debent; sed unus omnium loco esse potest sanctus Hugo, sanctitatis ejus simul et dignitatis successor. Nec defuerunt episcopi qui sub Odilonis disciplina vitam humilem ducere maluerunt, quam cæteris præesse. Certe cuidam chartæ, quam supra num. 27 laudavimus, post Odilonem abbatem et Nivianum præpositum, Ledbaldus episcopus subscripsit: unde conjicimus eum relicta sede episcopali tunc temporis apud Cluniacum monasticæ vitæ nomen dedisse. Alium vero Ledbaldum episcopum istis temporibus nescimus, præter Ledbaldum Matisconensem, aliunde satis notum, qui, ut ex variis chartis discimus, monasterio Cluniacensi nonnulla contulit. Hunc tamen ipsum esse in ea charta memoratum asseverare absque alio argumento non audemus. Habemus item in epistola Silvestri II papæ, a nobis superius laudata, episcopum quemdam cujus nomen non expressit, qui relicta sede sua Cluniacum secesserat. An is fuit Ledbaldus, aut Sancius episcopus, incertum est. Sancium dimisso episcopatu ex Hispania Cluniacum adventasse, ubi sub Odilonis regimine monasticæ vitæ institutum professus est, colligimus ex beati viri epistola 4, Spicilegii tomo II edita, quam Paterno episcopo sic inscripsit: *igne, etc., frater Odilo cum domno episcopo Santio, omnisque pauperum Cluniacensium congregatio, etc.*

119. Richardum quemdam episcopum laudat semel et iterum Jotsaldus libro II, quem beati viri discipulum et ejus itinerum comitem fuisse scribit. Denique Walterium episcopum Matisconensem in monasterium Cluniacense secessisse, ubi sub habitu monasterio defunctus est, narrat Sanjulianus ex veteri catalogo, in Historia Matisconensi: quod idem habent quoque Sammarthani in Gallia Christiana. Abbates ejus discipuli tot recenseri possent, quod fere monasteria ad meliorem frugem revoca-

vit. Ex his in ejus Vita a sancto Petro Damiani edita laudatur Adraldus Bremetensis abbas. Nec repetere hic vacat quæ supra diximus de Paterno et Garsia abbatibus, qui Regulæ Benedictinæ, simul cum institutis Cluniacensis monasterii, accuratam observationem in Hispaniæ monasteriis renovarunt. Alii aliis in locis passim occurrunt apud vulgatos auctores; sed multo plures sunt qui, hominibus licet ignoti, vivunt in perenni gloria. Talis fuisset Walterius, cujus nec nomen, nec ulla gesta perspecta haberemus, nisi Glaber ejus mentione, occasione quasi fortuita, eum nobis notum fecisset. Erat quippe homo nec corporis statu, nec ingenii subtilitate multum commendandus, sed sanctitate morum et cordis puritate Deo acceptissimus, ut ex ejus vitæ exitu patuit. Sed ipsius Rodulfi Glabri verba præferre libet, ex libro V Historiæ, cap. 1: « Contigit ibidem (*Cluniaci*) ipso tempore (*sancti Odilonis*) ut aliqui e fratribus migrarent ex hac vita, quorum unus, nomine Walterius, cognomento, ut erat statura, pusillus, ac natura simplicissimus, incipiente nocte magni Sabbati Resurrectionis Dominicæ obiit. Apparuit enim in hora sui exitus innumerabilibus viris ac mulieribus columna lucis igneæ a culmine monasterii ad cælum usque pertingens: quibus nempe non dubium fuit misericordissimi Dei actum largitione, qui animam fratris isiius suæ gloriöse resurrectionis voluit participem fore, ac viventibus viam innocentie demonstrare. Walterius in fastis Benedictinis cum titulo beati locum invenit, die 7 Aprilis. Nullo tamen cultu publico unquam donatus fuit. Jotsaldus in Planctu quem edidit de beati Odilonis obitu, ei gratulatur quod in futura resurrectione multis discipulis stipatus Christo Domino sit obviaturus.

Odilo tuncque novus cælesti lumine clarus,
Sanctorum medius incedet, et obvius ibit,
Agmine multorum vallatus comilitonum,
Quos Domino verbis, exemplis consociavit.

120. Hic autem omittere non licet Casimirum, Miesclai II Polonorum regis filium, quem historiæ Polonicæ scriptores aiunt post patris mortem, quod regni proceres Rikschæ matris ejus regimen ferre non possent, adhuc juvenem e regno pulsum, in Cluniacense monasterium secessisse; ibique, abjectis sæculi pompis, monasticam vitam professum diaconum fuisse ordinatum. Sed cum crebrescentibus in Polonia dissidiis calamitates publicæ ecrevissent, ut nulla restituendæ tranquillitatis spes affulgeret, nisi regnum Casimiro restitueretur, rex ab omnibus Casimirus etiam absens proclamatur: et legati, qui cum accerserent, quocunque in loco delitesceret, quo enim ille secessisset nullus sciebat, deputantur. Ii post varias fortunas a Rikschæ accipiunt Casimirum Cluniaci monasticam vitam professum, nihil jam de rebus terrenis cogitantem degere. Illi tamen Cluniacum petunt, regem suum salutant, abbatemque precantur ut licentiam ei det repetendi regni, cum alia non superesset via tam nobilem Christiani orbis portionem ab imminente

iberandi. Negat Odilo, protestatus id in sua te non esse constitutum; nec unquam id per- um respondet absque speciali pontificis Ro- andato. Romam itaque legati contendunt, isque pontifici (is erat Benedictus IX) regni latibus, et acceptis variis conditionibus, quas stores memorant, postulata impetrant. Atque imirus, dissoluto castitatis voto, monachus et diaconus in Poloniam revertitur, rex ite- roclamatur, uxorem ducit, filios procreat. Mem- en suæ conditionis pristinae, pietatis officiis, m status ferebat, animum applicuisse dici- varia monasteria pro suis Cluniacensibus isse. Ne vero tanti beneficii immemores ali- essent Poloni, cautum est ut præter num- nui census, quem regni nobiles sedi aposto- lvere tenerentur, illi etiam cæsariem in mo- ronæ deferrent, et alia præstarent quæ Po- istorici fusius narrant. De hac enim re in ve- Cluniacensis monasterii instrumentis nihil licuit. Casimirus vero regnum iniisse dici- o 1041, quod defunctus anno 1058 filio suo o II reliquit. Cæterum initio sæculi XIV Vo- im, qui primum Cistercii, tum in monasterio benigni Divionensis monachus conversus suc- votis absolvit Clemens V summus pontifex, ntro Poloniae regi defuncto succedere vale- d inuit pontifex in litteris ea de re datis, bentur tomo VII Spicilegii Acheriani, istius ionem liberam non fuisse. Casimirum cum lulo commemorat Bucelinus in Menologio tino die 28 Novembris.

Mirum est quanti fecerint beati Odilonis i plerique ejus temporis antistites et alii viri a et sæculi dignitatibus illustres, quibus cum i conditionis statu in monasteriis degere non ita tamen sese suaque omnia beati viri regi- mmiserant, ut nihil alicujus momenti abs- ius consilio aut jussu facere aggredierentur. fuit Fulbertus Carnotensium episcopus, præ- mum hujus undecimi sæculi lumen, qui se is quod ad beatum virum accedere non po- spondet sese id quam primum ei licuerit, m. *Veniam, inquit, aliquando ad vos, quos habitat Spiritus sanctus, consilium divini ora- iturus, etc.* Et certe ex epistola quam beatus id Fulbertum scripsit, et ex illis quas ipse D us ad eum direxit, quæ habentur in Biblio- Cluniacensi, vol. 351, patet Fulbertum ita ato Odiloni subjecisse, ut totus ex ejus nutu et. Non enim de uno aut altero negotio, sed suæ ipsius vitæ statu consilium ab eo requi- In alia epistola Leutherico Senonum archi- o suadet, ut sese omnino *Odilonis et ejus as- n consilio* committat, si ipse velit *non solum periculum, sed et vitæ præsentis gloriam et recuperare.* Deplorat sortem suam H. qui- onachus in epistola ad Divionenses mona- picilegii tomo II. pag. 390 (is est, ut puto,

A Halinardus sancti Benigni post Guillelmum abbas) quod absens tardius nuntium accepisset de Odilonis apud Divionem adventu, ubi eum potuisset videre. En ejus verba: « Quod tarde, inquit, domni san- ctissimique Patris Odilonis ad vos mihi adventum mandastis, valde effectus sum tristis; quia quem longe positum dulcissimæ ac benignissimæ gratia consolationis decreveram quærere, propriam visi- tantem patriam non potero videre, » etc. Alia occa- sione Alinardus vidit beatum Odilonem, ut testa- tur ipsemet Odilo in charta quadam compositionis factæ inter se ipsum et Elizabeth Balmæ abbatis- sam, cujus rei gratia Odilo cum aliquot e suis, et ex altera parte abbatisæ, comitata pariter aliquot san- ctimonialibus, prout ferebat istorum temporum con- suetudo, in locum designatum convenerant. Id ip- sum narrat Odilo in veteri hujus rei notitia, quæ in Chartario Cluniacensi habetur. « Ego Odilo Clun. monasterii presbyter et monachus, et dominus Rot- bertus ejusdem loci præpositus, notum esse volu- mus, contentionem cum ratione et pace inter nos et abbatisam monasterii de Balma Elizabeth fuisse pro prædiolo juxta villam Givriacum. Ob id simul dicta abbatisa et plures Dei ancillæ cum illa et nos ad supradictum locum convenimus, ubi præsentis fuerunt venerabiles abbates dominus Allenardus, dominus Guidricus, dominus Otgerius, etc., qui rem composuere, et partes fraternitatem mutuam pepi- gere. » Nulla apposita est huic chartæ data, ne quidem in autographo; eam tamen post annum 1030 factam fuisse colligimus, quod Alinardus an- ni 1031 initio Guillelmo suffectus fuerit. Et qui- dem Rotbertum Cluniaci priorem tunc temporis fuisse ex multis chartis patet, quas suo loco lauda- vimus.

122. Cæterum Odilo non quæ sua erant, sed quæ Jesu Christi attendens, haud minus aliorum quam propriæ utilitati invigilabat. Cujus rei præclarum ar- gumentum suppeditat Hugo Flaviniacensis abbas in Chronico Viridunensi, ubi narrat beatum Richardum et Fredericum comitem, abjectis jam sæculi pompis, de eligendo monasterio, ubi vitam religioso transi- gerent, sollicitos ad beatum Odilonem accessisse, ut ea de re concilium ab eo acciperent, paratos sese beati viri disciplinæ subjicere, si id melius ipsi vide- retur. At vir sanctus prophetiæ spiritu plenus, eis ut ad beati Vitoni Viridunense monasterium, quod jam elegerant, remearent, persuasit, « adjiciens, » inquit ille auctor, « posse per eos fieri in processu temporis, ut habitacula servorum Dei nunc modica postmodum crescerent, et fieret eorum industria locus ille insignis, qui tunc videbatur angustus et despicibilis. » Pluribus extollit postea idem Hugo beati Odilonis charitatem, utpote qui hac auctione sinceræ charitatis exemplum præbuerit, multo magis de alieno quam de proprio bono sollicitus. Unde concludit totum, quantus ille fuerit, Viridunensis monasterii profectum beato Odiloni acceptum referri debere.

XII. *Odilonis elogia ex variis auctoribus.*

123. Quamvis tot tanque præclaræ virtutes, quibus Odilonem enituisse fuisse probavimus, videantur ad ejus elogium conficiendum plusquam sufficere, operæ tamen pretium erit huc proferre elogia aliquot, quibus ab auctoribus potissimum æqualibus fuit donatus, ut inde pateat, quod in pretio tantus vir apud omnes fuerit. Et quidem tanta erat sanctitatis fama Odilonis, fratrumque sub ejus regimine degentium, ut vulgo monasterium Cluniacense præ cæteris *et religione præcipuum, et divitiis opulentissimum* diceretur. Id testatur Hugo in Chronico Virduensi, et Joannes XIX Romanus pontifex in epistola quam supra laudavimus, Gauslenum episcopum Malisconensem arguit, quod *cænobium Cluniacense perturbaret cunctis pene nationibus sanctitate præfulgens, cujus abbatem appellat venerandum etiam infidelibus Patrem dominum Odilonem*. Injurias eidem loco illatas in totam Ecclesiam redundare innuit Benedictus VIII, scribens Galliarum episcopis in hæc verba: Cluniacensis monasterii *dispendium commune est omnium nostrorum detrimentum*, ob scilicet interruptas orationes, aliaque pia opera, quæ eo loco pro totius Ecclesiæ statu jugiter fieri solebant. Unde Cluniacensium monachorum preces tanti faciebat Silvester II, ut se omnino eis commendatum vellet. « Vestris, » inquit, « nos sanctissimis omni tempore committimus orationibus, et ut accipere dignemini fidelibus exoramus petitionibus. » Idem Odilonem *præclarum abbatem* nominat. Summorum pontificum vestigiis inhæserunt cæteri episcopi. Odilonem, ut modo dicebamus, veluti Patrem suum venerabatur Fulbertus Carnotensium antistes, qui eum *sanctum monachorum archangelum* appellare consueverat. Eundem veluti *clarissimum in mundo speculum* ab eo datum fuisse dixerunt Carnotenses canonici, quem *sanctissimum Patrem* adhuc viventem in epistola sua nuncupant. Hunc ipsum *in nostra* id est monastica, *professione singularem* ab Abbate Floriacensi in epistola quam supra laudavimus, dictum fuisse jam a nobis observatum est, at in epistola ad G. abbatem, illum tanquam *totius religionis signiferum* commendat. Eundem sancto Maiolo *virtutibus et merito vitæ non disparem* fuisse testatur auctor Chronici sancti Maxentii. Virum *ritæ et famæ venerabilem* appellat Leo Marsicanus in chronico Casinensi. Arvernorum regioni gratulatur Petrus Pictaviensis, quod talem alumnum, quem *Odilonem magnificum* nuncupat, protulerit. Petro autem Venerabili abbati Cluniacensi cui panegyricum dicit, Odilonis et aliorum Patrum *spiritum* optat. Laudatur a Sigeberto aliisque chronographis, quod monasterium Cluniacense per annos quinquaginta sex *miro religionis fervore rexerit et proceperit*. Tum addit: *qui præter cætera, pietate etiam insignis, non solum vitæ exemplis, sed etiam miraculis in vita claruit, etc.*; quæ verba chronographus noster Magdeburgensis in cod. ms. adoptavit. At ideam Sigebertus ad annum 1048 inter *viros religio-*

Asos et illustres sanctitate eum prædicat; et ad annum 1027 inter *abbates nominabiles*, quorum opera *religio ecclesiastica florebat*, eumque *pietate insignem* peculiariter nuncupat. Eundem Maioli successorem et virtute ei non imparem prædicat Ademarum. Ipsum, uti jam diximus, reverebatur tanquam *templum Spiritus sancti* Guillelmus dux Aquitanorum; *virginem centenarium* alii vulgo appellabant, quod eum centuplum fructum in Ecclesiæ agro proferre putarent; alii *clementissimum Patrem* nuncupabant, quod sese totum misericordiæ operibus impenderit; alii denique aliis encomiis ejus sanctitatem præclaraque opera celebrare studuerunt, quorum verba referre non vacat; satis fuerit si hæc omnia beati Bernardi sententia concludamus, qui in Apologia ad Guillelmum abbatem Cluniacenses monachos adhortatur, ut ad sanctos Odonem, Maiolum, Odilonem et Hugonem, quos ipsi *principes et præceptores habere* gloriabantur, attendentes, mores suos reformare satagant.

XIII. *Beati Odilonis morbus extremus, obitus. Cultus sacer.*

124. Quæ a beato Odilone gesta sunt cum morti proximus sese ad cælestis patriæ iter accingeret, ita accurate descripsit Jotsaldus in Vita quam inferius daturi sumus, ut vix quidquam ea de re hic addendum videatur. Certe habemus epistolam monachorum Silviniacensium ad quemdam abbatem de beati Odilonis exitu scribentium ea quæ coram viderant et audierant; sed in qua nihil fero aliud occurrit præter ea quæ a Jotsaldo referuntur. Eam tamen huc referre visum est, quod paulo post beati abbatis obitum scripta sit, et conferre possit ad consiliandam nostro Jotsaldo auctoritatem. Hanc vero epistolam habemus ex duobus codicibus mss., uno scilicet Christinae reginæ Sueciæ, qui olim fuit sancti Maglorii Parisiensis, altero sancti Mauri Fossalensis. In priori hanc præfert titulum: *Epistola monachorum Silviniacensium ad A. abbatem Cluniacensem. Incipit, etc.* In altero, *De obitu Odilonis abbatis. Totius nobilitatis, etc.* Persuasum autem habemus titulum in codice Magloriano appositum, sincerum non esse, quod vel ex sola epistolæ lectione patet, sed tamen quis fuerit ille. At. vel. A. qui in utroque codice *abbas abbatum* appellatur, si conjicere licet, non alius videtur quam Albertus Majoris Monasterii tunc abbas. Nobis satis fuerit hanc epistolam, prout eam invenimus, hic integram representare.

Incipit qualiter dominus abbas Odilo migravit ad cælos, et de virtutibus ejus.

« Totius nobilitatis et sanctitalis luce corusco, in domo Dei oliva fructifera, domno AL. [cod. Mag. A.] abbati abbatum humilis concio Silviniensis, Regem cælorum et regnum. Quia, sanctissime Pater, comperimus vos admodum velle scire quot dies beate memoriæ domnus et abbas Odilo languerit jacendo in ultima infirmitate, quidve appropinquante hora vocationis suæ fecerit vel dixerit, necnon quid beni-

is, postquam excessit ad superos, de-
 i tumulum ejus, studuimus vobis bre-
 vnotescere. Post duos menses ergo, ex
 abbas venerat ad nos gratia visitandi
 uncti Maioli prædecessoris sui, volens
 edire, rogatus est quamdam ecclesiam
 die Dominico, astante innumera multi-
 num, missam canere. Hinc vero altera
 die decima est a die Natalis Domini, dum
 solitus dolor ventris eum invasit; et
 or sex continuos dies torquerenon desti-
 ns tandem relinquens illum, solam cor-
 onem, uti ipse referebat, non dolorem
 valens ultra quidquam cibi vel potus
 ter aliquid trahere, quod etiam post modi-
 bat. Vigilia enim Natalis Domini veniens
 a, se solo ubertim lacrymas fundendo
 um Domini nativitatem pronuntiare au-
 te sermonem postquam mirifice peregit,
 de coepit judicare, dicens se nihil boni
 esse, attamen Dei gratia virginem corpore
 absolvens, et summo Pastori commen-
 cendo admonuit, ut ipsam sacratissimam
 m cum gaudio spirituali celebraremus,
 sui incommoditatem dimitteremus. Ad-
 ro in eadem nocte in oratorium beatæ vir-
 ipse delatus, cum psallentibus coram se
 almos et responsoria cecinit, benedictio-
 ; *Te Deum laudamus* adrisu quo valuit ex-
 pronuntiavit. Enimvero quia jam terre-
 omiserat, spiritualem quotidie sumebat,
 am se legere sanctorum Patrum sermo-
 que suffragia implorando, quo ex hac la-
 sonvalle eorum precibus assumeretur.
 a festivitatis sancti Silvestri, antequam
 salutinos surgerent, sentiens se ingrave-
 nque propinquare ad exitum, communio-
 icam et crucem sibi jussit afferri; quam
 idit, statim ab imo pectoris longa suspi-
 rare coepit, eamque lacrymas fundendo,
 orationes, quas corde tenus retinebat,
 adoravit; sicque sanctam communionem
 idem vero die, vespertinali scilicet hora,
 sanctæ Dei genitricis Mariæ faciens so-
 ue vespas solemniter canere, diutissime
 crymis rogavit, quo sui dignaretur mise-
 re se faciens iterum referri in domum
 , postquam aliquantulum videlicet quic-
 , sese erigere fecit, et inde sedendo tenere,
 subito caput inclinavit. Quod statim ut
 ui astabant, nos vocaverunt, ponentes
 n in cilicio, et lumina accendentes, quia
 bat, qua sacratissimus dies Circumcisio-
 habetur. Occurrentibus ergo nobis conti-
 um in cælo cum lacrymis dando ob tanti
 sionem, innuit ipse ut taceremus: qui-
 us, interrogavit illos qui se tenebant, si
 is in cilicio. Cumque illi respondissent:
 unxit ille, et dixit: *Trahitte me*, respiciens

A nescimus quid. Quod verbum quidam ex nobis cum
 non bene intellexerunt, ei dixerunt protinus: *Do-
 mine, dicitis ut vos radamus*. Quibus ille respondens,
 dixit valde aperta voce: *Nunquam hoc dixi quod di-
 citis*. Deinde respiciens terribiliter contra orientem
 quasi cum aliquo loqueretur, coepit alternatim silere
 et fari. Tum postquam ejus organum quasi ridendo
 diutissime visum est moveri, felix ejus anima mi-
 gravit ad cælos. Hinc corpus ejus ut fuit lotum et
 aromatibus conditum, ac iisdem vestibus, quibus
 ipse vivendo jusserat, indutum, delatum est in ec-
 clesia, et positum ante altare apostolorum Petri et
 Pauli, ubi maximus dolor et luctus actus est ab illis
 qui excubias ante ejus feretrum illa nocte per-
 egerunt.

B « Interea quidam frater, nomine Gregorius, valde
 religiosus, stratum petens, eum sibi assistere vidit,
 quasi in eodem loco quo obierat: quem interrogans
 quomodo se haberet, memorans videlicet quod jam
 obiisset, respondit omnia bona sibi provenisse, ip-
 sumque Regem gloriæ Jesum Christum sibi occur-
 risse. Dixit etiam quod forma diaboli instar tetri ho-
 minis sibi adprimum apparuerit, ostendens illi in
 quum partem, ostium videlicet latrinarum, con-
 fusus abscesserit, cum in se nihil invenit. Deinde
 velociter transitu ejus personante, incredibilis mul-
 titudo hominum in obsequium funeris ejus agglome-
 rari coepit, quem [Mag. quia] universi quodam ger-
 mano et dulcissimo affectu plangebant, et nescimus
 quo divino instinctu, compunctius eum lugebant, ob
 id videlicet quod eum placuisse Domino non igno-
 rabant. Evolutis exinde paucis diebus, postquam
 est sepultus in sinistra ipsius ecclesiæ crypta prope
 altare sancti Lauriani martyris, virtutum signis
 Salvatoris nostri dignatio coepit eum manifestare
 mundo. In Longoumnis villa quædam degebat vidua,
 cujus unica filia occulto Dei judicio, non solum men-
 tis sensum perdiderat, verum etiam linguæ officium
 et aurium. Hanc itaque tertio in somnis admonuit
 ipse, quod ad suum sepulcrum eam duceret. Acci-
 piens ergo mulier miseram prolem, et ad ejus tu-
 mulum ducens, mox ut ei vinum bibere, unde sacra-
 tissimum ejus corpus fuit lotum, auribusque infudit
 de eo, loquelam et auditum ac sensum mentis rece-
 pit. Interim dum hæc grates persolvebat omnipotenti
 Deo, quidam surdus adveniens, sibi etiam infundi
 auribus ex illo vino rogavit; qui statim audiens, re-
 diit ad regionem deserti unde advenerat. Quidam
 etiam homo ex Biturigensi patria, qui per decem
 annos officium linguæ perdiderat, ad ejus tumbam
 accedens post aliquot dies quo advenerat, loqui
 bene promeruit. Denique quidam vetulus in longis-
 simæ cæcitalis remanens tenebrositate, illico ut cry-
 ptam, qua tumba ejus habetur, intravit, vigilia vide-
 licet Ramis Palmarum, ductori suo se clare videre
 dixit, gratia Dei et ejus meritis, cujus tumulum ex-
 petebat [Mag. exspectabat pro spectabat]. Quædam
 deinde mulier ex Montis Lucii castro, aggravata vi-
 delicet visus dispendio, ad ejus mausoleum se pro-

trahi fecit: quo dum verba orationis multiplicat, et fide Deum invocat, adest beati Odilonis generale auxilium, quo cæcitas orbatae mulieris depellitur ab oculis, quia filius lucis et ei non filius tenebrarum fuit. Ex Diezeze castro quidam homo ad ejus sepulcrum veniens, loquendi officium quod perdiderat, non solum recepit, verum etiam pedis dextri et manus nihilominus, sicque lætus ad propria remeavit. Turonis erat quidam vetulus, lumine oculorum privatus: hic ergo secundo postquam ad ejus sepulcrum venit, lumen quod amiserat recipere meruit.

« Hæc de miraculis Patris nostri breviter vobis explicavimus. Dicuntur etiam præter ea multa, quæ ideo non creduntur, quia a contemptibilibus personis referuntur. Valet. (*Hic desinit in Fossat.*)

« De electione vero clarissimi Patris nostri domni Hugonis abbatis, canticum novum cantantis, si cupitis nosse, sciatis illum secundum almi Patris Benedicti imperium electum esse, omnique sapientia et eruditione præditum, ac morum probitate, utilitate, honestate subnixum, abbatiaque honorem invitum accepisse, lacrymando scilicet et judicando se indignum esse tali honore. Denique a Burgundionum principibus et Arvernorum, imo et a summo pontifice sanctæ apostolicæ sedis valde diligitur, honoratur, attollitur; et quidquid in prædecessoris sui erat dilione, ei conceditur et donatur. »

Jodsaldus observat beatum virum in extremis positum, fratribus ab eo sciscitantibus quis in ejus locum monasterii regimen esset suscepturus, ab ejus quippenutu omnino pendebant, respondisse, se *hanc rem in Dei dispositione et fratrum electione committere*. Verebatur fortasse beatus Pater, ne si ipse successorem sibi designaret, res in exemplum traheretur, eoque tandem deveniret, ut abbates Cluniacenses non fratrum electione, quod tamen adeo diserte præscribit beati legislatoris regula, sed ejusmodi designationibus crearentur. Qui enim Cluniaci beatum Odilonem præcesserant abbates omnes, aut a præcessoribus suis fuerant designati, aut certe, veluti in subsidium ab iis adhuc viventibus in regiminis consortium assumpti. Ita Bernoni successit Odo, Odoni Aymardus, Aymardo Maiolus, uti probatum est in ejusdem Aymardi Elogio. Et tandem Odilonem eodem modo sancti Maioli primum collegam, tum successorem fuisse nemo est qui possit inficiari. Cæterum Jodsaldus suffragatur Udalricus, qui libro in Consuetudinibus Cluniacensis monasterii, capite 1, exponens qua ratione ad abbatis electionem procedendum sit, ea quæ post sancti Odilonis obitum in beati Hugonis electione contigerant, in exemplum his verbis enarrat: *Beatus Pater Odilo, rogatus in extremis suis quid sibi de successore videretur, non acquievit ad hoc quemdam nominare*. Subjungit tamen aliquot e majoribus et probabilioribus personis monasterii a beato sene fuisse designatos, quorum judicio ac suffragiis cæteri stare possent; et quidem, ut idem auctor prosequitur, cum prior claustralis primus omnium Hugonem, qui tum erat prior, nomi-

nasset, cæteri omnes unanimi consensu hanc electionem comprobarunt. Id fortasse innuere voluit auctor Chronici Malleacensis, qui ad annum 1048 ait, Odilonem in senectute bona annos septuaginta sex [*legendum octoginta sex*] natum quiescisse, *in cuius locum, inquit, jussu suo, et electione omnium fratrum, ordinatus est Hugo nobilis pastor, vitæ merito non dissimilis*.

125. Cum vero Jodsaldus discretis verbis scripserit beatum Odilonem ipsis Januarii Kalendis anno 1049 excessisse ex hac vita, nullus ea de re remanere potest ambigendi locus. Qui vero eum anno 1048 obiisse scripserunt, aut annum a Paschale incepisse censendi sunt; aut certe, cum in ipsa nocte, quæ inter utrumque annum media fuit, beatus abbas excesserit, alii dici præcedenti, qui extremus erat anni 1048; alii subsequenti, qui primus erat anni 1049, ejus obitum, consignasse videntur. Et quidem eum, Jodsaldus teste, die Dominica obierit Odilo, ejus mors necessario consignanda est anno 1049, qui ipse revera a die Dominica exordium sumpsit. Nulla item est difficultas circa tempus quo beatus vir Cluniacensi monasterio præfuerit. Qui enim non nisi quinquaginta sex regiminis annos ei tribuunt, computant eos a beati Maioli obitu, quamvis, ut fusius supra exposuimus, saltem biennio antea in monasterio Cluniacensi nomen et officium abbatis impleverit.

126. Porro licet ipsismet Kalendis Januarii beatus Odilo excesserit e vita, ejus tamen festivitas in diem sequentem translata fuit, quod scilicet ipso ejus obitus die Circumcisionis Dominicæ festivitas ageretur. Id vero paulo post ejus mortem factum fuisse colligimus ex Udalrici libro 1 Consuetudinibus Cluniacensium, capite 47, ubi ille ait depositionem sancti Odilonis *tam chari sancti et tam familiaris* fecisse, ut dies octava natalis sancti Stephani solem haberet commemorationem cum una tantum antiphona et una collecta. Unde Henricus Cluniacensis abbas in Statutis, initio sæculi decimi quarti editis, potius antiquam consuetudinem firmasse dicendus est quam de novo instituisse, statuendo ut deinceps festivitatem sancti Odilonis, Hugonis, Odonis et Maioli sub ritu duplici celebrarentur. Et certe tanta fuit erga sanctum Odilonem Cluniacensium animi propensio, ut statim post ipsius mortem ejus fecerint simul cum aliis monasterii patronis specialem commemorationem in illis precibus, quæ vulgo suffragia sanctorum appellantur. Id ipsum testatur Udalricus libro 1 jam laudato capite 5. Habemus in Bibliotheca Cluniacensi, col. 328, hymnum et orationes quæ in ejus festivitate antiquitus recitabantur, et in ejus missa præter tres orationes consuetas, adjicitur quarta super populum recitanda. Adeo celebre jam tunc erat apud omnes sancti Odilonis nomen, ut anno 1064 capella in ejus honorem constructa fuerit. Id discimus ex veteri chartario quod vivente sancto Hugone conscriptum est, ubi in charta 689 Achardus episcopus Cabilonensis anno 1064, indi-

feria vi, luna xxiii, Nonis Decembris de-
 emoratur capellam in honore beatæ Mariæ
 mi Patris Odilonis, in loco dicto Alacar-
 parochia Cidanis. Inde factus est tantus
 n concursus ad illud oratorium, in densis-
 silva situm, ut cum multi suam sedem ibi
 necessarium fuerit postea parochiam ibi-
 tuere. Odilonem inter quatuor sanctos Clu-
 monasterii abbates recenset Gaufridus,
 prior, in Chronico sui monasterii cap. 34 ;
 ivitatem in Claromontensi ecclesia celebrari
 it Odilo de Mercurio, nostri ut jam diximus
 sancti Odilonis consanguineus. Ipsa Necro-
 ia huc referre visum est, ex Quercetani
 Bibliothecam Cluniacensem, col. 69 : iv
 nuarii, Octava sancti Stephani, et Odilonis
 confessoris, pro quo festo librando Odilo
 io canonicus Claromontensis et præpositus
 is promisit quadraginta solidos censuales,
 re semel quadraginta libras, et debent librari
 et in vespere dici festi. Cæterum Martyrolo-
 ta Odilonis memoriam celebrant I Januarii,
 die sequenti, quod in aliis obitus dies, in
 depositionis, seu potius ejus festivitatis
 indicetur. In Martyrologio sancti Arnulfi
 itas II Kalendas Januarii fit Odilonis con-
 sio. In Necrologio autem Remensis Ecclesiæ
 alendarum Januarii laudatur Oydelo abbas,
 m Wilhelmo pariter abbate.

*Odilonis sacræ reliquiæ, et earum transla-
 tiones.*

acrum beati Odilonis corpus in Silviniacen-
 asterii, ubi ipse defunctus est, ecclesiæ navi-
 anctum Maiolum depositum fuit. Visitur.
 mo ejus tumulus, licet sacræ exuviæ a multis
 culis exinde elevatæ fuerint et publicæ fide-
 rationi expositæ. Certe si fides est libro
 ariorum Silviniaci, quem Gaufridus Choleti,
 i prior, anno 1453 fieri curavit, Petrus
 , proindeque paulo post beati abbatis mor-
 us corpus e terra levatum primus transtu-
 uippe legitur : viii Kalendas Februarii offi-
 plenum, sicut de abbatibus Cluniacensibus,
 Damiano episcopo, qui corpus beati Patris
 lilonis relevavit, et in loco in quo nunc re-
 mira devotione collocavit. Refectionem fra-
 curet sacrista. Consentit ejusdem loci Necro-
 ubi viii item Kalendas Februarii depositio
 etri Damiani episcopi recolitur. Apud Saus-
 Martyrologio Gallicano recolitur die 3 Maii
 corporis sancti Odilonis abbatis Cluniacen-
 verba Bollandiani ad eandem diem in Præ-
 s adoptarunt. Clemens IV et Honorius item
 romani Ecclesiæ labente sæculo decimo ter-
 tierunt, testantur in bullis, quæ habentur
 otheca Cluniacensi, col. 306, corpora san-
 Maioli et Odilonis, quæ in ecclesia Silvini-
 quiescunt, multis miraculis suis temporibus
 use : sed nihil habent de sancti Odilonis

A translatione, quamvis beati Maioli elevationem
 approbent, quod forte jam dudum facta fuisset.

128. Alia tamen beati Odilonis reliquiarum trans-
 latio peracta fuit a Rogerio archiepiscopo Bituricensi:
 quam quidem, convenientibus ea occasione ad mo-
 nasterium Silviniacense compluribus episcopis et
 abbatibus, solemnem fuisse discimus ex instru-
 mento veteri quod in Bibliotheca Cluniacensi ha-
 betur.

129. Clemens sextus, quo mandante ista transla-
 tio facta fuit, indulgentias concessit iis qui Silvini-
 acensem ecclesiam inviserint diebus festis sanctorum
 Maioli, Odilonis et aliorum quos recenset, item et die
 translationis beati Odilonis; ex qua quidem speciali
 translationis memoria colligimus eam fuisse cæteris
 celebriorem. Verum cum hæc bulla data sit, ut
 quidem habetur in Bibliotheca Cluniacensi col. 312
 anno II Clementis, id est æræ vulgaris 1343, aut de
 alia translatione ab ea quam ipse fieri mandaverat
 loquitur pontifex, quod non est verisimile; aut in-
 strumentum Rogerii biennio saltem post factam
 translationem datum fuit; aut denique error in
 bullæ notas chronologicas irrepsit. Certe litteræ
 Aymonis prioris, quibus fidem facit unam e beati
 viri costis Carnotensibus canonicis datam fuisse,
 hanc translationem anno pariter 1343 consignant.
 Has litteras huc integras proferimus ex schedis V.
 C. Antonii Wionis Herovallii.

130. Cæterum sacræ reliquiæ beati Odilonis etiam
 nunc in ecclesia Silviniacensi a nostris Cluniacensi-
 bus religiose asservantur, corpus quidem in scrinio,
 quod est super altare ad ecclesiæ odeum, e regione
 scilicet alterius altaris, quod ad asservandum beati
 Maioli corpus constructum fuisse alias dictum est.
 Eorum vero capita in thecis separatis inclusa sunt,
 quæ in jucundo adventu Caroli ducis Borboniensis
 et Arvernici deferri fecit Gaufridus ejusdem loci prior,
 cum primum anno 1434 princeps ille Silviniacum
 advenit, ut ex instrumento publico ea de re facto
 patet, quod in Bibliotheca Cluniacensi, col. 312,
 editum est. Is est, ut quidem mihi videtur, Gaufri-
 dus Choleti, de quo jam diximus, qui capsam ad
 sancti Odilonis corpus recondendum, et aliam pro
 ejus capite cum armario fieri curavit.

*Littera testimonialis costæ sancti Odilonis confessoris
 abbatis Cluniacensis canonicis Carnotensibus con-
 cessæ.*

D
 « Venerabilibus Patribus et dominis dominisque et
 amicis charissimis, dominis decano cæterisque ca-
 nonicis Carnotens. Nos frater Aymo de sancto Ge-
 ranno humilis prioratus Silviniacensis, totus-
 quæ ejusdem loci Deo devotus conventus, salutem in
 eo qui est omnium vera salus. Cum per reverendum
 in Christo Patrem ac dominum dominum R. permis-
 sione divina archiepiscopum Bituricensem, adjunctis
 secum nonnullis episcopis, abbatibus, clero ac populo
 pro majori parte totius patriæ.... ad dictum priora-
 tum confluentibus, et ipsis præsentibus, secundo
 Idus mensis Aprilis, anno Domini millesimo trecen-

tesimo quadragésimo quinto, corpus pii ac gloriosissimi Patris nostri beati Odilonis ad laudem totius curiæ Paradisi, et ejusdem sancti solemnitate cum illa devotione honore et reverentia qua decuit relevavit. Qua relevatione completa, venerabili et discreto viro domino Stephano Rogerii concanonico vestro ac officiali Bituricensi nos humiliter cum magna instantia supplicante, quatenus de reliquiis sanctissimi corporis prædicti vobis mittere vellemus; cui supplicationi annuentes in quantum nobis Altissimus desuper ministravit, unam de costis præfati sancti Odilonis per ipsum vestro sanctissimo collegio duximus destinandam, quam in vestro capitulo cum magna reverentia et solemnitate recepistis; ordinare ac statuere proponentes, quod tam in vestra ecclesia cathedrali, quam in tota diocesi faceretis ejus festum translationis ad exaltationem ejusdem sancti jugiter celebrari: dum tamen per nostras patentes litteras testificaremur dictam costam eduxisse de corpore

A ejusdem sancti, prout hæc omnia in litteris vestris nobis destinatis vidimus plenius contineri. Devotioni vestræ, domini charissimi, cui in quantum possumus et debemus, super tam devota et solenni receptione dictarum reliquiarum regratiamur, significamus per præsentem dictam costam per præfatum dominum Stephanum Rogerii canonicum vestrum vobis traditam, de corpore beatissimi Odilonis extractam fuisse, et vobis per eum deferendam in præsentia plurium fide dignorum fuisse commendatam: quapropter vobis cum devota precum instantia supplicamus, quatenus festum translationis ipsius facere velitis in ecclesia vestra, et in tota diocesi Carnotensi celebrari annuatim.

B « In cujus rei testimonium sigilla nostra in his præsentibus litteris duximus apponenda. Datum in prioratu nostro prædicto, die vicesima secunda mensis Julii, anno Domini milésimo trecentésimo quadragésimo septimo. »

INCIPIUNT CAPITULA VITÆ SEQUENTIS.

CAPITULA LIBRI PRIMI.

- Prologus Jotsaldi monachi ad Stephanum pontificem.*
Item præfatio vel deploratio ex transitu ejusdem Patris.
De generis ejus nobilitate.
 CAP. I. *Qualiter Deo militare cœperit in sua ipsius pueritia.*
 II. *Quomodo Maioli sancti se conjunxerit societati.*
 III. *Qualiter deseruit hujus sæculi pompam.*
 IV. *Qualiter sanctus Maiolus illum elegerit successorem sibi.*
 V. *De habitu corporis ejus, et quod nihil in eo fucatum vel affectatum fuit.*
 VI. *Quod in eo quatuor virtutes principales refulserint.*
 VII. *De justitia, vel quod a pontificibus, regibus, ducibus, vel imperatoribus maximo fuit amore dilectus.*
 VIII. *Quod in pauperes munificus fuit.*
 IX. *Qualiter binis pueris jam defunctis indumenta præstitit, vel sepulturæ eos tradidit.*
 X. *De clerico contagio lepræ maculato.*
 XI. *Quam hospes fuit, et quamplures diversæ ætatis diversi generis Christo acquisivit.*
 XII. *De fortitudine.*
 XIII. *De temperantia, renovatione suorum locorum.*
 XIV. *De transitu ejus quomodo terram ejus beatus spiritus deseruit, caelosque petiit.*
 XV. *Commendatio animæ.*
 XVI. *Qualiter sanctus vir apparuerit cuidam monacho.*
 XVII. *De simili visione.*

CAPITULA LIBRI SECUNDI.

- CAP. I. *Quomodo quondam puer liberatus sit divinitus a gravissima infirmitate.*
 II. *De cæco illuminato.*
 III. *De aqua in vinum conversâ.*
 IV. *De furto apud Papiam invento.*
 V. *Item de alio simili furto.*
 VI. *De transmutatione profundissimæ Ticinensis aquæ, et accensione lucernæ,*

- VII. *De simili miraculo.*
 VIII. *De paucis pisciculis plurimis refectis.*
 IX. *De exuberatione vini in parvo vasculo in monte Arentino.*
 X. *De quodam homine a febris liberato.*
 XI. *De utribus in usus pauperum evacuatæ, et iterum divinitus impletis.*
 C XII. *De vase vitreo confracto et solidato.*
 XIII. *De quadam visione cujusdam eremite.*
 XIV. *De revelatione domni Benedicti papæ.*
 XV. *De quodam puero ab infirmitate gutturis sanato.*
 XVI. *De libris et aliis suppellectilibus aqua infectis ac minime læsis.*
 XVII. *De quodam puerulo monacho a gravissima infirmitate liberato.*
 XVIII. *De libro et vasis repertis.*
 XIX. *De quodam potente a dolore oculi liberato.*
 XX. *De clerico a morbo brachii curato.*
 XXI. *De quodam mente capto sive demoniaco sanato.*
 XXII. *De quodam muto sanato.*
 XXIII. *De quodam parvulo vasculo a vino exinanito, et virtute sancti postmodum pleno reperto.*

CAPITULA LIBRI TERTII.

- CAP. I. *De quadam puella insana, surda et muta nata.*
 D II. *De homine surdo et muto liberato.*
 III. *Item de alio muto.*
 IV. *De quodam paralytico simul et muto curato.*
 V. *De presbytero muto.*
 VI. *De cæco illuminato.*
 VII. *Item de cæca sanata.*
 VIII. *Item de alio cæco illuminato.*
 IX. *De quodam insano ad mentem revocato.*
 X. *De quodam paralytico.*
 XI. *De hydropico liberato.*
 XII. *Item de alio hydropico.*
 XIII. *De quadam contracta sanata.*
 XIV. *Item de alia simili modo sanata.*
 XV. *De quadam paupercula simili modo curata.*
 XVI. *De quodam captivo a vinculis liberato.*
 XVII. *De quodam mente capto sanato.*